

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ
ΡΟΜΠΟΤΙΚΗΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ
ΛΟΓΟΥ/ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ «ΑΘΗΝΑ»

**ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ – ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΕΧΝΟΓΛΩΣΣΙΑ VI»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Μελέτη των να/ότι-προτασιακών συμπληρωμάτων της Νέας
Ελληνικής στο πλαίσιο της Λεξικής Λειτουργικής Γραμματικής
(LFG). Εφαρμογή στην πλατφόρμα XLE.»

Αλεξάνδρα Φιωτάκη

Επιβλέπουσα: Δρ Στέλλα Μαρκαντωνάτου
Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου /
Ερευνητικό Κέντρο «Αθηνά»

ΑΘΗΝΑ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2014

*Αφιερωμένη στον πολυαγαπημένο μου παππού Μιχάλη
που τα όνειρα μας ήταν πάντα και δικά του.*

Ευχαριστίες

Για την επιτυχή εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο. Καταρχάς, όμως πρέπει να ευχαριστήσω θερμά την κ. Δρ. Μαρκαντωνάτου για την καθοδήγηση και υποστήριξη της καθ' όλη τη διάρκεια διεκπεραίωσης της παρούσας εργασίας. Η συμβολή της ήταν καθοριστική, πάντα πρόθυμη να ασχοληθεί με κάθε απορία σχετική με τα ακαδημαϊκά και μη ζητήματα και που με το πάθος της και την προσήλωση της με έκανε να γνωρίσω τον όμορφο κόσμο της έρευνας και της «LFG».

Έπειτα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Γιάννη Μαΐστρο για την συμβολή του στο υπολογιστικό κομμάτι της εργασίας μου και του οποίου η υποστήριξη και η βοήθεια ήταν σημαντική και απαραίτητη καθ' όλη τη διάρκεια της. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να απευθύνω και στον καθηγητή κ. Winfried Lechner για τις υποδείξεις, την προθυμία του και την συμπαράστασή του στη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας.

Βέβαια, ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ το οφείλω στους γονείς μου, Αθηνά και Χρήστο, των οποίων η πίστη αποτέλεσε αρωγός σε όλους τους στόχους και τα όνειρά μου, και οι οποίοι διαμορφώνουν γύρω μου όλα αυτά τα χρόνια ένα άνετο περιβάλλον, μέσα στο οποίο μπορώ να εργαστώ και να επεκτείνω τις γνώσεις μου.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω την αδερφή μου, Μαρία και τα αγαπημένα μου πρόσωπα για την άμετρη συμπαράσταση και κατανόηση που έδειξαν όλο αυτόν τον καιρό και που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο με στήριξαν την προσπάθεια αυτή.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2014

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3
Περιεχόμενα.....	4
Εισαγωγή	6
1.. Η Λεξική Λειτουργική Γραμματική (LFG) και η πραγμάτωση της στην πλατφόρμα XLE.....	7
1.1. Η Λεξική Λειτουργική Γραμματική (LFG)	7
1.1.2. Τρόποι αναπαράστασης	9
1.1.3. Βασικά χαρακτηριστικά	11
1.1.4. Ο φορμαλισμός της ΛΛΓ (LFG) και η υλοποίηση του στο XLE.	16
1.1.5 Γραμματικές συναρτήσεις (Grammatical Functions).	21
1.2. ParGram Project.	29
1.2.1. Το project και οι στόχοι του.....	29
1.2.2. Οι εφαρμογές, οι δυνατότητες και η πορεία του PARGRAM	30
1.2.3. Οι συμβάσεις του ParGram Project.....	32
1.2.4. Λεξικό και Υποδείγματα (Lexicon & Template section).....	34
2. Προβληματισμοί για το σχεδιασμό της γραμματικής.....	42
2.1. Ο γραμματικός χρόνος και η άποψη	42
2.1.1. Τα δεδομένα μας.	52
2.1.2. Τα συμπεράσματα	53
2.2. Προτάσεις εισαγόμενες με το -να	53
2.3. Υποτακτική και η χρήση του μορίου της υποτακτικής -να	56
3. Σχεδιασμός γραμματικής	64
3.1 Δομές κυρίων προτάσεων	64
3.2. Γραμματικός χρόνος και άποψη, η αντιμετώπιση τους	74
4. Συμπληρωματικές προτάσεις και μοντελοποίηση ρημάτων	89
4.1. Γενικές αρχές και μεθοδολογία παρουσίασης	89
4.1.1 Ιδιαιτερότητες και συμβάσεις των συμπληρωματικών δεικτών –να κ’ -ότι... 90	
4.2. Κατηγοριοποίηση ρημάτων και	94
4.2.1. Λεκτικά ρήματα	94
4.2.1.1. Το ρήμα λέω	94

4.2.1.2. Τα ρήματα ομολογώ/ ισχυρίζομαι/ ειδοποιώ/ανακοινώνω	97
4.2.1.3. Το ρήμα υπόσχομαι	98
4.2.2. Γνωστικά ρήματα.....	101
4.2.2.1. Γνωστικά ρήματα με συμπληρωματικό δείκτη –να.....	101
4.2.2.2. Γνωστικά ρήματα με συμπληρωματικό δείκτη –ότι.....	103
4.2.3. Δοξαστικά ρήματα	104
4.2.3.1 Το ρήμα νομίζω	105
4.2.3.2. Το ρήμα πιστεύω.....	106
4.2.3.3. Το ρήμα φαντάζομαι	108
4.2.4. Ρήματα αντίληψης	110
4.2.4.1. Ρήματα αντίληψης με συμπληρωματικό δείκτη –να	110
4.2.4.2. Ρήματα αντίληψης με συμπληρωματικό δείκτη –ότι.....	111
4.2.5. Ρήματα αισθήσεως.....	113
4.2.5.1 Το ρήμα βλέπω	113
4.2.5.2. Το ρήμα χαίρομαι	116
4.2.5.3. Το ρήμα ακούω.....	117
5. Συμπεράσματα και μελλοντικοί στόχοι	120
Βιβλιογραφία	121
Παράρτημα 1:	126
Παράρτημα 2:	131

Εισαγωγή

Η δημιουργία υπολογιστικής γραμματικής είναι δυνατή εδώ και δεκαετίες, ιδιαίτερα χάρη στις θεωρίες της γενετικής γραμματικής (generative grammar), ωστόσο δεν είναι μια κλασσική δραστηριότητα για τους γλωσσολόγους. Κάποιος ως θεωρητικός syntactician θα μπορούσε να επικεντρωθεί σε ένα ή κάποια μεμονωμένα γραμματικά φαινόμενα, αγνοώντας όλες τις πτυχές της γραμματικής μιας γλώσσας που δεν έχουν άμεση σχέση με τα ειδικά θέματα που ασχολείται. Αν, όμως, κάποιος προσπαθεί να γράψει ακόμη και μια μικρή γραμματική (toy grammar) μιας γλώσσας, τίθεται αυτόματα αντιμέτωπος με όλα τα είδη των αποφάσεων που θα πρέπει να παρθούν σχετικά με το πώς θα αντιμετωπιστούν διαφορετικά γλωσσικά ζητήματα.

Η συγγραφή γραμματικής είναι ενδιαφέρουσα, καθώς μπορεί να υπάρχει ένα καθαρά θεωρητικό κίνητρο ή μπορεί να χρειάζεται για τη δημιουργία κάποιας εφαρμογής, ενώ μπορεί να αποτελέσει και τη βάση γλωσσικής μηχανικής (linguistic engineering). Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη έχει καταστήσει ολοένα και πιο σημαντική τη δημιουργία γραμματικής για τη χρήση της σε εφαρμογές (applications). Η ύπαρξη μιας γραμματικής με ρεαλιστική κάλυψη αυθεντικών κειμένων είναι αναγκαία όχι μόνο στον τομέα της αυτόματης μετάφρασης, αλλά και στην άντληση πληροφοριών, καθώς και στην πολύγλωσση συγγραφή κειμένων. Ένας γραμματικός φορμαλισμός που μπορεί να βοηθήσει ικανοποιητικά στην υλοποίηση μιας τέτοιας γραμματικής είναι η LFG (Λεξική Λειτουργική Γραμματική).

1.Λεξική Λειτουργική Γραμματική και η πραγμάτωση της στην πλατφόρμα XLE

Εισαγωγή

Οι γραμματικές με περιορισμούς (Constraint based grammars) είναι μία προηγμένη και ευρέως διαδεδομένη οικογένεια φορμαλισμών για την αναπαράσταση γλωσσικής γνώσης. Σε αυτήν την οικογένεια ανήκουν οι ενοποιητικές γραμματικές. (Unification Grammars), μεταξύ των οποίων ιδιαίτερα γνωστός είναι ο γραμματικός φορμαλισμός της LFG, που αποτελεί ένα είδος γενετικής γραμματικής. Μια γενετική γραμματική είναι ένα σύνολο κανόνων, οι οποίοι όταν εφαρμοσθούν σε ένα πεπερασμένο λεξιλόγιο μονάδων, παράγουν ένα σύνολο συνταγμάτων και εν συνεχεία ορίζουν κάθε σύνταγμα ως καλοσχηματισμένο ή μη για τη γλώσσα που χαρακτηρίζει η γραμματική (Lyons 1992: 150-155). Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τις βασικές αρχές του γραμματικού φορμαλισμού της LFG, την οποία ακολουθήσαμε για την ανάπτυξη της υπολογιστικής γραμματικής που αποτελεί το θέμα της παρούσας έρευνας.

Μία πλήρης εφαρμογή ανάλυσης της Λεξικής Λειτουργικής Γραμματικής (LFG) επιτυγχάνεται στην πλατφόρμα Xerox Linguistic Environment (XLE) (<http://www2.parc.com/isl/groups/nlft/xle/>), η οποία θεωρείται ως ένα από τα καλύτερα διαθέσιμα συστήματα συντακτικής ανάλυσης (parsing), εφόσον λάβουμε υπόψιν μας συγκεκριμένα κριτήρια, όπως το βάθος της ανάλυσης και τα γλωσσολογικά κίνητρα. Θα παρουσιάσουμε, λοιπόν και την πλατφόρμα XLE, η οποία ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας ανάμεσα στην ομάδα NLTT στο PARC (εταιρεία της XEROX) και στην ομάδα MLTT στην Γκρενόμπλ. Η συνεργασία αυτή ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 1993. Η πλατφόρμα XLE αποτέλεσε το εργαλείο για την πραγμάτωση του ParGram project, το οποίο συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας.

1.1 Η Λεξική Λειτουργική Γραμματική (LFG)

Η Λεξική Λειτουργική Γραμματική (LFG) είναι μία τυπική γλώσσα για την γραμματική αναπαράσταση των φυσικών γλωσσών (Formal System for Grammatical Representation), σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό των Ronald M Kaplan και Joan Bresnan (1995), που αποτελούν και τους εμπνευστές αυτής της θεωρίας κατά τη

δεκαετία του '70. Η Lexical Functional Grammar (LFG) παρέχει πληροφορίες για τη δομή της γλώσσας και, όπως δηλώνεται από το ίδιο της το όνομα, θεωρεί την γλωσσική γνώση που φέρουν οι λέξεις ως άκρως σημαντική για την αρχιτεκτονική της Γραμματικής.

Αναλυτικότερα:

- Λεξική (Lexical): παρέχονται πλούσιες λεξικές πληροφορίες που έχουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη των γλωσσολογικών φαινομένων. Το Λεξικό αναπτύσσεται ως ξεχωριστή συνιστώσα της Γραμματικής, η οποία είναι αδιαφανής για τους συντακτικούς κανόνες, δηλαδή οι συντακτικοί κανόνες δεν μπορούν να αλλάξουν την πληροφορία που έρχεται από το Λεξικό.
- Λειτουργική (Functional): χρησιμοποιούνται γραμματικές λειτουργικές κατηγορίες/γραμματικές συναρτήσεις (grammatical functions), όπως Υποκείμενο (SUBJ), Αντικείμενο (OBJ). Οι γραμματικές λειτουργικές κατηγορίες θεωρούνται η βάση για το σχηματισμό της λειτουργικής δομής (f-structure) (Falk, 2001).
- Γραμματική (Grammar): αποτελεί ένα είδος γενετικής γραμματικής, μια προσέγγιση στη μελέτη της γλώσσας που έχει τις απαρχές της στις θεωρίες του Noam Chomsky.

Σε αυτό το σημείο, κρίνεται απαραίτητο να απαριθμήσουμε τους κεντρικότερους στόχους της Γενετικής γραμματικής (Generative Grammar) (Falk, 2001: 27-31).

- Η εύρεση των γλωσσολογικών αρχών για τον καθορισμό της φύσεως της Καθολικής γραμματικής (Universal Grammar).
- Η εφεύρεση ενός ρεαλιστικού ψυχολογικού μοντέλου με γλωσσολογική επάρκεια που θα ενσωματώνεται σε ένα παρουσιάσιμο μοντέλο και η μελέτη μαθηματικών αρχών με ένα επαρκές μοντέλο.
- Η τυπική και σαφής περιγραφή του μηχανισμού της θεωρίας της γλώσσας και των κανόνων σε συγκεκριμένες γλώσσες.

1.1.2 Τρόποι αναπαράστασης

Η ΛΛΓ θεωρεί ότι η γλωσσική πληροφορία συνάγεται και συντίθεται από διαφορετικές δομές η κάθε μία εκ των οποίων συγκροτείται με τους δικούς της κανόνες. Η επιστήμη της γλωσσολογίας πρέπει να ορίσει αυτές τις δομές και να τις περιγράψει την κάθε μία με τα κατάλληλα μαθηματικά εργαλεία. Στο επίπεδο της σύνταξης, η ΛΛΓ υιοθετεί δύο δομές αναπαράστασης, η κάθε μία από τις οποίες χρησιμοποιεί διαφορετικό φορμαλισμό:

- σ(υστατική) δομή (c(onstituent)-structure)

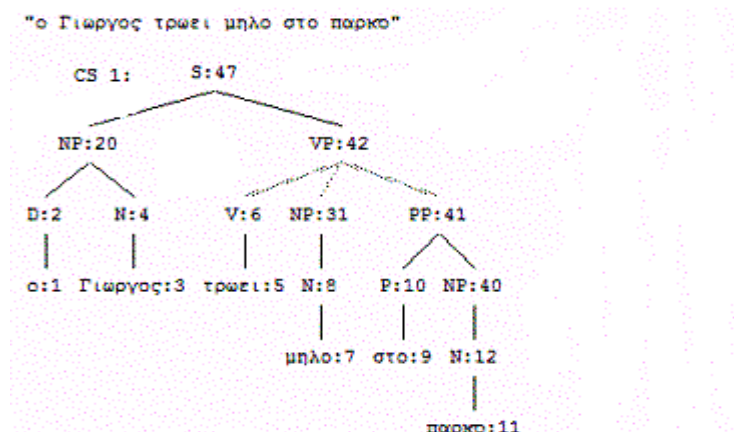
Πρόκειται για την αναπαράσταση ενός συνόλου εκφωνημάτων με βάση συντακτικές κατηγορίες, τερματικές συμβολοσειρές και τις σχέσεις τους ή πιο απλά την οργάνωση των λέξεων σε προτάσεις με απόλυτη ιεράρχηση. Ο τρόπος αναπαράστασης που χρησιμοποιείται είναι τα δένδροδιαγράμματα (phrase structure trees).

- Λ(ειτουργική)- δομή (f(unctional)- structure):

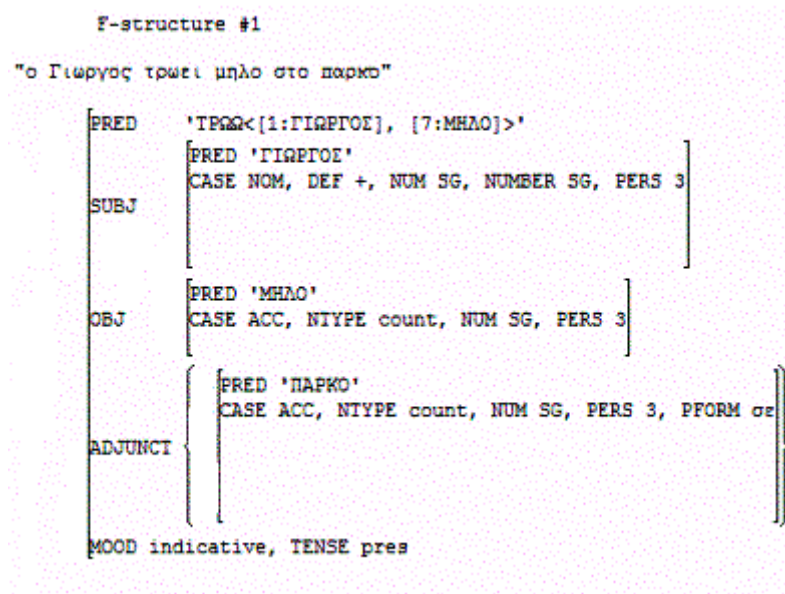
Πρόκειται για μια λειτουργική οργάνωση της πρότασης που ρητά αναπαριστά τις γραμματικές συναρτήσεις και τις λειτουργικές τους σχέσεις. Για την αναπαράσταση της λ-δομής χρησιμοποιούνται συγκεκριμένου τύπου πίνακες (ή αλλιώς δομές) χαρακτηριστικών-τιμών (attribute-value matrix = feature structure). Σε αυτά τα μαθηματικά αντικείμενα εφαρμόζεται η πράξη της ενοποίησης. Η λειτουργική δομή ενός συγκεκριμένου εκφωνήματος ορίζεται ως η απεικόνιση των λειτουργιών της φραστικής δομής (c-structure) του εκφωνήματος στο σύνολο των f-structures.

Ο XLE συντακτικός αναλυτής ή απλά αναλυτής (parser) με μια γραμματική ΛΛΓ δίνει τις παρακάτω δομές (Εικόνα 1) και (Εικόνα 2) για τη συμβολοσειρά/πρόταση (1):

(1) Ο Γιώργος τρώει μήλο στο πάρκο

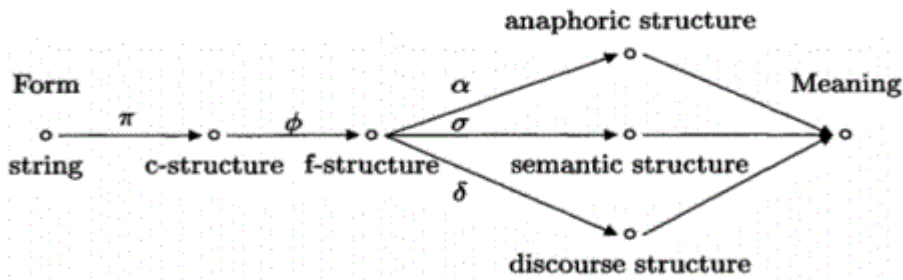

Εικόνα 1
σ-δομή της πρότασης (1)

Εικόνα 2
λ-δομή της πρότασης (1)

Εκτός από τις δύο συντακτικές δομές που μόλις παρουσιάσαμε, η ΛΛΓ έχει τη δυνατότητα να επεκταθεί και σε άλλα επίπεδα γλωσσολογικής ανάλυσης, όπως έδειξε ο Kaplan (1995) χρησιμοποιώντας την παρακάτω απεικόνιση (Εικόνα 3). Εμείς στην παρούσα εργασία θα παραμείνουμε στις δομές συντακτικής ανάλυσης που αναφέραμε αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο για περαιτέρω έρευνα στο επίπεδο της σημασιολογίας.

Εικόνα 3

Γλωσσολογικές αναλύσεις που μπορεί να επεκταθεί η LFG

1.1.3 Βασικά χαρακτηριστικά

Ένας από τους πυλώνες της LFG είναι η Αρχή της Λεξικής Ακεραιότητας (Lexical Integrity Principle):

Λεξική ακεραιότητα (Lexical integrity): Οι μορφολογικά ολοκληρωμένες λέξεις αποτελούν συστατικό του δενδροδιαγράμματος της στ-δομής και κάθε μία από αυτές αναφέρονται σε ένα και μοναδικό κόμβο του δενδροδιαγράμματος. (Falk, 2001:25-27)

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει η ακόλουθη διευκρίνιση: παρόλο που οι λέξεις και οι συντακτικές φράσεις είναι διαφορετικοί τύποι έκφρασης στη στ-δομή, είναι δυνατόν να παρέχουν τους ίδιους τύπους πληροφορίας στην λ-δομή (Bresnan, 2001:93). Για παράδειγμα, μία λέξη μπορεί να προβάλλει (project) μία δομή στην λ-δομή όπως συμβαίνει με τα ρήματα ή λέξεις όπως η λέξη way στη δομή way-construction της αγγλικής (“he sneezed his way out of the restaurant”) (Asudeh & Dalrymple & Toivonen, 2008)

Επιπρόσθετα, έχει επισημανθεί ότι σύμφωνα με την Αρχή της Λεξικής Ακεραιότητας (Lexical Integrity Principle):

1. Οι συντακτικοί κανόνες είναι διαφορετικοί από τους μορφολογικούς και η σύνταξη δεν επηρεάζει το περιεχόμενο του λεξικού. Συνεπώς, οι κανόνες που δίδονται από την στ-δομή δεν έχουν κάποια εσωτερική επαφή με τις πληροφορίες που δίδονται στο λεξικό. (Simpson, 1983:74)

2. Οι λέξεις χτίζονται με διαφορετικά στοιχεία και συντάσσονται με διαφορετικές αρχές από ότι οι συντακτικές δομές. (Bresnan and Mchombo, 1995:181). Η αρχή αυτή ανακλάται στο ότι η μορφολογική επεξεργασία πραγματώνεται έξω από τη γραμματική περιορισμών (constraint grammar) με αυτόματα ή στατιστικά μέσα. (Ash Asudeh, Mary Dalrymple, Ida Toivonen:2008). Στο γεγονός αυτό στηρίζεται και η ανάπτυξη της ελληνικής γραμματικής που παρουσιάζουμε στη συνέχεια αυτής της εργασίας.

Ο δεύτερος πυλώνας της LFG είναι οι «γραμματικές συναρτήσεις» (Grammatical Functions). Αποτελούν τους δομικούς λίθους της λ-δομή. Αναπαριστούν τις λειτουργίες των μερών της φράσης η οποία χτίζεται γύρω από το εκάστοτε κατηγορημα –κυρίως βέβαια το ρήμα.

Οι γραμματικές συναρτήσεις διακρίνονται σε κυβερνώμενες (governable) ή υποκατηγοριοποιήσιμες (subcategorisable) και μη κυβερνώμενες (non-governable) ή μη υποκατηγοριοποιήσιμες (non-subcategorisable) ανάλογα με το αν επιλέγονται/υποκατηγοριοποιούνται ή όχι από το κατηγορημα που αποτελεί τον πυρήνα της φράσης:

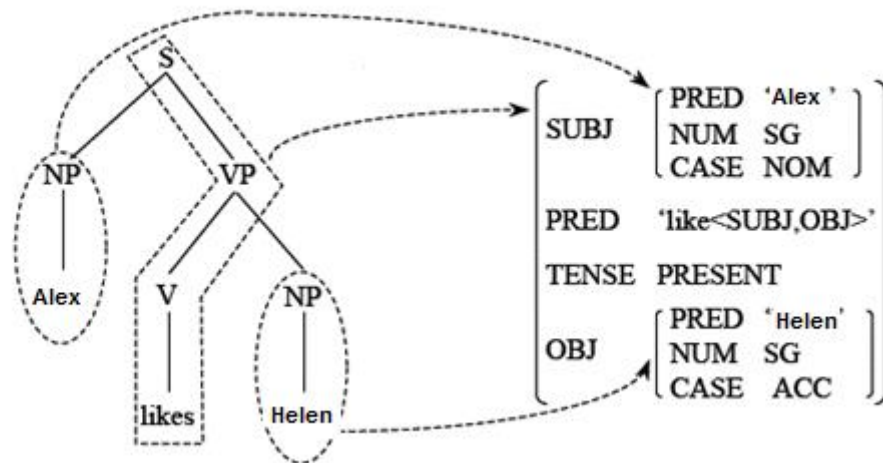
1. **Κυβερνώμενες ή Υποκατηγοριοποιήσιμες Γραμματικές Συναρτήσεις**
SUBJ, OBJ, OBJ-TH, COMP, XCOMP
2. **Μη κυβερνώμενες ή μη υποκατηγοριοποιήσιμες Γραμματικές Συναρτήσεις**
ADJ, XADJ, TOPIC, FOCUS

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει η στ-δομή αποτελείται από δομές χαρακτηριστικών τιμών. Αυτά τα μαθηματικά αντικείμενα χειρίζεται η πράξη της Ενοποίησης (Unification) η οποία μπορεί να δώσει μία νέα δομή χαρακτηριστικών-τιμών από δύο προηγούμενες ανεξάρτητες αλλά συμβατές δομές χαρακτηριστικών-τιμών. Το αποτέλεσμα της Ενοποίησης είναι ανεξάρτητο της σειράς με την οποία ενοποιούνται οι αρχικές δομές χαρακτηριστικών-τιμών. Για την Γραμματική, η συνέπεια αυτής της ιδιότητας είναι ότι χαρακτηριστικά για την ίδια γραμματική συνάρτηση ή γενικότερα την f-structure, μπορούν να προκύψουν από διαφορετικές πηγές και άρα αποτελεί

εξαιρετικό τρόπο για την αναπαράσταση φαινομένων, όπως η ελεύθερη σειρά των όρων.

Η ΛΛΓ χρησιμοποιεί ένα σύνολο Συμφραστικώς Ανεξαρτήτων Κανόνων σχολιασμένων με «λειτουργικές εξισώσεις» (συναρτήσεις) οι οποίες απεικονίζουν μοναδικά τα επιμέρους τμήματα της στ-δομή στις κατάλληλες δομές χαρακτηριστικών τιμών, οι οποίες στην συνέχεια συντίθενται με την πράξη της Ενοποίησης για να δώσουν την λειτουργική δομή (f-structure) της φράσης. Ας δούμε λοιπόν την απεικόνιση της πρότασης (2) στις δομές, στ-δομή και την αντίστοιχη λ-δομή.

(2) Alex likes Helen (=Στον Αλέξη αρέσει η Ελένη)

Εικόνα 4

Η απεικόνιση της πρότασης σε σ-δομή και την αντίστοιχη λ-δομή

Η αρχιτεκτονική της ΛΛΓ αναφέρεται ως Αρχιτεκτονική Παράλληλης Προβολής (Parallel Projection architecture or correspondence architecture) (Kaplan 1987, Halvorsen and Kaplan 1988, Kaplan 1989, Asudeh 2006). Ο λόγος είναι ότι τα γραμματικά επίπεδα ανάλυσης παρουσιάζονται παράλληλα και σε αντιστοιχία το ένα με το άλλο μέσω των συναρτήσεων αντιστοίχισης ή προβολής (correspondence or projection functions). (Ash Asudeh & Ida Toivonen, 2009). Η βασική ιδέα αυτής της αρχιτεκτονικής δίνεται στην Εικόνα 4.

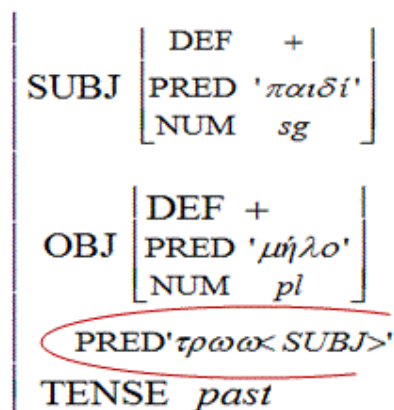
Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η δομή συστατικών (c-structure) αναπαριστάται με κανόνες φραστικής δομής (phrase-structure rules), ή με τα συμβολικώς αντίστοιχα (notationally equivalent) δένδροδιαγράμματα (phrase structure trees). Τα συστατικά είναι δύο τύπων, οι λεξικές και οι φραστικές κατηγορίες. Κατά την κοινή πρακτική, ο όρος «μέγιστη προβολή» (maximum projection) χρησιμοποιείται για τις φραστικές κατηγορίες και ο όρος «κεφαλή» (head) για τη λεξική κατηγορία που αποτελεί τον πυρήνα της φραστικής κατηγορίας και ορίζει τα χαρακτηριστικά της. Γενικά οι κεφαλές είναι λεξικές εκτός της περίπτωσης της πρότασης (IP).

Η λειτουργική δομή (f-structure) πρέπει να ικανοποιεί τρεις συνθήκες ορθού σχηματισμού και αυτές είναι:

1. Συνεκτικότητα (Coherence)

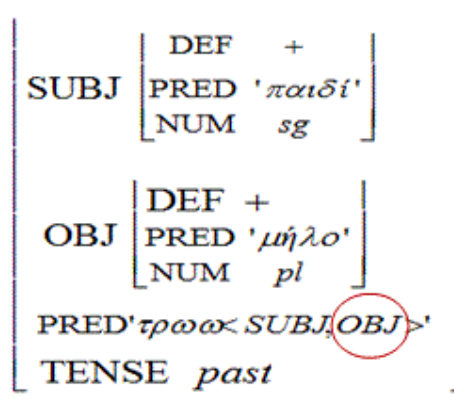
Μία λειτουργική δομή είναι τοπικά συνεκτική, εάν και μόνον εάν όλες οι κυβερνώμενες γραμματικές συναρτήσεις που περιέχει, κυβερνώνται από ένα τοπικό κατηγορήμα. Μία λειτουργική δομή είναι συνεκτική, εάν όλες οι επιμέρους λειτουργικές δομές που την συναποτελούν είναι τοπικά συνεκτικές.

Έχουμε την πρόταση «Το παιδί έτρωγε μήλα» και μας δίδεται η παρακάτω λειτουργική δομή (Εικόνα 5). Παρατηρώντας την, βλέπουμε ότι δίδεται ένα OBJ «μήλο», το οποίο όμως δεν απαιτείται από το λήμμα «τρώω». Άρα, η σωστή λειτουργική δομή θα ήταν, όπως παρουσιάζεται στην Εικόνα 6, προκειμένου να ικανοποιείται το αξίωμα της Συνεκτικότητας.

Εικόνα 5

Μη συνεκτική λειτουργική δομή

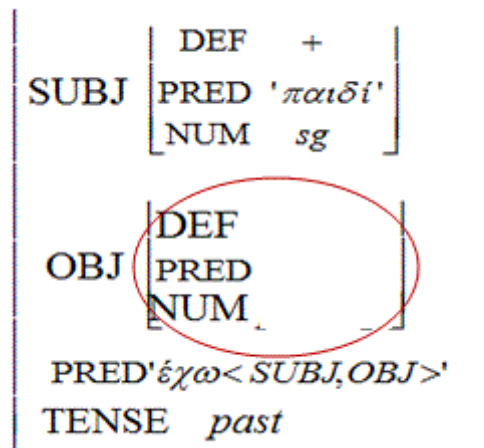

Εικόνα 6

Συνεκτική λειτουργική δομή

2. Πληρότητα (Completeness)

Μια λειτουργική δομή είναι τοπικά πλήρης, εάν και μόνον εάν περιέχει όλες τις κυβερνούμενες γραμματικές συναρτήσεις τις οποίες κυβερνά το κατηγορημά της. Μία λειτουργική δομή είναι πλήρης εάν και μόνον εάν όλες οι επιμέρους λειτουργικές δομές που την συναποτελούν είναι τοπικά πλήρεις. Άρα, όλες οι γραμματικές συναρτήσεις που ζητούνται από το εκάστοτε PRED πρέπει να δίδονται. Έστω, λοιπόν ότι έχουμε το λήμμα «τρώω» με PRED 'έχω <SUBJ, OBJ>' και προσπαθούμε να αναλύσουμε συντακτικά την πρόταση «Το παιδί είχε», τότε δε θα ικανοποιούνταν το αξίωμα της Πληρότητας, καθώς το «έχω» ζητάει ένα OBJ, το οποίο δε δίδεται από την πρόταση μας και η θέση στην λειτουργική δομή θα είναι κενή Εικόνα 7.

Εικόνα 7

Λειτουργική δομή -ελλιπής

3. Μοναδικότητα (Uniqueness)

Σε μια λειτουργική δομή κάθε χαρακτηριστικό έχει μία και μοναδική τιμή. Αν υποθέσουμε, λοιπόν ότι πρέπει να αναλύσουμε συντακτικά την πρόταση «Το παιδί είχε δίκιο (The child was right)» και για το λήμμα «δίκιο» μας δίνεται η εξής πληροφορία: «δίκιο N (^NUM) = sg, pl», τότε η λειτουργική δομή που θα πάρουμε, θα παραβιάζει το αξίωμα της Μοναδικότητας.(Εικόνα 8)

SUBJ	<table style="border-collapse: collapse;"> <tr><td style="padding: 2px 10px;">DEF</td><td style="padding: 2px 10px;">+</td></tr> <tr><td style="padding: 2px 10px;">PRED</td><td style="padding: 2px 10px;">'παιδί'</td></tr> <tr><td style="padding: 2px 10px;">NUM</td><td style="padding: 2px 10px;">sg</td></tr> </table>	DEF	+	PRED	'παιδί'	NUM	sg
DEF	+						
PRED	'παιδί'						
NUM	sg						
OBJ	<table style="border-collapse: collapse;"> <tr><td style="padding: 2px 10px;">DEF</td><td style="padding: 2px 10px;">+</td></tr> <tr><td style="padding: 2px 10px;">PRED</td><td style="padding: 2px 10px;">'δίκτιο'</td></tr> <tr><td style="padding: 2px 10px;">NUM</td><td style="padding: 2px 10px;"><u>pl & sg</u></td></tr> </table>	DEF	+	PRED	'δίκτιο'	NUM	<u>pl & sg</u>
DEF	+						
PRED	'δίκτιο'						
NUM	<u>pl & sg</u>						
	PRED 'έχω<SUBJ,OBJ>'						
	TENSE <i>past</i>						

Εικόνα 8

η λ-δομή παραβιάζει το αξίωμα της μοναδικότητας

1.1.4 Ο φορμαλισμός της ΛΛΓ (LFG) και η υλοποίηση του στο XLE

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι κανόνες φραστικής δομής (phrase-structure rules) επισημειώνονται με Λειτουργικές εξισώσεις (Functional Equations) που καθορίζουν τη σχέση μεταξύ δύο κόμβων στην c-structure. Αυτές οι λειτουργικές εξισώσεις αποτελούν τις μετα-μεταβλητές της λειτουργικής δομής (f-structure metavariables). Σε κάθε κανόνα θα συναντήσουμε την “^” metavariable σε έναν μη τερματικό κόμβο που αναφέρεται στη μητέρα δομή, ενώ η “!” metavariable στον ίδιο τον μη τερματικό κόμβο. Η αντιστοιχία ανάμεσα στον συμβολισμό του XLE και αυτόν της LFG είναι η ακόλουθη: “^” = “↑” και “!” = “↓”.

Διαχωρίζουμε τις λειτουργικές εξισώσεις σε δύο κατηγορίες:

1. Δήλωση εξισώσεως (Defining equations) (=)

Καθορίζουν ότι ένα χαρακτηριστικό δέχεται μια συγκεκριμένη τιμή. Όπως στη δήλωση «↑XCOMP SUBJ=↑SUBJ», όπου το (=) υποδεικνύει ότι το υποκείμενο του XCOMP είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος.

2. Εξισώσεις περιορισμού (Constraining equations) (=c)

Απαιτεί την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου χαρακτηριστικού με μια συγκεκριμένη τιμή, δεν εισάγει κάποιο καινούργιο ζευγάρι χαρακτηριστικού-τιμής. Ο τρόπος δήλωσης

είναι το σύμβολο της ισότητας (=) και δίπλα το γράμμα (C), άρα « =c ». Ας δούμε το λήμμα « τρώω (eat) »(3) :

(3) τρώω (eat) V (↑PRED) = τρώω (↑SUBJ) (↑OBJ)

(↑OBJ CASE)=c ACC

Βλέπουμε ότι με την εξίσωση περιορισμού «(↑OBJ CASE)=c ACC», δηλώνεται ότι η πτώση του αντικειμένου πρέπει να είναι υποχρεωτικά αιτιατική (accusative). Οι εξισώσεις περιορισμού δε δίδουν απευθείας πληροφορίες, αλλά θέτουν περιορισμούς. Η πληροφορία που λαμβάνουμε λοιπόν είναι η ζητούμενη τιμή που πρέπει να λάβει το χαρακτηριστικό της εξίσωσης.

Αφού είδαμε τι βασικές λειτουργικές εξισώσεις, θα μελετήσουμε τους κανόνες φραστικής δομής. Η ΛΛΓ (LFG) υιοθετεί την τυπική δομή των κανόνων της γραμματικής ελεύθερων συμφραζομένων (context free grammar) $A \rightarrow g$ (αυτή είναι η τυπική και πιο σύντομη μορφή και μπορεί να αναπτυχθεί σε αρκετές σειρές). Το A είναι η μητέρα δομή (mother category), η οποία προσδιορίζεται από την συμβολοακολουθία του g, το οποίο με τη σειρά του μπορεί να καθορίσει δευτερεύοντες συμβολοακολουθίες (daughter strings). Η δευτερεύουσα συμβολοακολουθία πρέπει να ακολουθεί την τυπική γλώσσα, όπως αυτή ορίζεται από την LFG.

Η πιο απλή μορφή πρότασης που μπορούμε να αναλύσουμε συντακτικά είναι: Το κορίτσι παίζει. και ο αντίστοιχος κανόνας θα είναι ο (4).

Στη συνέχεια δίνουμε τις τυπικές εκφράσεις που χρησιμοποιεί το περιβάλλον XLE για τους συμφραστικούς ανεξάρτητους κανόνες φραστικής δομής της LFG.

- Σχόλια (Comments): Τα σχόλια δηλώνονται μέσα σε διπλά εισαγωγικά και αποσκοπούν στο να ενημερώσουν για το τι περιλαμβάνει ο κανόνας και να επεξηγήσουν τη λειτουργία του.

(4) $S \rightarrow NP VP$. “η πιο απλή προτασιακή δομή”

– Προαιρετικότητα (Optionality): Η χρήση των δομών σε παρενθέσεις δείχνει ότι υπάρχει η δυνατότητα επιλογής χρήσης ή μη του περιεχομένου τους. Άρα, ο κανόνας 5 προγραμματιστικά αντιστοιχεί στους 6(α) και (β).

(5) $A \rightarrow (B) C$.

(6) (α) $A \rightarrow B C$

(β) $A \rightarrow C$.

Συνεπώς, ο κανόνας $NP \rightarrow (D) N$ θα είχε τη δυνατότητα να αναλύσει συντακτικά την ονοματική φράση «το κορίτσι (the girl)» και «κορίτσι (girl)».

– Διάζευξη (Disjunction): $A \rightarrow \{ B | C \} D$.

Ο συμβολισμός $\{ \dots | \dots \}$ δηλώνει (αποκλειστική) διάζευξη. Αυτός ο συνδυασμός δηλώνει ότι το A ικανοποιείται από οποιαδήποτε συμβολοακολουθία που εμπεριέχει είτε από ένα B είτε ένα C κατηγορημα. Άρα, ο κανόνας $A \rightarrow \{ B | C \} D$ που δώσαμε παραπάνω εμπεριέχει τους κανόνες: $A \rightarrow B D$ και $A \rightarrow C D$. Έστω λοιπόν, ότι είχαμε να κάνουμε ανάλυση (parsing) τις προτάσεις (4) και (5), τότε θα μπορούσαμε απλά να χρησιμοποιήσουμε τον κανόνα $S \rightarrow NP \{ VP | VP_{aux} \}$ με VP και VP_{aux} να έχουν ορισθεί ως εξής:

- $VP \rightarrow V NP PP^*$
- $VP_{aux} \rightarrow AYX VP$ (AUX: βοηθητικό ρήμα, όπως το ρήμα έχω)

(7) Το παιδί έπαιζε σκάκι.

(8) Το κορίτσι είχε παίζει σκάκι.

Με αυτό τον τρόπο απλοποιούμε τη μορφή των κανόνων, ενώ ταυτόχρονα αυξάνουμε τον αριθμό των προτάσεων που μπορούν να αναλυθούν συντακτικά με τον ίδιο αριθμό κανόνων.

– Kleene star (*): $A \rightarrow B^* C$.

Με αυτό το σύμβολο έχουμε τη δυνατότητα να εκφράσουμε ότι το κατηγορημα που το φέρει ως δείκτη μπορεί να μην υπάρχει καν ή να πραγματωθεί από μια έως «άπειρες» φορές. Πιο συγκεκριμένα ο κανόνας $A \rightarrow B^* C$ ενσωματώνει ουσιαστικά τους παρακάτω κανόνες: $A \rightarrow B C$, $A \rightarrow C$, $A \rightarrow B B C$, $A \rightarrow B B B C$ και ου το καθεξής.

Ο κανόνας $NP \rightarrow (D) AP^* N$ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την συντακτική ανάλυση των ονοματικών συνόλων (9) και (10) .

(9)το νεαρό έξυπνο κορίτσι

(10) κορίτσι

- Kleene plus (+): $A \rightarrow B C^+$.

Το σύμβολο + είναι ένας τρόπος να εκφραστεί με σύντομο τρόπο ότι το κατηγορημα που είναι επισημειωμένο με αυτό, μπορεί να υπάρξει μια ή περισσότερες φορές. Η διαφορά με το Kleene star είναι ότι αυτό το κατηγορημα πρέπει να εμφανίζεται τουλάχιστον μια φορά. Αν λοιπόν αντικαταστήσουμε το Kleene star με το Kleene plus στον κανόνα που θέσαμε παραπάνω για να αναλύσουμε συντακτικά τα ονοματικά σύνολα (9) και (10), άρα ο κανόνας γίνεται $NP \rightarrow (D) AP^* N$, η δομή (6) δεν θα καλύπτεται.

Σε αυτό το σημείο θα προσθέσουμε κάποιες τυπικές εκφράσεις ακόμα που δεν ανήκουν στο φορμαλισμό της ΛΛΓ, αλλά που έχουν προστεθεί στο περιβάλλον XLE με στόχο να διευκολύνουν και να κάνουν πιο διαχειρίσιμη τη γραμματική. Για λόγους συνοχής της εργασίας, τις παρουσιάζουμε εδώ:

-Grouping([]): $A \rightarrow [B C]$

Οι τετράγωνες παρενθέσεις χρησιμοποιούνται προκειμένου τα συστατικά B και C που εμπεριέχονται να αντιμετωπίζονται ως ενιαίο σύνολο. Ας δούμε ένα παράδειγμα που δείχνει για ποιο λόγο είναι χρήσιμη αυτή η τυπική έκφραση στη σύνταξη γραμματικής: στον κανόνα $VP \rightarrow V PP^* ADV^*$, που μπορούμε να τον μεταγράψουμε $VP \rightarrow V [PP ADV]^*$. Αυτό μεταφράζεται ως κανένα, ένα ή πολλά προθετικά σύνολα που ακολουθούνται από κανένα, ένα ή πολλά επιρρηματικά

σύνολα. Με τη χρήση λοιπόν αυτού του κανόνα για ρηματικά σύνολα, θα μπορούσαμε να αναλύσουμε συντακτικά με επιτυχία τα παραδείγματα (8), (9), (10).

(8) Τρώει κουλουράκια.

(9)(Κάποιος) τοποθέτησε τα κλειδιά πάνω στο τραπέζι.

(10)Τοποθέτησε τα κλειδιά πάνω στο τραπέζι δίπλα από την πόρτα.

-Shuffle (,): $A \rightarrow B, C$

Το κόμμα χρησιμοποιείται για να δείξει ότι οι όροι (B, C) που βρίσκονται πριν και μετά από αυτό μπορούν να εναλλάσσονται. Η συγκεκριμένη τυπική έκφραση παρέχει έναν πολύ εύχρηστο μηχανισμό για όλες τις γλώσσες, καθώς οι σειρά των όρων των προτάσεων δεν είναι παγιωμένη. Αν έχουμε τις προτάσεις (11) (12), τότε απλά με τον κανόνα $S \rightarrow V, NP$ καλύπτουμε και τις δύο.

(11) Ο Νίκος διαβάζει.

(12) Διαβάζει ο Νίκος.

Σε κάθε κανόνα, λοιπόν, στο αριστερό μέρος του μπορούν να χρησιμοποιηθούν παραπάνω από μια Κανονική έκφραση (Regular expression). Σημειώνουμε εδώ ότι η χρήση τους δεν περιορίζεται αποκλειστικά στους γραμματικούς κανόνες και ότι μπορούμε να τις δούμε σε οποιοδήποτε σημείο του XLE αρχείου, όπως στις δηλώσεις γραμματικών κατηγοριών και σε χαρακτηριστικά. Πέρα όμως, από τις Κανονικές εκφράσεις (Regular expressions) υπάρχουν οι f- structure δείκτες που εκφράζουν περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα:

1.Άρνηση - Negation/Complementation (~)

Δεν περιορίζει το χαρακτηριστικό στο να έχει μια συγκεκριμένη στιγμή, απλά ελέγχει και απαγορεύει στο χαρακτηριστικό να δεχτεί μια συγκεκριμένη τιμή. Ουσιαστικά, το (~) λειτουργεί αντιθετικά με τη χρήση του (=c), καθώς ουσιαστικά το ένα αναιρεί το άλλο. Για παράδειγμα, η έκφραση “ $\neg(\uparrow\text{TENSE}) = \text{PRES}$ ”, εφόσον είχε δοθεί ως χαρακτηριστικό σε κάποιο λήμμα που είναι ρήμα, θα σήμαινε ότι το ρήμα θα έπρεπε να δοθεί σε οποιοδήποτε χρόνο εκτός από ενεστώτα (Present).

2. Υπαρξιακός περιορισμός - Existential constraint ($\uparrow p$)

Είναι υπαρξιακός δείκτης, απαιτεί την ύπαρξη του χαρακτηριστικού που επισημαίνει χωρίς όμως να δεσμεύει κάποια τιμή. Για παράδειγμα, αν σε κάποιο γραμματικό κανόνα υπάρχει το ($\uparrow TENSE$), σημαίνει ότι είναι απαραίτητο να δίδεται στο ρήμα το χαρακτηριστικό του χρόνου (Tense), ώστε να γίνει η συντακτική ανάλυση.

3. Set Membership ($\$$)

Ο δείκτης ($\$$) δηλώνει ότι αν έχουμε την δήλωση «a1 \$ a2», τότε το a1 συμβολίζει ένα σύνολο και το a2 υποδηλώνει ότι είναι ένα από τα στοιχεία του συνόλου αυτού. Αυτός ο δείκτης στο φορμαλισμό του περιβάλλοντος XLE χρησιμοποιείται κατά βάση για τα συμπληρώματα (ADJUNCT). Άρα, η δήλωση αυτή έχει τη μορφή «!\$($\uparrow ADJUNCT$)» και θα μπορούσαμε να τη χρησιμοποιήσουμε για να κάνουμε parsing στην πρόταση « Η Μαρία μαγειρεύει στην κουζίνα της γιαγιάς.» Το προθετικό σύνολο (PP) «στην κουζίνα» δίδεται από τον γραμματικό κανόνα: PP*:\$ (^ ADJUNCT).

1.1.5 Γραμματικές συναρτήσεις (Grammatical Functions)

Στο Κεφάλαιο 1.2 αναφέραμε ότι για την f-structure χρησιμοποιούνται πίνακες (ή αλλιώς δομές) χαρακτηριστικών-τιμών (attribute-value matrix). Τα είδη των χαρακτηριστικών που συναντάμε χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με το είδος της πληροφορίας που μεταφέρουν, όπως παρουσιάζονται κάποια από αυτά ενδεικτικά στον πίνακα της Εικόνας 9.

Functional features	NUM PERS TENSE ...
Semantic feature	PRED
Grammatical functions	SUBJ OBJ ADJUNCT COMP ...

Εικόνα 9
Είδη χαρακτηριστικών λειτουργικής δομής

Στο Κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε στις γραμματικές συναρτήσεις, καθώς στις δύο άλλες κατηγορίες θα υπεισέλθουμε αναλυτικά στο για το Λεξικό.

Οι γραμματικές συναρτήσεις λοιπόν, αναπαριστούν τις λειτουργίες των μερών της φράσης, η οποία χτίζεται γύρω από το εκάστοτε κατηγορήμα –κυρίως βέβαια το ρήμα.

Στην ΛΛΓ (LFG), οι γραμματικές συναρτήσεις αποτελούν μία από τις πιο βασικές έννοιες, καθώς διαφέρει από σχεδόν κάθε άλλη παραγωγική θεωρία ως προς την αναγνώριση της σπουδαιότητας τους. Οι υπόλοιποι γραμματικοί φορμαλισμοί αναγνωρίζουν τις γραμματικές σχέσεις που αναπτύσσονται, αλλά όχι γραμματικές συναρτήσεις. Οι γραμματικές συναρτήσεις συνδέουν την συντακτική δομή με τις συντακτικές λειτουργίες.

Οι γραμματικές συναρτήσεις διακρίνονται, όπως έχουμε ήδη αναφέρει σε κυβερνώμενες (governable) ή υποκατηγοριοποιήσιμες (subcategorisable) και μη κυβερνώμενες (non-governable) ή μη υποκατηγοριοποιήσιμες (non-subcategorisable) ανάλογα με το αν επιλέγονται/υποκατηγοριοποιούνται ή όχι από το κατηγορήμα που αποτελεί τον πυρήνα της φράσης.

Αυτές είναι οι τρεις κατηγορίες των γραμματικών συναρτήσεων:

1. Υποκατηγοριοποιήσιμες

SUBJ, OBJ, OBJ-TH, COMP, XCOMP

2. Μη υποκατηγοριοποιήσιμες

ADJ, XADJ

3. Γραμματικές συναρτήσεις λόγου

FOCUS, TOPIC

Υποκατηγοριοποιήσιμες Γραμματικές Συναρτήσεις

(Subcategorisable functions)

Πρόκειται για τις συναρτήσεις που απαιτούνται από ένα ρηματικό κατηγορημα για να δημιουργηθεί μία καλά σχηματισμένη πρόταση.

1. Υποκείμενο (SUBJ)

Δηλώνει το πρόσωπο/την οντότητα (με την ευρύτετη έννοια) που ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. Μάλιστα αποτελεί τη πιο προβληματική και περίπλοκη γραμματική λειτουργία (Keenan 1976, Andrews 1985). Στα Νέα Ελληνικά, το υποκείμενο εφόσον είναι όνομα πρέπει να είναι σε πτώση ονομαστική (13) και στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό με το ρηματικό τύπο που συνάπτεται. Ως υποκείμενο μπορεί να είναι ακόμα και μια ολόκληρη δευτερεύουσα πρόταση και στην περίπτωση που δεν υπάρχει το υποκείμενο στην πρόταση, τότε εννοείται. Συγκεκριμένα, η ελληνική γλώσσα ανήκει στις pro drop γλώσσες, δηλαδή το υποκείμενο είναι προαιρετικό (14).

(13) Το παιδί έφυγε.

SUBJ (case = nom) V

(14) Ήθελε να φύγει.

Η πρόταση (14) θα θεωρούνταν αντιγραμματική από έναν φυσικό ομιλητή της Αγγλικής γλώσσας. Η αγγλική γλώσσα σε αντίθεση με τα ελληνικά δεν είναι pro drop γλώσσα και η ύπαρξη υποκειμένου είναι υποχρεωτική.

2) Άμεσο Αντικείμενο (OBJ)

Αντικείμενο είναι ο όρος της πρότασης που δηλώνει το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει (πηγαίνει) ή στο οποίο αναφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου. Τα ρήματα που έχουν αντικείμενο λέγονται μεταβατικά. Το άμεσο αντικείμενο στα Νέα Ελληνικά εμφανίζεται στις πλάγιες πτώσεις, δηλ. κυρίως αιτιατική και σε κάποιες περιπτώσεις γενική.

(15) Ο Νίκος αγόρασε σπίτι.

SUBJ V OBJ

3) Έμμεσο αντικείμενο (OBJ2)

Στα Ν.Ε υπάρχουν ρήματα όπως το «δίνω, διαβάζω» που δέχονται δύο αντικείμενα και αυτά ονομάζονται δίπτωτα. Τα πρώτο αντικείμενο είναι το άμεσο αντικείμενο σε πτώση αιτιατική (όπως αναφέραμε παραπάνω στο OBJ) και το δεύτερο είναι το έμμεσο σε πτώση γενική ή αιτιατική

(16) Ο Νίκος έδωσε του Γιάννη ένα γράμμα.

SUBJ V OBJ2 OBJ

Ωστόσο, παραμένει ανοικτό το θέμα της ακριβούς συντακτικής λειτουργίας του εμμέσου αντικειμένου για την Νέα ελληνική γλώσσα και ιδιαίτερα συγκριτικά με τα Αγγλικά. (Μαρκαντωνάτου 1994, Αναγνωστοπούλου 1994).

4) Πλάγιο όρισμα (OBL)

Αναφέραμε ήδη τα δίπτωτα ρήματα και το «δίνω» ως ένα από αυτά τα ρήματα. Εάν παίρναμε το (6) και αλλάζαμε το έμμεσο αντικείμενο «του Γιάννη» με το προθετικό σύνολο «στο Γιάννη», η πρόταση θα συνέχιζε να εκφράζει το ίδιο. Η διαφορά θα

ήταν στο τρόπο έκφρασης του αντικειμένου. Τα πλάγια ορίσματα, λοιπόν είναι προθετικά σύνολα ή πτώσεις που εκφράζουν συγκεκριμένους θεματικούς ρόλους.

Η Θεματική δομή (theta structure) ενός κατηγορήματος περιλαμβάνει τους θεματικούς ρόλους που αποδίδει αυτό το κατηγορήμα στα ορίσματα του μέσα στην πρόταση. Υπάρχει ένα σύνολο θεματικών ρόλων που εκφράζονται και μάλιστα, κατά την LFG, κάθε θεματικός ρόλος εισάγεται γενικά με συγκεκριμένη πρόθεση ή, σπανιότερα, με μικρό αριθμό συγκεκριμένων προθέσεων. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι:

- OBL-GOAL, εισάγεται με την πρόθεση «σε»
- BENEFACTIVE, εισάγεται με την πρόθεση «για»
- SOURCE, εισάγεται με την πρόθεση «από»
- INSTRUMENT, εισάγεται με την πρόθεση « με»
- AGENT, εισάγεται με την πρόθεση «από»
- LOCATION, εισάγεται με διάφορες προθέσεις

Η ΛΛΓ χρησιμοποιεί το χαρακτηριστικό PCASE σαν μια μεταβλητή που ικανοποιεί όλους τους θεματικούς ρόλους. Ας δούμε πως θα γράφαμε τους γραμματικούς κανόνες και τα λήμματα μας για να επιτύχει η συντακτική ανάλυση της πρότασης(17).

(17) Ο Νίκος έδωσε τα παιχνίδια στην κόρη του.

Γραμματικοί κανόνες

VP → V (NP) PP

↑OBJ=↓ ↑(↓PCASE)=↓

PP → P NP

↑=↓ ↑OBJ=↓

Λήμματα

δίνω V [PRED= 'ΔΙΝΩ' < (↑SUBJ) (↑OBJ) (↑OBLgoal)>]

στη Prep [PRED= 'ΣΕ', ↑PCASE= OBLgoal]

Η πλατφόρμα XLE επιτρέπει στον συντάκτη της γραμματικής να εκφράσει τους διαφορετικούς θεματικούς ρόλους είτε εκφράζοντας τους ξεχωριστά, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη χρήση του «OBL-AG» μόνο στις περιπτώσεις ποιητικού αιτίου στην παθητική φωνή, είτε χρησιμοποιώντας το OBL και κάθε φορά να προσδιορίζει την μεταβλητή PSEM δίδοντας της μια τιμή από το σύνολο των θεματικών ρόλων.

5) Κορεσμένο προτασιακό συμπλήρωμα (COMP)

Ολόκληρες προτάσεις μπορούν να αποτελέσουν συμπλήρωμα ενός ρηματικού τύπου και σε μεμονωμένες περιπτώσεις να αντικαταστήσουν τη θέση ενός ονοματικού συνόλου. (Τζάρτζανος 1946, Holton D., Mackridge, P Φιλιππάκη–Warburton E. 1999) (18) Θα μελετήσουμε αναλυτικά τις λειτουργίες των προτασιακών συμπληρωμάτων στα παρακάτω κεφάλαια της παρούσας έρευνας.

(18) - Ο Γιάννης ανακοίνωσε τη μετακόμιση.

- Ο Γιάννης ανακοίνωσε *ότι μετακομίζει*. Όταν το προτασιακό συμπλήρωμα έχει δικό του υποκείμενο και δεν ελέγχεται από το υποκείμενο του ρηματικού τύπου που συνάπτεται, το ονομάζουμε κορεσμένο προτασιακό συμπλήρωμα. Μελετώντας την πρόταση (19) παρατηρούμε ότι το ρήμα της κύριας πρότασης «ανακοινώσε» και το ρήμα της δευτερεύουσας «έφτασαν» έχουν διαφορετικά υποκείμενα.

(19) Ο Νίκος ανακοίνωσε ότι τα παιδιά έφτασαν.

- Ο Νίκος = SUBJ του κυρίου ρήματος “ανακοινώνω”
- τα παιδιά =SUBJ του ρήματος της συμπληρωματικής πρότασης “έφτασαν”

Άρα, το λήμμα στο λεξικό της γραμματικής μας θα ήταν:

ανακοινώνω V * (^PRED) = 'ΑΝΑΚΟΙΝΩΝΩ < (^SUBJ) (^COMP) >'

6) Ακόρεστο προτασιακό συμπλήρωμα (XCOMP)

Το ακόρεστο προτασιακό συμπλήρωμα είναι αυτό που δεν έχει δικό του υποκείμενο. Το υποκείμενο το λαμβάνει υποχρεωτικά από το ρηματικό τύπο της κυρίας πρότασης

στον οποίο συνάπτεται. Αυτή η λειτουργία αντιμετωπίζεται στην ΛΛΓ με τις συναρτήσεις εξισώσεως (functional equations).

$\uparrow\text{XCOMP SUBJ}=\uparrow\text{SUBJ}$

Με αυτή τη δήλωση διευκρινίζουμε ότι το υποκείμενο του XCOMP μας ταυτίζεται με το υποκείμενο του ρηματικού τύπου που συνάπτεται. Τέτοιου τύπου πληροφορία μπορεί να αποτελέσει μέρος της δηλώσεως μας στο λήμμα (20) ή μέρος ενός γραμματικού κανόνα.

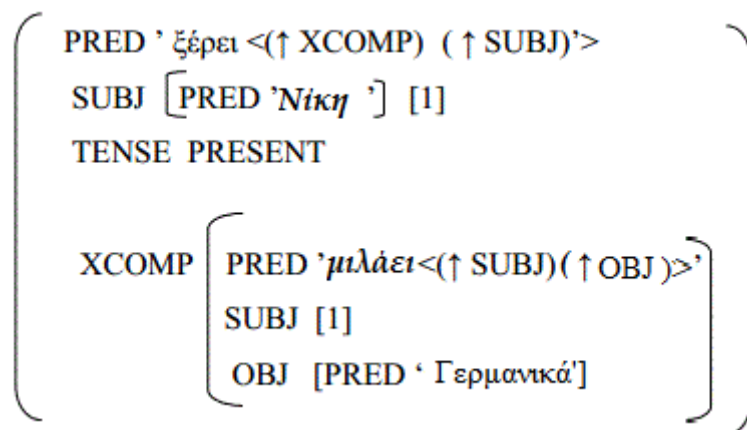
(20) Η Νίκη ξέρει να μιλάει Γερμανικά

Η «Νίκη» είναι το υποκείμενο του κυρίου ρήματος «ξέρει» και ταυτόχρονα το υποκείμενο του ρήματος «μιλάει». Συνεπώς το λήμμα θα είχε δοθεί ως εξής:

ξέρει V (\uparrow PRED) = 'ξερω <(\uparrow XCOMP) >(\uparrow SUBJ)'

$(\uparrow\text{SUBJ}) = (\uparrow\text{XCOMP SUBJ})$

Και η λειτουργική δομή (f-structure) της πρότασης (20) θα ήταν όπως παρουσιάζεται στην εικόνα 8, όπου παρατηρούμε ότι με το δείκτη [1] δηλώνεται η ταυτότητα της τιμής των δύο χαρακτηριστικών.

Εικόνα 10
Λειτουργική δομή της πρότασης (20)

Ταύτιση υποκειμένου κυρίας και συμπληρωματικής προτάσεως παρατηρείται σε συγκεκριμένα ρήματα και συνήθως και υπό περιορισμένες συνθήκες. Αναλυτικά θα σας παρουσιάσουμε τα ρήματα αυτά, καθώς και τον τρόπο αντιμετώπισης τους από τη γραμματική μας στο Κεφάλαιο 4.

Προσδιορισμοί -μη υποκατηγοριοποιήσιμες γραμματικές συναρτήσεις (Adjuncts- non-subcategorisable grammatical Functions)

1) Προσδιορισμός (ADJ)

Λέξεις που χρησιμοποιούνται ως προσδιορισμοί σε ρηματικούς τύπους και μπορούν να είναι:

- Επιρρήματα (Adverbials), όπως «αιφνιδίως»

(21) Ο Νίκος ήρθε αιφνιδίως.

- Προθετικά σύνολα (PPs), όπως «με το αυτοκίνητο»

(22) Ο Νίκος έφυγε με το αυτοκίνητο.

- Ονοματικά σύνολα (NPs), όπως «την Πέμπτη»

(23) Ο Νίκος έφυγε τη Δευτέρα.

2) Προσδιορισμός με έλεγχο (XADJ)

Οι προσδιορισμοί συναντιούνται και με φαινόμενα ελέγχου. Ένας προσδιορισμός, λοιπόν μπορεί να ελέγχεται από το υποκείμενο ή το αντικείμενο του υποκειμένου της κυρίας πρότασης. Μελετώντας το παράδειγμα (24) βλέπουμε ότι υπάρχει ταύτιση υποκειμένου στο ρήμα «απάντησε» και στην μετοχή που λειτουργεί ως προσδιορισμός «γελώντας». Παραπάνω από ένα προσδιορισμοί μπορούν να παρουσιαστούν σε μια περίοδο.(25)

(24) Ο Γιώργος απάντησε στο τηλέφωνο γελώντας.

(25) Ο Νίκος έπαιζε με τα αυτοκινητάκια του στο σπίτι μου χθες.

Γραμματικές συναρτήσεις λόγου

Grammaticized discourse functions

1) FOCUS (Εστίαση)

Είναι η γραμματική κατηγορία που καθορίζει ποιος όρος της προτάσεως είναι νέος, η νέα πληροφορία που δίδεται και έτσι τοποθετώντας την στην πρώτη θέση, δίδεται ο επιτονισμός και η έμφαση που της πρέπει.(26) Στον προφορικό λόγο μέσω του επιτονισμού επιτυγχάνουμε να δείξουμε στο συνομιλητή μας τον όρο της πρότασης που μας ενδιαφέρει και δεν μας είναι αναγκαίος αυτό ο γραμματικός φορμαλισμός.(27)

(26) **Την Αλεξάνδρα** είδα χτες.

(27) Είδα **την Αλεξάνδρα** χτες.

2) TOPIC (Θεματικό κέντρο)

Είναι η γραμματική κατηγορία που καθορίζει ποιος όρος της προτάσεως είναι το θεματικό κέντρο της προτάσεως, δίδεται δηλαδή η έμφαση που πρέπει στον όρο που φέρει το σημασιολογικό φορτίο που μας ενδιαφέρει.(28) Στην περίπτωση που δεν θέλαμε να δώσουμε έμφαση το «το χαλασμένο αυτοκίνητο της» θα δινόταν μετά το ρήμα «πούλησε» της κύριας πρότασης.

(28) **Το χαλασμένο αυτοκίνητο της** μου πούλησε.

1.2.ParGram Project

1.2.1 Το project και οι στόχοι του.

Το ParGram project ξεκίνησε το 1994 με τη συνεργασία του κέντρου ερευνών PARC και του ευρωπαϊκού κέντρου ερευνών της XEROX. Χρησιμοποιεί τον συντακτικό αναλυτή XLE που αποτελείται από έναν αναλυτή, έναν generator και ένα γραφικό περιβάλλον το οποίο επιτρέπει στον χρήστη να γράφει και να εντοπίζει τα σφάλματα των γραμματικών (Maxwell και Kaplan, 1993). Στόχος είναι η ανάπτυξη γραμματικών βαθιάς ανάλυσης (deep grammars), δηλαδή γραμματικές οι οποίες

παρέχουν μια λεπτομερή και σε βάθος ανάλυση της δομής της πρότασης. Το ParGram project στοχεύει με τη χρήση του γραμματικού φορμαλισμού της ΛΛΓ (LFG) να καλύψει με παράλληλο τρόπο γραμματικά φαινόμενα σε διάφορες γλώσσες, δηλαδή να παραχθούν παράλληλες αναλύσεις για ίδιες δομές σε διαφορετικές γλώσσες. Συνεπώς, στοχεύει να δημιουργήσει παράλληλες γραμματικές, δηλαδή γραμματικές με κοινές γλωσσολογικές συμβάσεις.

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα αυτού του PARGRAM είναι ότι λόγω του ότι πρόκειται για υπολογιστική γραμματική, τα δεδομένα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια κοινή εφαρμογή με απώτερο στόχο τη μηχανική μετάφραση (machine translation) λύνοντας πολλά προβλήματα της (Frank, 1999) Παρ' όλες τις δυσκολίες του έργου, τα αποτελέσματα είναι άκρως ενθαρρυντικά καθώς έχει επιτευχθεί παραλληλισμός μεταξύ αρκετών γλωσσών. Το ParGram project (Butt et al., 1999; Butt et al., 2002) αρχικά επικεντρώθηκε σε τρεις ευρωπαϊκές γλώσσες: αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά και στη συνέχεια προστέθηκαν τα Ιαπωνικά, Νορβηγικά και τα Ούρντου (εθνική γλώσσα του Πακιστάν).

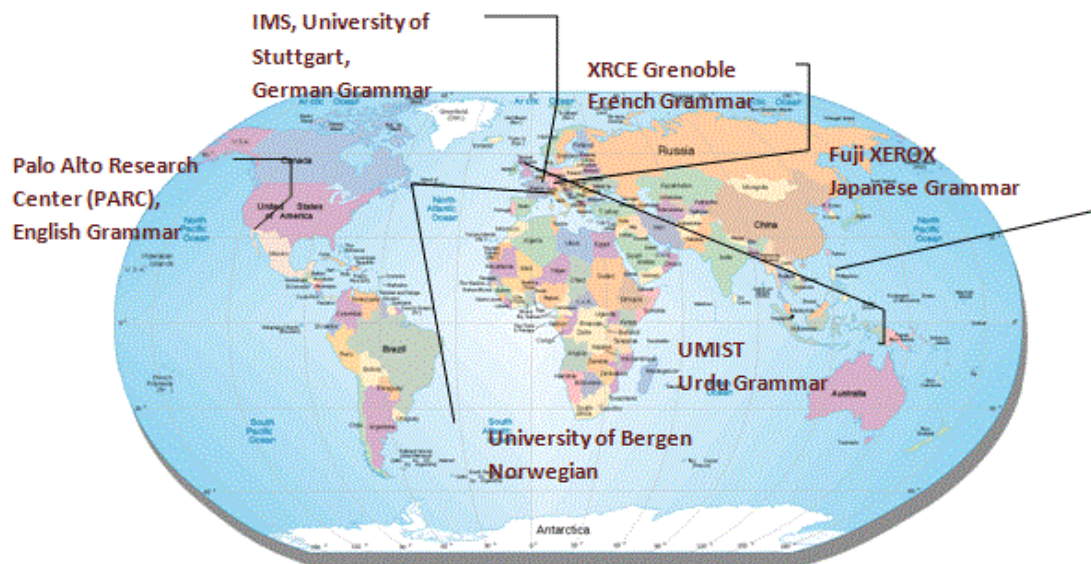
Θα μπορούσαμε λοιπόν, να ισχυριστούμε ότι το PARGRAM έχει διττό στόχο. Αφενός, σε θεωρητικό επίπεδο αποσκοπεί στην εξέταση της καθολικότητας της θεωρίας της ΛΛΓ (LFG). Αφετέρου, θα επιτευχθεί η δημιουργία γλωσσικών πόρων για την ανάπτυξη διάφορων εφαρμογών, όπως η μηχανική μετάφραση (Frank, 1999). Πέρα όμως από τους βασικούς στόχους, κάθε ένα από τα εκάστοτε γραμματικά project είχε ορίσει έναν δευτερεύοντα επιμέρους στόχο, καθώς οι διαφορετικές ομάδες που εργάστηκαν στο πλαίσιο του PARGRAM προερχόταν από διαφορετικούς επιστημονικούς κύκλους και είχαν διαφορετικές δεξιότητες.

1.2.2 Οι εφαρμογές, οι δυνατότητες και η πορεία του PARGRAM

Διαφορετικοί επιστήμονες, λοιπόν, με διαφορετικά επιστημονικά κεκτημένα από διαφορετικές χώρες απέδειξαν το εύρος, αλλά και τις δυνατότητες του PARGRAM. Το αποτέλεσμα αυτών των διαφορετικών δεδομένων ήταν ότι:

- Οι γραμματικές των Αγγλικών, Γερμανικών και Ιαπωνικών είχαν ως στόχο τη δημιουργία μιας γραμματικής ευρείας κάλυψης των βασικών γραμματικών φαινομένων της εκάστοτε γλώσσας.

- Η Νορβηγική γραμματική διαθέτει σημασιολογικές προεκτάσεις (semantic projection). Πέρα λοιπόν, από στ- και λ-δομή δίδει και σημασιολογικές δομές.
- Η γραμματική για τα Ούρντου εφαρμόζει ένα είδος ορισματικής δομής (argument structure) και δοκιμάζει διάφορες γλωσσολογικές θεωρίες/ιδέες.

Εικόνα 11

Οι φορείς που έχουν συμμετάσχει ανά τον κόσμο στο ParGram project.

Παρ'όλες όμως τις διαφορές οι γραμματικές αυτές κατάφεραν να διατηρήσουν το βασικό άξονα παραλληλισμού και ακολούθησαν κοινές γραμματικές και τεχνολογικές δομές και χαρακτηριστικά. Η πρόοδος και η εξέλιξη των γραμματικών αυτών παρουσιάζεται στον πίνακα 1.

Language	Rules	States	Arcs
German	444	4883	15870
English	310	4935	13268
French	132	1116	2674
Japanese	50	333	1193
Norwegian	46	255	798
Urdu	25	106	169

Πίνακας 1

Γλώσσες που διαθέτουν γραμματικές ΛΛΓ (LFG) στην XLE πλατφόρμα και το εύρος τους.

Ένας μεγάλος αριθμός γραμματικών που αναπτύχθηκαν στο PARGRAM έχουν ενσωματωθεί σε κάποια άλλα ερευνητικά προγράμματα. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- Το [PARTRANS project](#), το οποίο χρησιμοποιεί τις γραμματικές για μηχανική μετάφραση.
- Το [COMET project](#), το οποίο ερευνά την στατιστική επίλυση αμφισημίας με τη χρήση του σώματος κειμένων από το Wall Street Journal και την αγγλική γραμματική.
- Το [TIGER project](#), που χρησιμοποιεί τη γραμματική σε ημιαυτόματη παραγωγή τράπεζας δένδρων από κείμενα Γερμανικών εφημερίδων.

Όπως γίνεται φανερό, λοιπόν οι γραμματικές αυτές μπορούν να έχουν ποικίλες εφαρμογές. Μερικές από τις πιθανές εφαρμογές τους είναι:

- Μηχανική μετάφραση (machine translation)
- Τράπεζες δέντρων (tree banking)
- Έξυπνη επισημείωση κειμένων (smart text annotation)
- (robust parsing)
- Εξαγωγή πληροφοριών (information extraction)
- Εκπαιδευτικά εργαλεία (teaching tools)

1.2.3 Οι συμβάσεις του ParGram Project.

Οι συμβάσεις που αναπτύχθηκαν στις γραμματικές που συντάχθηκαν στο πλαίσιο του ParGram είναι εκτεταμένες. Αφορούν, όχι μόνο τη μορφή των χαρακτηριστικών που χρησιμοποιούνται στις γραμματικές, αλλά και τον τρόπο ανάλυσης των εκάστοτε γραμματικών φαινομένων. Επιπλέον, η ίδια πλατφόρμα XLE θέτει

περιορισμούς στον τρόπο ανάπτυξης των γραμματικών. Ας δούμε από τι αποτελείται ένα τυπικό αρχείο γραμματικής XLE. (Εικόνα 12)

Το αρχείο περιλαμβάνει:

- Configuration section (CONFIG) με αναφορές σε άλλες ενότητες (ή ακόμα και σε άλλα αρχεία) και διευκρινήσεις για γενικά δεδομένα, όπως ROOTCAT, GOVERNABLERELATIONS κτλ.
- Κανόνες/ Rules section (RULES), όπου δίδονται οι γραμματικοί κανόνες.
- Υποδείγματα/ Templates section (TEMPLATES), δίδονται οι προδιαγραφές των υποδειγμάτων που χρησιμοποιούνται στους κανόνες και στο λεξικό.
- Lexicon section (LEXICON) με τα λήμματα και τα χαρακτηριστικά που τους έχουν δοθεί.

```
DEMO GREEK CONFIG (1.0)
ROOTCAT S.
FILES .
LEXENTRIES (DEMO GREEK).
TEMPLATES (DEMO GREEK).
RULES (DEMO GREEK).
GOVERNABLERELATIONS SUBJ OBJ OBJ2 COMP XCOMP OBL OBL-?+.
SEMANTICFUNCTIONS ADJUNCT TOPIC FOCUS POSS STANDARD.
NONDISTRIBUTIVES NUM PERS CONJ-FORM.
EPSILON e.
OPTIMALITYORDER NOGOOD.
CHARACTERENCODING utf-8.
```

```
-----
DEMO GREEK RULES (1.0)
```

```
-----
DEMO GREEK TEMPLATES (1.0)
```

```
-----
DEMO GREEK LEXICON (1.0)
-----
```

Εικόνα 12
Αρχείο XLE γραμματικής

Πέρα όμως από την τυπική μορφή που διαθέτει ένα αρχείο γραμματικής της πλατφόρμας XLE υπάρχουν και κάποια κοινά χαρακτηριστικά (COMMON FEATURES) και κοινά υποδείγματα (COMMON TEMPLATES) που χρησιμοποιούνται από όσους σχεδιάζουν γραμματικές με τις προδιαγραφές του

ParGram. Έχουν κάνει μια λίστα λοιπόν, από χαρακτηριστικά που απαντώνται σε όσο το δυνατόν περισσότερες γλώσσες, όπως η παθητική φωνή (PASSIVE) που παίρνει το πρόσημο + (Πίνακας 2:1) ή ανάλογα με τον αν είναι παθητικός ένας ρηματικός τύπος ή όχι, ένα άλλο πολύ κοινό χαρακτηριστικό είναι ο αριθμός (NUM) που μπορεί να είναι ενικός ή πληθυντικός (Πίνακας 2:2). Επιπλέον, έχουν δημιουργήσει μια λίστα με Υποδείγματα (Templates), όπως το «NPL» το οποίο δηλώνει ότι η λέξη που δίδεται στο λεξικό και φέρει αυτό το υπόδειγμα είναι ουσιαστικό (NOUN) και βρίσκεται σε πληθυντικό αριθμό (PLURAL) (Πίνακας 2:3). Στο κεφάλαιο της εργασίας μας σχεδιασμός γραμματικής θα παραθέσουμε τα COMMON FEATURES και TEMPLATES που χρησιμοποιήσαμε στη γραμματική μας, καθώς και σχόλια ως προς τις αλλαγές που χρειάστηκαν να γίνουν για να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες των Νέων Ελληνικών.

COMMON FEATURES	COMMON TEMPLATES
(1) PASSIVE: -> \$ {+ -}.	(3) NPL = “assigns NUM pl PERS 3” @(NUM pl) @(PERS 3).
(2) NUM: -> \$ {pl sg}.	

Πίνακας 2

Κοινά μοτίβα που ακολουθούν γραμματικές του ParGram Project

1.2.4 Λεξικό και Υποδείγματα (Lexicon & Template section)

Λεξικό - Lexicon section

Ο συντακτικός αναλυτής (parser) που χρησιμοποιεί η πλατφόρμα του XLE αντιμετωπίζει κάθε λέξη από κάθε συμβολοακολουθία σαν λεξική οντότητα (lexical entry) που μπορεί να προέρχεται από διαφορετικές πηγές. Θα μπορούσαμε ίσως, στο σχεδιασμό μιας ευρείας γραμματικής να κατηγοριοποιούσαμε τις λέξεις στα παρακάτω είδη:

1. Βασική μορφή λεξικού. (Core file lexicon)

2. Ξεχωριστό αρχείο με Λεξικό που περιλαμβάνει τεχνικούς όρους και λέξεις με συγκεκριμένη χρήση ανάλογα το περιβάλλον που βρίσκεται.

3. Lexicon files of semi-automatically generated verbs, nouns, adjectives etc.

4. Λεξικό που περιλαμβάνει τις επισημειώσεις από μορφολογικό αναλυτή.

Εμείς θα ασχοληθούμε μόνο με την πρώτη κατηγορία, δηλαδή τη Βασική μορφή λεξικού. Για τη δημιουργία του λεξικού πρέπει να ακολουθείται το πρότυπο και το σύστημα επισημείωσης που ορίζεται από την πλατφόρμα XLE. Στη συνέχεια δίνονται παραδείγματα για κάθε μία από τις βασικές γραμματικές κατηγορίες:

(29) κορίτσι (girl) N (^PRED) = ‘κορίτσι’
(^NUM) = sg

(30) έξυπνο ADJ (^PRED) = ‘έξυπνο’
(^NUM) = sg

(31) παίζει V (^PRED) = ‘παίζω<(^SUBJ), (^OBJ)>’
(^TENSE) = present

Πιο συγκεκριμένα, μελετώντας τα παραπάνω παραδείγματα παρατηρούμε ότι κάθε λεξική οντότητα έχει μια συγκεκριμένη δομή, ώστε κάθε θέση να δίνει διαφορετική πληροφορία για τη λέξη που χαρακτηρίζει. Δηλαδή:

- Βασική μορφή:
η λέξη π.χ. ‘κορίτσι’.
- Κατηγορία:
Κάθε λέξη εντάσσεται το λιγότερο σε μια γραμματική κατηγορία.: το ‘κορίτσι’ είναι ουσιαστικό (N) και το ‘έξυπνο’ επίθετο (Adj) και το ‘παίζει’ είναι ρήμα (V).
- Χαρακτηριστικά και Τιμές: Κάθε lexical entry έχει μια πληθώρα χαρακτηριστικών. Πιο συγκεκριμένα, έχουμε συμπεριλάβει ήδη στο λήμμα ‘κορίτσι’ και ‘έξυπνο’ ότι (^NUM) = sg, όπου NUM είναι το χαρακτηριστικό και sg(singular) είναι η τιμή που λαμβάνει το χαρακτηριστικό.

Παραπάνω, λοιπόν παρουσιάσαμε τον απλούστερο τρόπο για τη δήλωση ενός λήμματος στο λεξικό του XLE. Πέραν, όμως από αυτό οι γραμματικές του XLE

παρέχουν τη δυνατότητα της χρήσης της ενότητας του Υποδείγματος (template section) και με αυτόν τον τρόπο να αποφευχθούν οι επαναλήψεις, αλλά και τα λάθη στο λεξικό. Όλα τα χαρακτηριστικά, αλλά και οι τιμές τους μπορούν να δοθούν στο λήμμα μέσω των υποδειγμάτων (templates). Τα Υποδείγματα δεν είναι τίποτα άλλο παρά λειτουργικές περιγραφές, στις οποίες έχει δοθεί ένα όνομα και περιλαμβάνει ένα σύνολο εξισώσεων που περιγράφουν συντακτικές δομές και εκφράζουν γλωσσικές γενικότητες. (Stephanie Needham and Ida Toivonen, 2011) Κάθε ομάδα χαρακτηριστικών ή μεμονωμένο χαρακτηριστικό δηλώνεται με ένα όνομα και έτσι καλώντας αυτό το όνομα θέτοντας μπροστά το σύμβολο «@» καλούμε το Υπόδειγμα και έτσι το λήμμα μας υιοθετεί τα δεδομένα του υποδείγματος. Η πιο απλή μορφή υποδείγματος που μπορούμε να συναντήσουμε είναι αυτή του παραδείγματος (32) και μια πιο σύνθετη στο (33).

$$(32) \text{TENSE}(T) = (^{\wedge} \text{TENSE}) = T.$$

$$(33) \text{TRANS}(P) = (^{\wedge} \text{PRED}) = 'P<(^{\wedge}\text{SUBJ}), (^{\wedge}\text{OBJ})>'$$

Έστω, λοιπόν ότι έχουμε στο λεξικό μας το ρήμα «παίζει» και το έχουμε δηλώσει με τον απλό τρόπο, δηλαδή:

$$(34) \text{Παίζει } V \quad (^{\wedge}\text{PRED}) = \text{'παίζω}<(^{\wedge}\text{SUBJ}), (^{\wedge}\text{OBJ})>'$$

$$(\wedge\text{TENSE}) = \text{present}$$

Τότε χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα (32) θα μπορούσαμε να δώσουμε το λήμμα με την εξής πιο σύντομη μορφή.

$$(35) \text{Παίζει } V \quad (^{\wedge}\text{PRED}) = \text{'παίζω}<(^{\wedge}\text{SUBJ}), (^{\wedge}\text{OBJ})>'$$

$$@ (\text{TENSE pres})$$

Μελετώντας τώρα το υπόδειγμα (20) παρατηρούμε ότι δίδει τη σύνταξη ενός μεταβατικού ρήματος (transitive verb), το οποίο χρειάζεται ένα υποκείμενο και ένα αντικείμενο. Άρα, χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα (20) το λήμμα «παίζει» μεταγράφεται ως εξής;

$$(36) \text{Παίζει } V \quad @ (\text{TRANS παίζω})$$

$$@ (\text{TENSE pres})$$

Το Υπόδειγμα (33) αφορά τα μεταβατικά ρήματα, ενώ για τα αμετάβητα το υπόδειγμα τίθεται ως έξης:

(37) INTRANS(P) = (^ PRED) = 'P<(^SUBJ)>'.
(38) OPT-TRANS(P) = "template for verbs that can be trans or intrans"
{ @(TRANS P) | @(INTRANS P) }.

Φυσικά, συμβαίνει κατά πλειοψηφία τα ρήματα είναι άλλοτε μεταβατικά και άλλοτε μεταβατικά, άρα προκειμένου να αντιμετωπίσουμε ένα τέτοιο φαινόμενο θα πρέπει να ορίσουμε ένα υπόδειγμα που εμπεριέχει άλλα δυο υποδείγματα. Έτσι ορίζουμε ένα υπόδειγμα (38) που στηρίζεται στη διάζευξη.(Disjunction).

(38).OPT-TRANS(P) = "template for verbs that can be trans or intrans"

{ @(TRANS P) | @(INTRANS P) }.

Οπότε, ένα ρήμα, όπως το «κερδίζω» που είναι άλλοτε μεταβατικό και άλλοτε αμετάβητο θα αναλυόταν σωστά και στο παράδειγμα (39) και στο (40), εάν στο λήμμα επισημειωνόταν ως OPT-TRANS.

(39) Το παιδί κερδίζει τον αγώνα.

(40) Το παιδί κερδίζει.

Ένα από τα πιο εύχρηστα υποδείγματα του XLE που χρησιμοποιούνται ευρέως από τους επιστήμονες που συμμετέχουν στον ParGram είναι το «COUNT-NOUN» (41), που αποτελεί και χαρακτηριστικό παράδειγμα της συντομίας και ευχρηστίας των υποδειγμάτων. Απλά με μία δήλωση αποφεύγεται η επανάληψη μιας ολόκληρης λίστας χαρακτηριστικών και τιμών, αφού το μόνο χαρακτηριστικό που πρέπει να δηλωθεί ξεχωριστά σε κάθε λήμμα είναι το PRED και το NUM.

(41) COUNT-NOUN(P N) = @(PRED P)

(^ NUM) = N

(^ PERS) = 3

(^ NTYPE) = count.

Άρα, το λήμμα της λέξης «παιχνίδι» στο λεξικό με τη χρήση του υποδείματος (41) θα ήταν : παιχνίδι N * @(COUNT-NOUN παιχνίδι sg).

Πέραν από τις απλές και πιο σύνθετες μορφές υποδειγμάτων που παρουσιάσαμε ως τώρα, τα υποδείγματα έχουν μια πολύ σημαντική λειτουργία, καθώς είναι αυτά που κωδικοποιούν τους λεξικούς κανόνες (lexical rules). Ο λεξικός κανόνας παραδίδεται σε αρκετούς από τους παραδεδομένους γλωσσικούς φορμαλισμούς, όπως HPSG (C.Pollard & Ivan A. Sag, 1994), GPSG (Gazdar, Ewan H. Klein, Geoffrey K. Pullum, Ivan A. Sag, 1985), LFG. Με τους λεξικούς κανόνες θέτουμε όρια ανάμεσα στην σύνταξη και το Λεξικό. Αυτός ο διαχωρισμός υπήρξε σημαντικός για την θεωρία της γλωσσολογίας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες.

Αυτοί οι κανόνες απεικονίζουν λήμματα σε λήμματα είτε με το να προσθέτουν καινούργια schemata (σχήματα) είτε τροποποιώντας τις σημάνσεις (designators) στα ήδη υπάρχον. Επιπλέον, προσφέρουν πολύτιμη οικονομία καθώς εκφράζουν παραγωγικές γενικεύσεις που έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της λεξικής βάσης δεδομένων. Σε αυτό το σημείο θα δώσουμε έμφαση στους Λεξικούς κανόνες της ΛΛΓ, που προσφέρουν τη δυνατότητα να εκφράσουμε λεξικές κανονικότητες της γλώσσας. Πιο συγκεκριμένα, δημιουργούν νέα λήμματα από τα ήδη υπάρχοντα. Επιπρόσθετα, αυτοί οι κανόνες χρησιμοποιούνται για να κωδικοποιήσουν γενικεύσεις ως προς τις εναλλαγές γραμματικών φορμαλισμών.

Αρχικά, θα παρουσιάσουμε το σχήμα (schema) για το DATIVE-SHIFT, το οποίο χρησιμοποιείται για τα μεταβατικά δίπτωτα ρήματα. Το λεξικό, λοιπόν εμπεριέχει ρήματα, όπως το «δίνω» (42). Αν στο λεξικό, λοιπόν γράφαμε το DATIVE-SHIFT schema (43), τότε θα είχαμε τη δυνατότητα να κάνουμε επιτυχές parsing και στην πρόταση (44) και στην (45). Σημειώνουμε ότι σε αυτό το σημείο βλέπουμε τον τρόπο που λειτουργούν τα schemata εξετάζοντας τα παραδείγματα στην Αγγλική γλώσσα.

(42) δίνω < (^SUBJ) (^OBJ) (^OBLTO)>

(43) DAT-SHIFT (SCHEMATA) = {SCHEMATA

(^ OBL PCASE) =c TO

|SCHEMATA

(^ OBJ) --> (^ OBJ2)

(^ OBL) --> (^ OBJ)}.

(44) Το κορίτσι έδωσε στον αδερφό της την μπάλα.

‘The girl gave the ball to his brother.’

(45) Το κορίτσι έδωσε του αδερφού της την μπάλα.

‘The girl gave his brother the ball.’

Μελετώντας τα παραδείγματα (44) και (45) αντιλαμβανόμαστε ότι οι αλλαγές που επιβάλλονται από το DAT-SHIFT schema (43) είναι:

- Το OBJ (την μπάλα) γίνεται OBJ2.
- Το OBL (στον αδερφό της) γίνεται OBJ.

Πέρα από τη μεμονωμένη λειτουργία που μπορεί να έχει ξεχωριστά καθένας από τους Λεξικούς Κανόνες (Lexical Rule, έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν και το ένα ενσωματωμένο σε κάποιον άλλο Λεξικό κανόνα. Από τα πιο χαρακτηριστικά και εύχρηστα παραδείγματα είναι ο συνδυασμός του DAT-SHIFT schema με το PASS-SCHEMA.

Στην LFG η παθητική φωνή αντιμετωπίζεται καθαρά με λεξικό τρόπο, δε δίνονται συντακτικοί κανόνες. Άρα για να κάναμε parsing στην πρόταση (46) χωρίς να κάναμε κάποια διαφοροποίηση στο λήμμα «δίνω» (42), θα χρησιμοποιούσαμε το schema PASS schema PASS (47):

(46) Του αδερφού της δόθηκε η μπάλα από το κορίτσι.

(47) PASS(SCHEMATA) = { SCHEMATA

|SCHEMATA

(^ PASSIVE) = +

(^ PARTICIPLE)=c past

(^ OBJ)-->(^ SUBJ)

([^] OBJ2) --> ([^] OBJ) "for dative shift"

{ ([^] SUBJ)-->([^] OBL-AG)

|([^] SUBJ)-->NULL}}.

Παραπάνω είδαμε να εφαρμόζετε DAT-SHIFT schema με το PASS-SCHEMA. Ωστόσο, ένας λεξικός κανόνας μπορεί να συνδυαστεί και με ένα απλό υπόδειγμα. Έχουμε το υπόδειγμα για τα δίπτωτα ρήματα (48), που σε συνδυασμό με το PASS SCHEMA δίδεται στη μορφή που παρουσιάζεται στο υπόδειγμα (49) και το υπόδειγμα (49) θα γίνει ακόμα πιο σύνθετο, εάν συμπεριλάβουμε και το DAT-SHIFT (50).

(48) DITRANS (P) = ([^] PRED)= 'P<([^] SUBJ) ([^] OBJ) ([^] OBJ2)>.

(49) DITRANS (P) = @(PASS ([^] PRED)= 'P<([^] SUBJ) ([^] OBJ) ([^] OBJ2)>').

(50) DITRANS (P) = @(PASS @(DAT-SHIFT ([^] PRED)= 'P<([^] SUBJ) ([^] OBJ) ([^] OBL-TO)>')).

Το schema του Dative-Shift template είναι πολύ χρήσιμο και εύχρηστο για γλώσσες, όπως τα Αγγλικά, και τα Γερμανικά, αλλά δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα Νέα Ελληνικά. Στα Νέα Ελληνικά ο όρος που δηλώνει το στόχο εισάγεται είτε με πρόθεση (51), (25) είτε με ονοματικό τύπο σε πτώση γενική (53) και ποτέ δεν εμφανίζεται με τη μορφή υποκειμένου στην Παθητική φωνή. (Fotopoulou, 2005).

(51) Ο Νίκος έστειλε λουλούδια στην Μαρία.

(52) Λουλούδια στάλθηκαν στην Μαρία από τον Νίκο.

(53) Ο Νίκος έστειλε της Μαρίας λουλούδια.

(54) *Η Μαρία στάλθηκε λουλούδια από τον Νίκο.

Παρόλο που παρατηρείται ο περιορισμός να τεθεί ο όρος που δηλώνει το στόχο σαν υποκείμενο στην παθητική, υπάρχουν κάποιες εναλλαγές. Πιο συγκεκριμένα, ο όρος-στόχος τρέπεται στην παθητική φωνή σε αντικείμενο πτώσης γενικής (OBJ-GENITIVE) ή OBJ2 (αν και δεν διαφαίνεται από το PASS schema).

Ξαναμελετώντας λοιπόν, τα παραδείγματα (44) και (45) με βάση την ελληνική απόδοση τους αντιλαμβανόμαστε ότι όταν η πρόταση τεθεί στην παθητική φωνή το OBJ2 θα είναι NULL, όπως και στο Dative shift. Συνεπώς, το PASS Schema(55) και το DATIVE-SHIFT Schema(56) για τα Νέα Ελληνικά διαμορφώνεται ως εξής:

(55) PASS(SCHEMATA) = { SCHEMATA
 |SCHEMATA
 (^ PASSIVE) = +
 (^ PARTICIPLE)=c past
 (^ OBJ)-->(^ SUBJ)
 (^ OBJ2) --> NULL "for dative shift"
 { (^ SUBJ)-->(^ OBL-AG)
 |(^ SUBJ)-->NULL } }.

(56) DAT-SHIFT (SCHEMATA) = {SCHEMATA
 (^ OBL PCASE) =c TO
 |SCHEMATA
 (^ OBJ) --> (^ OBJ)
 (^ OBL) --> (^ OBJ2)}.

Προβληματισμό αποτελούν προτάσεις, όπως το παράδειγμα(40), καθώς υπάρχει το κλιτικό «του», το οποίο πιθανώς αποτελεί ένα OBJ2. Το θέμα της μελέτης των κλιτικών και των ιδιομορφιών τους, παραμένει ανοιχτό και θα επανέρθουμε σε αυτό σε νέα μελέτη.

(57) Του δόθηκαν χρήματα για τις υπηρεσίες του.

2. Προβληματισμοί για το σχεδιασμό της γραμματικής

Σε αυτό το κεφάλαιο, θα σχολιάσουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε κατά το σχεδιασμό του τμήματος της γραμματικής της Νέας Ελληνικής (Modern Greek grammar fragment) που επεξεργάζεται τις προτάσεις που εισάγονται με –να. Αυτά είναι τα εξής:

1. Ο γραμματικός χρόνος και η άποψη
2. Προτάσεις εισαγόμενες με το -να
3. Υποτακτική και η χρήση του μορίου της υποτακτικής -να

2.1 Ο γραμματικός χρόνος και η άποψη

Ο γραμματικός χρόνος είναι η κατηγορία που τοποθετεί κάθε γεγονός στον άξονα του χρόνου, παρελθόν, παρόν ή μέλλον και ορίζονται σε σχέση με τον χρόνο εκφοράς (το παρόν του ομιλητή) (Μόζερ,2009:15)

Το θέμα του γραμματικού χρόνου μας απασχόλησε και αφ' εαυτού αλλά και διότι έχει να κάνει με την κατανομή των μορίων –να και –θα καθώς και την χρήση της υποτακτικής.

Οι γραμματικές της Νέας Ελληνικής Γλώσσας αναφέρονται στις χρονικές μορφές που χρησιμοποιούνται στις κύριες προτάσεις, γιατί οι υποταγμένες αναφέρονται στο χρόνο πάντα με βάση το ρήμα της κυρίας πρότασης που εξαρτώνται και όχι με βάση τον ομιλητή που τις εκφωνεί.(Mackridge, 1987: 125).

Οι γραμματικές (Τριανταφυλλίδης:146, Μ.Τζεβελέκου & Β.Κάντζου & Σ.Σταμούλη, 2013:112) αναγνωρίζουν την ύπαρξη οκτώ χρόνων, όπως παρουσιάζονται στον πίνακα (3):

Τύπος	Χρόνος
παίζω	Ενεστώτας
έπαιξα	Παρατατικός
θα παίξω	Στιγμιαίος Μέλλοντας
θα παίζω	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
έπαιξα	Αόριστος
έχω παίξει	Παρακείμενος
είχα παίξει	Υπερσυντέλικος
θα έχω παίξει	Συντελεσμένος Μέλλοντας

Πίνακας 3

Οι ρηματικοί χρόνοι όπως περιγράφονται στις υπάρχουσες γραμματικές της Νέας Ελληνικής

Οι χρόνοι ανάλογα με την χρονική βαθμίδα δηλώνουν χωρίζονται σε

1. Παροντικοί χρόνοι: Ενεστώτας και Παρακείμενος
2. Παρελθοντικοί χρόνοι: Παρατατικός, Αόριστος και Παρακείμενος
3. Μέλλοντικοί χρόνοι: Εξακολουθητικός Μέλλοντας, Στιγμιαίος Μέλλοντας, Συντελεσμένος Μέλλοντας

Οι γραμματικές προσεγγίσεις που παρουσιάζονται στη συνέχεια βασίζονται στο παραδοσιακό μοντέλο και δίδουν πρόσθετες προσεγγίσεις για τους τύπους που δεν καλύπτονται από το παραπάνω παραδοσιακό μοντέλο χρόνων. Συγκεκριμένα:

Οι Χρ.Κλαίρης και Γ. Μπαμπινιώτης (2005:447) δίδουν τους χρόνους χωρίζοντας τους ρηματικούς τύπους σε τρεις κατηγορίες:

1. Γραμματικός χρόνος

Ορίζουν ότι η τοποθέτηση των γεγονότων σε κάποιο σημείο του άξονα παρελθόν-παρόν-μέλλον μέσω των ρηματικών τύπων ονομάζεται γραμματικός χρόνος. Οι πιο

χαρακτηριστικοί τύποι του ρήματος που χρησιμοποιούμε σύμφωνα με τους Κλαίρη και Μπαμπινιώτη(2005:448-449) παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα (4):

Χρόνος	Τύπος του ρήματος	Παράδειγμα
Παρόν	Ενεστώτας	Σήμερα δουλεύουμε.
Παρελθόν	Παρατατικός Αόριστος	Χθες δουλεύαμε. Χθες δουλέψαμε.
Μέλλον	(Μέλλοντας ατελής) (Μέλλοντας τέλειος)	Αύριο θα δουλεύουμε. Αύριο θα δουλέψουμε.

Πίνακας 4

Χαρακτηριστικοί τύποι ρήματος κατά Μπαμπινιώτη (2005:449)

2. Συντελεσμένοι τύποι του ρήματος

Σε αυτή την κατηγορία εντάσσουν τους τύπους του ρήματος που σχηματίζονται περιφραστικά με τη χρήση του βοηθητικού ρήματος «έχω» .

✓ Παρακείμενος

A. χρησιμοποιείται για το παρελθόν και σχεδόν πάντα μπορεί να αντικατασταθεί με τον αόριστο

(58) Κουράστηκα / έχω κουραστεί στη ζωή μου

B. έχει κάποια σχέση με το παρόν, γιατί συχνά δίνει έμφαση στο αποτέλεσμα μιας ενέργειας που έχει συμβεί στο παρελθόν.

(59) Έχω τελειώσει τη δουλειά και ξεκουράζομαι.

✓ Υπερσυντέλικος

A. χρησιμοποιείται για το παρελθόν

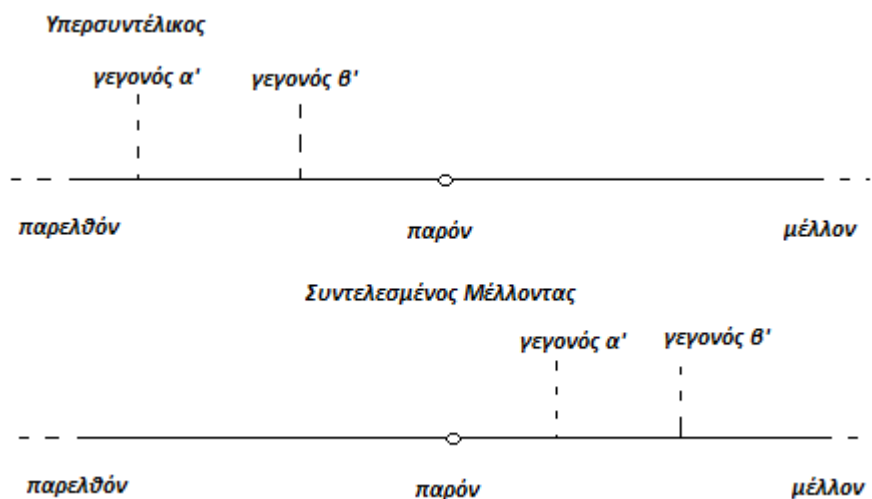
B. τοποθετεί τα γεγονότα σε ένα μακρινό παρελθόν, χωρίς να συσχετίζει με κάποιο άλλο γεγονός (ισοδυναμεί με αόριστο)

(60) Κάποτε είχα δει μια ταινία και είχα εντυπωσιαστεί.

✓ Συντελεσμένος μέλλοντας

Χρησιμοποιείται για το μέλλον

(61) Αύριο στις τέσσερις θα έχω τελειώσει τη δουλειά μου και θα κοιμάμαι

Εικόνα 13

Η σημασία των χρόνων (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 451)

3. «Άχροντοι» τύποι ρήματος

Πέρα από τους οριστικούς τύπους ρήματος όλοι οι άλλοι (πλην μέλλοντα) δεν εκφράζουν χρόνο, αλλά τροπικότητα και ποιόν ενεργείας. Βρίσκονται στο λόγο εξαρτημένοι από τους έγχρονους τύπους του ρήματος και έτσι ολόκληρο το γεγονός τοποθετείται στο χρόνο από το κύριο ρήμα

(62) Προσπαθώ να τελειώσω το διάβασμα.

Οι David Holton, Peter Mackridge και Φιλιππάκη-Warburton στη Γραμματική της Ελληνικής γλώσσας (1997:223) αποδέχονται την ύπαρξη των παραδοσιακών χρόνων (Ενεστώτας, Παρατατικός, Παρακείμενος και Υπερσυντέλικος) που παραθέσαμε στον πίνακα (4), αλλά διαφοροποιούν τον τρόπο παρουσίασης των υπόλοιπων χρόνων προκειμένου να προσδώσουν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια χαρακτηριστικά τους και ιδιαίτερες πτυχές τους που δεν καλυπτόταν από προηγούμενες γραμματικές :

1. Απλός παρελθοντικός

Σε αυτόν τον χρόνο προσδίδουν τα χαρακτηριστικά +συνοπτικό, +παρελθοντικό και θα λέγαμε ότι είναι ο Άοριστος με βάση τον πίνακα των παραδοσιακών χρόνων.

(63) Είδα το Γιώργο χτες.

Σχολιάζοντας αυτόν τον χρόνο του δίδουν τις παρακάτω ερμηνείες:

A. Συμπίπτει με Παρακείμενο σε προτάσεις όπως

(64) Έκανες, βλέπω όλες τις ασκήσεις σου.

Σχολιάζοντας ότι εδώ δηλώνεται πως το γεγονός έλαβε χώρα στο παρελθόν και υπονοείται ότι οι συνέπειες αυτής της ενέργειας ισχύουν στο παρόν, ενώ στον Παρακείμενο δηλώνεται ότι η ισχύς του αποτελέσματος της ενέργειας είναι στο παρόν υπονοώντας ότι το αποτέλεσμα προήλθε από μια ενέργεια που άρχισε στο παρελθόν.

B. Εκφράζει υπόθεση, χωρίς απαραίτητα τη χρήση του –αν

(65) Αρρώστησες στο χωριό?

Δ. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει μια επικείμενη και πολύ σίγουρη μελλοντική ενέργεια.

(66) Αν σε πιάσει ο Νίκος, χάθηκες!

2. Μέλλοντας και υποθετική

Ο χρόνος σχηματίζεται με το -θα και (+/-) συνοπτικό και εκφράζει κάτι το μη παρελθοντικό. Σε αυτή την κατηγορία έχουν συμπύξει τους Στιγμιαίο και Εξακολουθητικό μέλλοντα και έχουν χρησιμοποιήσει και τον όρο υποθετική προκειμένου να καλύψουν περιπτώσεις που αν και μορφικά έχουμε μέλλοντα, η ερμηνεία της προτάσεως εκφράζει κάτι το υποθετικό. Πιο συγκεκριμένα:

A. Σχηματίζεται ο μη συνοπτικός μέλλοντας (π.χ. θα μαζευόμαστε) που σχηματίζεται με το μόριο -θα και το μη συνοπτικό μη παρελθοντικό ρηματικό τύπο (Εξακολουθητικός Μέλλοντας με βάση τους παραδοσιακούς χρόνους) και ο συνοπτικός μέλλοντας (π.χ. θα τηλεφωνήσω) με το μόριο -θα και τον μη παρελθοντικό συνοπτικό τύπο του ρήματος (ο παραδοσιακός Στιγμιαίος Μέλλοντας)

B. Με το μόριο -θα και μη συνοπτικό παρελθοντικό σχηματίζεται αυτό που ονομάζουν «Υποθετική». Χρησιμοποιούν αυτό τον όρο για να καλύψουν τις περιπτώσεις που το θα συντάσσεται με παρατατικό, όπως

(67) Η Μαρία θα πήγαινε για τένις.

Σημασιολογικά εκφράζει τροπικότητα υποθετική:

- Ερμηνεία παρελθοντική ή μελλοντική

(68) Θα πήγαινα και εγώ στο Παρίσι, αλλά δεν είχα λεφτά.

- Στον πλάγιο λόγο μετά από κύριο ρήμα σε παρελθοντικό χρόνο, η υποθετική εκφράζει έναν μέλλοντα του οποίου η χρονική στιγμή αναφοράς πρέπει να καθοριστεί σε σχέση με το χρόνο κατά τον οποίο εκφωνήθηκε στον ευθύ λόγο.

(69) Θα ερχότανε να μας δει.

Ε.Λ θα έρθω να σας δω.

Γ. Ενώ με το μόριο -θα και ρήμα σε συνοπτικό παρελθοντικό, όπως

(70) Θα πήγε να παίξει μπάλα.

Σχηματίζεται μια δομή με τροπικές λειτουργίες που εκφράζει: συμπέρασμα, δυνατότητα, πιθανότητα ότι κάτι συνέβη. Έτσι το -θα ταυτίζεται με το «είναι πιθανό ότι».

3. Τετελεσμένη υποθετική

Τον ονομάζουν και Μελλοντικό Υπερσυντέλικο σχηματίζεται με το -θα και το ρήμα σε χρόνο υπερσυντέλικο. Εκφράζει μια ενέργεια που θα μπορούσε να έχει ολοκληρωθεί στο παρελθόν αλλά δεν ολοκληρώθηκε. Άρα, το -θα δηλώνει την πιθανότητα που δηλώνει και ο παρελθοντικός χρόνος το ότι δεν συνέβη.

(71) Αν με είχες ρωτήσει θα σου το είχα πει

4. Εναλλακτικές τετελεσμένες δομές

Με αυτό την κατηγορία – χρόνο καλύπτουν περιπτώσεις που σχηματίζεται χρόνος με τετελεσμένο ποιόν ενεργείας και με το Έχω και παθητική τετελεσμένη μετοχή.

(72) Θα είχε το φαί μαγειρεμένο το βράδυ.

Τονίζεται το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος και η μορφή αυτή απαντάται και σε υπερσυντέλικο (73) και τετελεσμένο μέλλοντα (74) και τετελεσμένη υποθετική (75).

(73) Το φαί είχε πάντα μαγειρεμένο μετά το σχολείο.

(74) Θα το έχει το φαί μαγειρεμένο μέχρι να γυρίσουμε.

(75) Θα το είχε το φαί μαγειρεμένο μέχρι να γυρίσουμε.

Μια διαφορετική προσέγγιση των χρόνων δίδεται από τη γραμματική του Mackridge (1987: 125- 132) με γνώμονα το παρόν-παρελθόν-μέλλον:

1. Μη συνοπτικό μη-παρελθοντικό (Imperfective non- past (present))

Χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να περιγράψουμε πράξεις που:

- ✓ Βρίσκονται σε εξέλιξη κατά τη διάρκεια της εκφώνησης τους
- ✓ Συμβαίνουν συστηματικά (συνήθειες)

- ✓ Θεωρούνται μόνιμες πράξεις κατ'εξακολούθηση
 - (76) Δουλεύω σε αυτό το γραφείο εδώ και τρία χρόνια
- ✓ Χρησιμοποιούνται για αναφορές στο μέλλον
 - (77) Φεύγει αύριο για το Παρίσι.
 - (78) Μη φοβάσαι, δεν πεθαίνω

2. Μη συνοπτικό παρελθοντικό (Imperfective past (imperfect))

Χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να περιγράψουμε πράξεις που:

- ✓ Βρίσκονται σε εξέλιξη σε κάποια στιγμή στο παρελθόν
 - (79) Δε μου το έδινε το βιβλίο μου
- ✓ Συμβαίνουν συστηματικά (συνήθειες)
 - (80) Το νερό δεν πινότανε
- ✓ Συμβαίνουν ξανά και ξανά σε μια μη προσδιορισμένη μακρά χρονική διάρκεια
 - (81) Έγραφα, έσβηνα, δεν έβρισκα τα λόγια και ξαναέγραφα.
- ✓ Χρησιμοποιείται με ή χωρίς το μόριο «θα» για να εκφράσει μια επιθυμία με ευγένεια.
 - (82) Θα ήθελα να του μιλήσω

3. Συνοπτικό παρελθόν (Perfective past (aorist indicative))

Χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να περιγράψουμε πράξεις που:

- ✓ Πραγματοποιήθηκαν και τελείωσαν στο παρελθόν

- ✓ Πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν και τα αποτελέσματα τους είναι ακόμα εμφανή στο παρόν

(83) Ήρθα στην Αθήνα για να σε δω

(Ερμηνείες: α. Ήρθα στο παρελθόν και έχω φύγει.

β. Ήρθα πριν κάποιες μέρες αλλά είμαι ακόμα εδώ)

- ✓ Θεωρούνται τόσο βέβαιες στο να γίνουν στο μέλλον.

(84) Έγινε!

(85) Έφτασα!

4. Μελλοντικοί χρόνοι (Future tenses)

- ✓ Η δήλωση του μέλλοντα θεωρείται λειτουργία της υποτακτικής και γι' αυτό συσχετίζεται με την τροπικότητα (Mood).

- ✓ Δηλώνεται με το θα + μη παρελθοντικές μορφές

- ✓ Χρησιμοποιείται για να εκφράσει και παρελθοντικές πράξεις , όπως σε περιπτώσεις βιογραφίας

(86) Όταν ήταν μικρός επισκέφτηκε τα Χανιά, όπου χρόνια αργότερα θα βρει τον έρωτα της ζωής της.

- ✓ Μελλοντικός παρακείμενος (Future Perfect) : θα + παρακείμενος μη παρελθοντικός

(87) Θα έχουμε φύγει μέχρι την Τρίτη

(η ενέργεια του ρήματος είναι δυναμική και προϋποθέτει ότι η ενέργεια θα τελειώσει μέχρι το χρονικό σημείο που προσδιορίζεται.)

Σπάνια η χρήση του στα Νέα Ελληνικά.

Πιο συχνός τρόπος δήλωσης : Θα φύγουμε μέχρι την Τρίτη

(απλά εδώ η ενέργεια του ρήματος θεωρείται πιο στατική)

Μελετώντας παραπάνω τους χρόνους αναφερθήκαμε όχι μόνο στο παρελθόν, παρόν και μέλλον αλλά και την άποψη. Η άποψη είναι μια γραμματική κατηγορία χρονικής

υφής, η οποία όμως διαφοροποιείται ουσιαστικά από τη γραμματική κατηγορία του χρόνου. Ο γραμματικός χρόνος τοποθετεί τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου σε σχέση με το παρόν της ομιλήτριας ή με κάποιο άλλο γεγονός. Ενώ, η άποψη δηλώνει το διαφορετικό τρόπο θεώρησης της εσωτερικής χρονικής σύστασης ενός γεγονότος (Comrie 1976:3) Σε αυτό το σημείο ωστόσο, προκύπτουν οι εξής διαφωνίες:

- ποια είναι η φύση της διάκρισης, πώς ονομάζονται οι σχετικές κατηγορίες και
- ποιος θα καθορίσει τις σχετικές αποφάσεις.(Τσαγγαλίδης 2012)

Ενδεικτική της διαφωνίας είναι η σχετική ποικιλία της ορολογίας:

1. Τρόπος (δράσης) – π.χ. στη Γραμματική Τριανταφυλλίδη
2. Ποιόν ενεργείας – π.χ. στη Γραμματική Κλαίρη-Μπαμπινιώτη
3. Άποψη – π.χ. Μόζερ 2009
4. (Ρηματική) Όψη – π.χ. Βελούδης 2010

Οι ερμηνείες αυτές, τα συμπληρώματα του ρήματος, καθώς και η επίδρασή της στην πραγμάτωση των ορισμάτων του ρήματος έχουν διερευνηθεί σε πολλές μελέτες (ενδεικτικά Μόζερ 1994, 1996, Tsangalidis 1999, Χειλά-Μαρκοπούλου και Μόζερ 2001, Sioupi 2002, Horrocks & Stavrou 2003). Σύμφωνα με τον Τσαγγαλίδη (2012), ο σημασιολογικός χαρακτηρισμός είναι που περιπλέκει τα πράγματα και δημιουργεί αδυναμία ομοφωνίας στην ονομασία. Έχουμε λοιπόν, το ζεύγος «γράφε-γράψε» που εκφράζει την ίδια διάκριση με το «έγραφε-έγραψες» και το «θα γράφεις-θα γράψεις».

Και εδώ το ερώτημα πως θα ονομαστεί το καθένα μέλος του ζεύγους. Οι προτάσεις είναι οι εξής:

- στιγμιαίο-διαρκείας (Γραμματική Τριανταφυλλίδη)
- τέλειο-ατελές (Γραμματική Κλαίρη-Μπαμπινιώτη)
- συντελεσμένο-ασυντέλεστο (Μοσχονάς 1990-91)
- συνοπτικό-μη συνοπτικό (Βελούδης 2005, Μόζερ 2009)

Υιοθετώντας την ονομασία που επιλέγει η Μόζερ (2009) καταλήγουμε ότι η άποψη βασίζεται σε μια διπολική αντίθεση μεταξύ συνοπτικού και μη συνοπτικού [+/- ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ], όπως αποδίδει η Μόζερ τους όρους perfective / imperfective. Έτσι, προσδίδουμε το χαρακτηριστικό συνοπτικό και μη συνοπτικό (Μόζερ 2009: 64) όπως φαίνεται παρακάτω:

παίζω (- συνοπτικό)

παίζω (+ συνοπτικό)

έπαιξα (- συνοπτικό)

έπαιξα (+ συνοπτικό)

(88) Παίζω μπάλα κάθε μέρα.

(89) Θα παίζω το βράδυ χαρτιά.

(90) Έπαιξα τένις και ενθουσιάστηκα.

(91) Έπαιξα για χρόνια ποδόσφαιρο.

2.1.1 Τα δεδομένα μας

Προκειμένου να απεριθμήσουμε τους γραμματικούς τύπους, που χρησιμοποιούμε στα Νέα Ελληνικά και φέρουν «χρονικές πληροφορίες» μελετήσαμε το σώμα κειμένων Εθνικού Θησαυρού Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ). Έτσι καταλήξαμε στους παρακάτω 10 τύπους που σας παραθέτουμε με προτάσεις από το corpus.

1. **Παίζει** ρόλο η συχνότητα της κατανάλωσης.
2. **Έπαιξε** τον ομώνυμο ρόλο.
3. Η κυβέρνηση **έπαιξε** τον καθοριστικό ρόλο στο να είναι ομόφωνη η μοιραία απόφαση της συνόδου κορυφής της Ε.Ε
4. **Θα παίζει** το ρόλο του καταλύτη στην προσπάθεια για την προστασία του βίου.
5. **Θα παίζει** σημαντικό ρόλο στον κόσμο.
6. **Θα έπαιξε** και στο ντέρμπι του δευτέρου γύρου με τον Ολυμπιακό.

7. Έχει παίζει περισσότερους από 200 ρόλους στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση.
8. Δεν είχε παίζει ποτέ εκτός συνόρων!
9. Ανάλογα δε με το σύστημα που θα έχει παίζει θα έχει προκαθορισμένη απόδοση.
10. Αν ήταν στην Ιταλία, πιστεύω θα είχε παίζει, όπως ο Λάμπρος.

2.1. 2 Συμπεράσματα

Μελετώντας λοιπόν, τα παραπάνω δεδομένα καταλήξαμε ότι οι οκτώ χρόνοι που δίδονται και από το παραδοσιακό μοντέλο δεν εξαντλούν τις (ρηματικές) χρονικές μορφές της Νέας Ελληνικής και συνεπώς θα πρέπει να υπάρχει μια μοντελοποίηση και για τους γραμματικούς τύπους που απαντώνται στις προτάσεις 6, 10 ως προς τις χρονικές πληροφορίες που μας παρέχει ο κάθε τύπος από αυτούς. Η βιβλιογραφία για το σύστημα των χρόνων δεν παρέχει μια κοινή βάση χαρακτηριστικών που να μοντελοποιεί και τις έντεκα προτάσεις με τους διαφορετικούς ρηματικούς τύπους που βρήκαμε στα σώματα κειμένων. Όμως, μια υπολογιστική γραμματική απαιτεί την ύπαρξη συγκεκριμένων κοινών χαρακτηριστικών, προκειμένου να αναλύσει κάθε δυνατή γραμματική μορφή. Το ίδιο σύνολο χαρακτηριστικών θα έπρεπε να μοντελοποιεί την συμπληρωματική κατανομή των –να και –θα. Για όλους αυτούς τους λόγους, προχωρήσαμε σε μια δική μας πρόταση για την γραμματική αναπαράσταση των χρόνων, την οποία θα περιγράψουμε στο Κεφάλαιο 3.

2.2 Προτάσεις εισαγόμενες με το -να

Το ζήτημα των προτάσεων που εισάγονται με το μόριο –να έχει εξετασθεί εκτενώς και συνεχίζει να προκαλεί τον προβληματισμό και να απασχολεί τη σύγχρονη έρευνα. Οι προτάσεις που εισάγονται με το –να μπορεί να είναι εξαρτημένες και έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (Αγγουράκη, 1991) :

1. Το ρήμα των προτάσεων μπορεί να τεθεί σε οποιοδήποτε χρόνο, εκτός από τους μελλοντικούς χρόνους που προϋποθέτουν την ύπαρξη του μορίου –θα.

(92) Η Μαρία θέλει να παίζει όλη μέρα. (ενεστώτας).

- (93) Η Ελένη προτιμάει να έχει φτάσει μέχρι το τέλος της βδομάδας.
(παρακείμενος)
2. Λειτουργεί ως συμπληρωματικός δείκτης σε ρήματα, ουσιαστικά κι επίθετα.
- (94) Θα ήθελε να ταξιδέψει στο εξωτερικό.
- (95) Η επιθυμία του να ταξιδέψει στο εξωτερικό, έγινε πραγματικότητα.
- (96) Πάντα έτοιμος να επέμβει στις δύσκολες στιγμές.
3. Τα ρήμα της πρότασης μπορεί να διαθέτει υποκείμενο ή μπορεί να παρατηρείται το pro-drop φαινόμενο (σύνηθες στη Νέα ελληνική γλώσσα).
- (97) Ο Νίκος προτείνει να παίξουν τα παιδιά στον κήπο.
- (98) Λέει να γυρίσει πριν νυχτώσει. (pro-drop φαινόμενο)
4. Το ρήμα της πρότασης δέχεται αντικείμενο.
- (99) Τα παιδιά είπαν στη μαμά να τους μαγειρέψει.
- (100) Ο Στέφανος θυμάται να άφησε το παιχνίδι του στο γραφείο.

Το –να εισάγει και κύριες προτάσεις:

- (101) Να ήμουν Πρόεδρος και θα έβαζα τα πράγματα σε τάξη (=υπόθεση)
- (102) Να είχα κι εγώ μια επιχείρηση δική μου (= ευχή)
- (103) Να θέσω το ζήτημα ωμά (=πρόθεση)
- (104) Να πάω στο νοσοκομείο να δω τη γιαγιά μου (=υποχρέωση)
- (105) Να πας στο νοσοκομείο! (=προσταγή)

Για να προχωρήσουμε στην μελέτη και ταξινόμηση αυτών των προτάσεων πρέπει πρώτα να αναφερθούμε στους όρους Εγκλίσεις και Τροπικότητα και πως επηρεάζουν τη μελέτη μας. Αρχικά, Εγκλίσεις είναι οι μορφές που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει πώς παρουσιάζεται το νόημά του από εκείνον που μιλάει. Οι εγκλίσεις, δηλαδή, είναι συγκεκριμένες ρηματικές δομές που διαφοροποιούνται και ως προς τη

μορφή (έχουν διαφορετικές καταλήξεις ή εισάγονται με διαφορετικά μόρια) και ως προς τις χαρακτηριστικές λειτουργίες που επιτελούν, άρα θεωρούμε ότι προσδίδουν γραμματική πληροφορία στο ρηματικό τύπο.

Από την άλλη μεριά, ο όρος τροπικότητα χρησιμοποιείται για έναν αριθμό σημασιολογικών λειτουργιών που εκφράζει κάθε γλώσσα με τις εγκλίσεις της κατά βάση. (Ε. Φιλιππάκη-Warburton 1999: 205) Οι τροπικότητες συνιστούν λοιπόν, σημασιολογικού τύπου λειτουργίες της γλώσσας και αποδίδονται με ποικιλία μέσων, όπως παραγλωσσικά μέσα, επιτονισμός κ.τ.λ. Επιπλέον, η τροπικότητα μπορεί να δηλωθεί με λεξιλογικά μέσα, όπως επιρρήματα και επιρρηματικές εκφράσεις (ίσως, μάλλον, πιθανόν, προφανώς) και με τροπικά ρήματα και εκφράσεις που έχουν ως βασική λειτουργία τη δήλωση τροπικότητας (μπορεί, πρέπει, είναι αναγκαίο). Ένας επιπλέον τρόπος δήλωσης της τροπικότητας είναι τα γραμματικά μέσα με τη χρήση των προσωπικών εγκλίσεων (οριστική, υποτακτική, προστακτική) και τη χρήση μορίων ή δεικτών τροπικότητας πριν από ρηματικούς τύπους, δηλαδή ειδικών γραμματικών μορφημάτων που δηλώνουν τροπικότητα (κατά βάση με το: -να, -θα, -ας και λιγότερο άλλων δεικτών όπως: είθε, άραγε, μακάρι).

Ωστόσο, οι όροι τροπικότητα και έγκλιση είναι πεπλεγμένοι. Ο παραδοσιακός όρος έγκλιση δηλώνει τροπικότητα, αλλά καλύπτει ένα μικρό σχετικά τμήμα του εκτεταμένου φάσματος σημασιολογικών λειτουργιών της. Έγκλιση και είναι στην ουσία, η δήλωση της τροπικότητας μέσω μορφολογικών τύπων του ρήματος, ωστόσο υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και ο καθένας από τους μελετητές τείνει να επικεντρώνεται σε διαφορετικά σημεία. Συγκεκριμένα:

A. επικεντρώνονται στις τροπικότητες και όχι στις εγκλίσεις (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης)

B. εξετάζουν χωριστά, αλλά με συμπληρωματικό τρόπο, τις εγκλίσεις και τις άλλες μορφές δήλωσης της τροπικότητας (Holton, D. – Mackridge, P. – Φιλιππάκη-Warburton, 1999)

Γ. η Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Γυμνασίου επικεντρώνεται στις εγκλίσεις, τις οποίες θεωρεί ως ένα από τα μέσα δήλωσης της τροπικότητας (σ.126-128)

Όπως είδαμε πιο πάνω, το μόριο –να μπορεί να εισάγει τόσο κύριες όσο και δευτερεύουσες προτάσεις. Οι προτάσεις αυτές, λοιπόν μπορούν να δηλώνουν επιστημική ή δεοντική τροπικότητα (Χρ. Κλαίρη & Γ. Μπαμπινιώτη 2005:466-492 και Ει. Φιλιππάκη-Warburton 1999:204-212). Η επιστημική τροπικότητα εκφράζει τον βαθμό βεβαιότητας του ομιλητή για το περιεχόμενο του μηνυμάτος του και δηλώνει υπόθεση με τη χρήση του μορίου να (101). Ενώ, η δεοντική επιστημικότητα αφορά το βαθμό αναγκαιότητας ή προσδοκίας για κάτι που λέει ο ομιλητής και καλύπτει ένα φάσμα σημασιών από την επιθυμία μέχρι την υποχρέωση. Με τη χρήση του μορίου –να μπορεί να δηλώνεται ευχή (102), πρόθεση (103) και υποχρέωση (104) και προσταγή (105).

Συμπερασματικά, με βάση την παραπάνω μας ανάλυση το μόριο -να μπορεί να εισαγάγει:

1. κύριες προτάσεις με διαφορετικές τροπικότητες
2. κύρια πρόταση με –να και υποτακτική στη θέση προστακτικής
3. κύριες προτάσεις με –να και υποτακτική
4. δευτερεύουσες προτάσεις με χρήση του μορίου –να

2.3 Υποτακτική και η χρήση του μορίου της υποτακτικής -να

Ο προβληματισμός μας επικεντρώνεται στην έγκλιση υποτακτική και το μόριο –να. Η ύπαρξη της υποτακτικής στα νέα ελληνικά και ο συντακτικός χαρακτηρισμός του μορίου –να έχει διχάσει τους γλωσσολόγους. Η αβεβαιότητα σχετικά με το τι ανήκει στην Υποτακτική και τι όχι, οφείλεται σε ένα μεγάλο βαθμό στο ότι πολλοί από τους τύπους των Νέων Ελληνικών προέρχονται από την Υποτακτική της Αρχαίας Ελληνικής. Παρόλα αυτά χρησιμοποιούνται για να αντικαταστήσουν και την Υποτακτική και το απαρέμφατο που δεν υφίσταται ως διακριτός μορφολογικός τύπος στην Νέα Ελληνική. (Μόζερ, 2009) Η μορφολογική διάκριση οριστικής-υποτακτικής από τη Γραμματική του Τριανταφυλλίδη εγκαταλείφθηκε μετά το 1976 στο πλαίσιο μιας ορθογραφικής απλοποίησης. Στη συνέχεια υποστηρίχθηκαν απόψεις για απώλεια της μορφολογικής διάκρισης και την ύπαρξη μιας περιφραστικής υποτακτικής είτε με βάση κυρίως τις διακρίσεις της άρνησης (Βελούδης &

Φιλιππάκη-Warburton 1983) είτε στο πλαίσιο ενός πλέγματος τροπικοτήτων (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 1999). Συνακόλουθα, απορρέει το ερώτημα εάν το μόριο –να είναι και αυτό συμπληρωματικός δείκτης, όπως το «ότι» και το «που» ή εάν αποτελεί μόριο το οποίο δηλώνει την υποτακτική και άρα αποτελεί χαρακτηριστικό της κλίσης του ρήματος. Η άποψη ότι το «να» είναι συμπληρωματικός δείκτης προτάθηκε από τους Drachman και Αγγουράκη, το 1991. Η άποψη ότι το να είναι μόριο της υποτακτικής έχει υποστηριχτεί από τους Φιλιππάκη-Warburton (1970, 1973), Βελούδης & Φιλιππάκη-Warburton (1984), Rivero (1988) και Τερζή (1991).

Αρχικά, η Φιλιππάκη-Warburton (1992) εντάσσει το θέμα της ερμηνείας του –να σε μια γενικότερη αναφορά στις εγκλίσεις της Νέας Ελληνικής. Κάθε μονολεκτικό ρήμα λοιπόν, της Νέας ελληνικής διαφοροποιείται μορφολογικά μέσω των καταλήξεων του μόνο όσο αφορά την προστακτική (παίξε, παίξτε) και τη μη προστακτική (παίξεις, παίξετε). Αντίθετα, η διάκριση οριστικής και υποτακτικής μπορεί να επιτευχθεί μόνο αν εξετάσουμε τα κλιτικά μόρια που συνοδεύουν το ρήμα. Εξετάζοντας τους δυνατούς συνδυασμούς που μπορούν να προκύψουν σε ανεξάρτητες (106) και συμπληρωματικές προτάσεις (107).

(106) Δε (θα) παίζεις.

Να /ας μην παίζεις.

(107) Θεωρώ ότι δε θα παίζεις.

Χαίρομαι που δε θα παίζεις.

Σε παρακαλώ να μην παίζεις

καταλήγει στο συμπέρασμα ότι:

άρνηση «δεν» + μόριο μέλλοντος = οριστική έγκλιση

(108) Δεν θα πας βόλτα.

και άρνηση «μην» + μόριο «να» ή «ας» = υποτακτική έγκλιση

(109) Να μην πας βόλτα.

Τονίζουμε εδώ ότι οι ρηματικοί τύποι έξω από το προτασιακό επίπεδο εκφράζουν μόνο χρόνο [+/- παρελθόν] και ποιόν ενεργείας [+/- τετελεσμένο], άρα δε μπορούμε να αντιληφθούμε εάν πρόκειται για οριστική ή υποτακτική έγκλιση .

Από την άλλη μεριά, η Αγγουράκη (1991) θέτει τα δικά της επιχειρήματα για να υποστηρίξει ότι το μόριο –να είναι συμπληρωματικός δείκτης. Αρχικά, αναφέρει ότι το μόριο –να δεν μπορεί να είναι δείκτης υποτακτικής, αφού συντάσσεται και με οριστική. Συναντώνται χρήσεις του –να με ρήματα σε παρατατικό, χρόνο στον οποίο η υποτακτική δεν έχει ρηματικούς τύπους.

(110) Θα ήθελα να ήσουν στο πάρτυ.

Επιπλέον, ως βασικό επιχείρημα αναφέρεται η χρήση της άρνησης. Το επιχείρημα των Φιλιππάκη-Warburton και Βελουδή είναι ότι το –να δέχεται ως άρνηση μόνο το –μην και όχι το –δε(ν), γεγονός που ισχύει μόνο στην υποτακτική και σε καμία άλλη έγκλιση. Επιχείρημα που αναιρεί η Αγγουράκη εκφράζοντας την άποψη ότι υπάρχει απόλυτη συμφωνία ανάμεσα στο δεν/μην και στο -/+ Tense Dependent (Εξάρτηση χρόνου). Έτσι, εξηγεί και το γεγονός ότι γερούνδια¹ και προστακτική απαιτούν τον ίδιο τρόπο δήλωσης της άρνησης.

Όμως, για τις προτάσεις που εκφράζουν αρνητική προσταγή (prohibition) (54), η Φιλιππάκη-Warburton θεωρεί ότι δεν ανήκουν στην προστακτική, αφού αυτή διαθέτει τα δικά της χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, ότι διαθέτει μόνο 2ο πρόσωπο, [+/- τετελεσμένο], ενεργητική φωνή και κατάφαση(111 α), ενώ για περιπτώσεις που χρειαζόμαστε 3ο πρόσωπο, [-τετελεσμένο παθητικής φωνής] και άρνηση χρησιμοποιείται η υποτακτική (112 β).

(111) Να μην παίζεις το παιχνίδι αυτό.

(112) α. Να προστατεύεις τον εαυτό σου από τους πονηρούς.

β. Τα σκουπίδια να πεταχτούν αμέσως στον κάδο.

Εναλλακτικά, το μόριο –να έχει αναλυθεί ως συμπληρωματικός δείκτης. Το μόριο –να πέρα από τη χρήση του ως δείκτης της υποτακτικής, δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να θεωρηθεί συμπληρωματικός δείκτης. Εξετάζουμε, λοιπόν τις προτάσεις:

¹ Το γερούνδιο σχηματίζεται με την προσθήκη της κατάληξης -οντας ή -ώντας στο «ενεστωτικό» (μη συνοπτικό) θέμα των ρημάτων της ενεργητικής φωνής, ως εξής: γράφοντας (α' συζυγία) / μιλώντας (β' συζυγία).

(113) α. Να φύγεις!

β. * Ότι φύγεις!

γ. * Που φύγεις!

(114) α. Επειδή φτάνει συνήθως νωρίς, πηγαίνουμε για ένα ποτό.

β. * Επειδή ότι φτάνει νωρίς, πηγαίνουμε για ένα ποτό.

γ. Για να φτάνει νωρίς στο σπίτι, ξεκινάει από το πρωί τις δουλειές.

Το μόριο –να είναι ευρέως παραδεκτό ότι δεν παρουσιάζεται αποκλειστικά σε δευτερεύουσες προτάσεις, αλλά εντοπίζεται σε ανεξάρτητες (113) και επιρρηματικές προτάσεις (114). Έτσι έρχεται σε αντίθεση με τους συμπληρωματικούς δείκτες –ότι και –που, οι οποίοι έχουν πιο χαρακτηριστική χρήση.

Έτσι, η Αγγουράκη (1991) για να στηρίξει τη θέση της σχολιάζοντας τον τρόπο που λειτουργεί το μόριο –να με τους υπόλοιπους συμπληρωματικούς δείκτες –που και –ότι, καταλήγει ότι υπάρχει ασυμφωνία στη χρήση των δεικτών και η χρήση του ενός απαγορεύει τη χρήση του άλλου.

(115) *Επιμένει ότι / πώς να φύγει.

(116) *Λυπάται που να φύγουμε.

Ενώ, σε αυτό το σημείο παρατηρούν οι Φιλιππάκη-Warburton (1970, 1973), Βελούδης & Φιλιππάκη-Warburton (1984), ότι τα στοιχεία που εκφράζουν έγκλιση βρίσκονται υποχρεωτικά μέσα στη πρόταση ανεξάρτητα από το αν είναι εξαρτημένη ή όχι και άρα θεωρούν αναμενόμενο το να είναι στενά συνδεδεμένα με το ρήμα και να αποτελούν μέρος της κλίσης. Επιπρόσθετο επιχείρημα είναι ότι οι αντιπροσωπευτικοί δείκτες –ότι και –που δε μπορούν να συνυπάρχουν ούτε με ερωτηματική, αλλά ούτε και με wh-πρόταση. Εμφανίζεται, λοιπόν το «φίλτρο του διπλά συμπληρωμένου ΣΔ» (Φιλιππάκη-Warburton, 1992), που απορρίπτει δομές όπως το (117γ) , ενώ δεν εφαρμόζεται στις συμπληρωματικές με δείκτη εισαγωγής το –να (118) .

(117) α. Δε γνωρίζει ποιόν θα συναντήσει.

β. Δε γνωρίζει ότι θα συναντήσει τον Μανώλη.

γ. * Δε γνωρίζει ποιόν ότι θα συναντήσει.

δ. Ποιόν δε γνωρίζει ότι θα συναντήσει;

(118) α. Δε γνωρίζει ποιον να βοηθήσει από τους δύο

β. Πρότεινε ποιο να προτιμήσουμε από τα δύο βιβλία.

Στα παραδείγματα (118) δεν εντοπίζεται κάποιο πρόβλημα, καθώς το –να θεωρείται στοιχείο κλίσης, αφού δίπλα από αυτό βρίσκεται ο συμπληρωματικός δείκτης. Όμως κάτι τέτοιο δε μπορεί να εφαρμοσθεί σε προτάσεις με συμπληρωματικό δείκτη το –να, όπως σχολιάζουν οι Βελούδη & Φιλιππάκη-Warburton. Σε αυτό το πρόβλημα απαντά η Αγγουράκη με δύο αρχές:

1. Τα πλαίσια της υποκατηγοριοποίησης πρέπει να ικανοποιούνται.
2. Τα ρήματα που υποκατηγοριοποιούνται για δύο διαφορετικά πλαίσια δεν μπορούν να ικανοποιήσουν και τα δύο συγχρόνως μέσα στην ίδια δομή.

Όμως, οι Βελούδης & Φιλιππάκη-Warburton δε δέχονται τις παραπάνω αρχές ως επίλυση του προβλήματος, καθώς δίδουν το παράδειγμα του ρήματος «θυμάμαι», το οποίο συντάσσεται και με συμπληρωματική πρόταση με δεικτη εισαγωγής το –ότι (119) και πλάγια ερώτηση (120). Παρ'όλα αυτά όμως η πρόταση (121) δεν είναι ορθή.

(119) Θυμήθηκα ότι τον γνώρισα στο Λονδίνο.

(120) Θυμήθηκα ποιόν γνώρισα στο Λονδίνο.

(121) *Θυμήθηκα ποιόν ότι γνώρισα στο Λονδίνο.

Ενώ, το πρόβλημα εντείνεται, εάν εξετάσουμε ρήματα που δέχονται τρεις διαφορετικούς δείκτες σχηματίζοντας απόλυτα ορθές συντακτικές δομές (122, 123, 124) (Φιλιππάκη-Warburton, 1992), εκτός από δομές που συνδυάζουν –που και –ότι ταυτόχρονα. (68)

(122) Μου έδειξε ότι είχε καταλάβει το θέμα.

(123) Μου έδειξε να παίζω πιάνο.

(124) Μου έδειξε που να πάω για μπάνιο.

(125) *Μου έδειξε που ότι πάω για μπάνιο.

Ένα επιχείρημα επιπλέον, για να αποδείξουν ότι δεν μπορεί το –να να θεωρηθεί συμπληρωματικός δείκτης είναι ότι σε αντίθεση με το –ότι και το –που δεν μπορεί να συνδυαστεί με το –θα.

(126) Ο Γιάννης είπε ότι θα πάει βόλτα απόψε.

(127) Ο Γιάννης μας έδειξε που θα χτιστεί το νέο πανεπιστήμιο.

(128)* Ο Γιάννης είπε να θα πάμε βόλτα.

Τέλος, η Αγγουράκη θεωρεί ότι το –να των ανεξαρτήτων προτάσεων είναι τροπικό και για το –να ως συμπληρωματικό δείκτη ισχυρίζεται ότι το [+Χρ.Εξ] είναι χαρακτηριστικό που περιέχεται στο ΣΔ -να, να έχει καθολική ισχύ και με βάση αυτό μπορούμε να δώσουμε πιο γενικό ορισμό στην έννοια της Κυβερνητικής Κατηγορίας. (Αγγουράκη, 1991), θεωρία την οποία δεν αποδέχεται η Φιλιππάκη-Warburton (1992).

Μελετώντας την παραπάνω βιβλιογραφία και παράλληλα εξετάζοντας το σώμα κειμένων ΕΘΕΓ προέκυψαν οι παρακάτω διαπιστώσεις:

1. Εάν δεχτούμε την παραδοχή ότι το μόριο –να δεν είναι παρά δείκτης υποτακτικής έγκλισης, τότε στο παράδειγμα (129) οι προτάσεις που σχηματίζονται «ο Γιάννης θέλει» και «παίζουμε μπάλα» θα είναι κύριες και οι δύο. Όμως εύλογα δημιουργείται το ερώτημα δύο κύριες προτάσεις στην ίδια περίοδο χωρίς να συνδέονται; Πιθανώς να ισχυριστεί κανείς ότι το «να πάμε βόλτα» είναι δευτερεύουσα και ότι το -να έχει διπλό ρόλο, δηλαδή φέρει γραμματική και συντακτική πληροφορία. Τότε πώς εξηγείται ότι το -να έχει συμπληρωματική κατανομή με το –ότι, το οποίο έχει αποκλειστικά συντακτικό ρόλο. Έστω, όμως ότι δεχτούμε ότι φέρει διπλό ρόλο, τότε θα πρέπει να έχουμε υπόψιν ότι το «Να παίξουμε μπάλα» μπορεί να σταθεί μόνο του στο λόγο και ότι θεωρείται σύμφωνα με τις υπάρχουσες γλωσσολογικές θεωρίες δείκτης υποτακτικής και εισάγει κύρια πρόταση που

δηλώνει επιθυμία. Άρα, πώς στη μια περίπτωση είναι μόνο δείκτης υποτακτικής (130) και στην άλλη περίπτωση φέρει γραμματική πληροφορία και παράλληλα συνδέει και τις προτάσεις (129);

(129) Ο Γιάννης θέλει να παίξουμε μπάλα.

(130) Να παίξουμε μπάλα.

2. Με βάση τα γραμματικά εγχειρίδια η έγκλιση υποτακτική σχηματίζει ρηματικούς τύπους σε χρόνο Ενεστώτα, Αόριστο και Παρακείμενο (παραδοσιακή γραμματική). Σύμφωνα με την παραπάνω διατύπωση λοιπόν, το (130) όπως έχουμε ήδη αναφέρει είναι ρηματικός τύπος σε υποτακτική. Μετατρέπουμε τώρα την πρόταση (130) ως εξής: Να είχαμε παίξει μπάλα. Ο ρηματικός μας τύπος τώρα βρίσκεται σε χρόνο υπερσυντέλικο και έτσι προκύπτει πάλι το ερώτημα «Πώς είναι δυνατόν το μόριο –να στην ίδια πρόταση, απλά αλλάζοντας το χρόνο του ρηματικού τύπου να μην εισάγει υποτακτική έγκλιση, αλλά ένα ρηματικό τύπο σε κάποια «άλλη» έγκλιση;

Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι ο γλωσσολογικός διάλογος για τη φύση του –να είναι ακόμη ανοιχτός και δεν έχει καταλήξει σε καθολική συμφωνία. Έτσι, εξετάζοντας την επιχειρηματολογία των δύο θέσεων καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το –να σε συγκεκριμένες περιπτώσεις είναι δείκτης τροπικότητας, αλλά παράλληλα είναι και συμπληρωματικός δείκτης (Ρούσου, 2006), αφού μπορεί να λειτουργήσει σε συμπληρωματική κατανομή με τους συμπληρωματικούς δείκτες –ότι, –αν και –που, όπως αποδεικνύουμε με τα παρακάτω παραδείγματα (131), (132), (133).

(131) Α. Βλέπω να περπατήσω.

Β. Βλέπω που θα περπατήσω.

(132) Α. Να μην είχαμε διάβασμα, να πηγαίναμε για μάνιο.

Β. Αν δεν είχαμε διάβασμα, θα πηγαίναμε για μάνιο.

(133) Α. Φαινόταν να τελειώνουν.

Β. Φαινόταν ότι τελειώνουν.

Για αυτό το λόγο, στην γραμματική που αναπτύσσουμε εδώ, θεωρούμε το –να αμφίσημο. Τον θεωρούμε δείκτη τροπικότητας στις περιπτώσεις που εισάγει κάποια κύρια πρόταση και ακολουθεί είτε κάποιος ρηματικός τύπος σε υποτακτική (όπως δηλώνεται στις παραδοσιακές γραμματικές) είτε σε οριστική δηλώνοντας ότι χαρακτηριστικά δηλώνουν τα παραδείγματα (101) - (104). Σε αυτή την περίπτωση ο γραμματικός τύπος που συνοδεύει, θα επισημειώνεται ως έγκλιση «indicative». Ενώ, στην περίπτωση που έχουμε προτάσεις όπως την (105), που είναι προστακτική θα επισημειώνεται ως «imperative». Ο λόγος της επισημείωσης αυτής εξυπηρετεί τη διάκριση με την προστακτική. Ενώ, στη γραμματική για τα παραδείγματα (101) - (105), το –να θα δηλώνεται ως CONJmod. Αντίθετα, στην περίπτωση που η πρόταση που εισάγεται με το –να και είναι δευτερεύουσα/ συμπληρωματική (131) πρόταση, δηλώνεται ως COMPL, συμπληρωματικός δείκτης και η έγκλιση εξυπηρετώντας τον ίδιο σκοπό, θα δέχεται την τιμή «indicative».

3.Σχεδιασμός γραμματικής

Πρόλογος

Για το σχεδιασμό της γραμματικής της Νέας Ελληνικής γλώσσας φροντίσαμε να συμβιβάσουμε τις θεωρητικές περιγραφές της γλώσσας και τους πρακτικούς στόχους που είχαμε θέσει. Αφενός, λοιπόν, δεσμευόμαστε στις θεωρητικές παραδοχές και στην ακριβή και λεπτομερή περιγραφή των συντακτικών δομών και αφετέρου δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στην αξιοπιστία της πρακτικής εφαρμογής. Ελπίζουμε η γραμματική αυτή να αποτελέσει την αρχή της δημιουργίας ενός πληρέστρου πόρου. Σε αυτό το ξεκίνημα στόχος μας ήταν να καλύψουμε τα σπουδαιότερα και συχνότερα συντακτικά φαινόμενα. Βέβαια, σε συμφωνία με το θέμα μας η έρευνα μας και η ανάλυση μας θα επικεντρωθεί στον τρόπο παρουσίασης και ανάλυσης των δευτερευουσών προτάσεων με δείκτη εισαγωγής το –να και το –ότι. Παρόλα αυτά, φαινόμενα όπως ο χρόνος, ήταν αναγκαίο να συνεξεταστούν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας.

3.1 Δομές κυρίων προτάσεων

Είδη κυρίων προτάσεων

Η ανάλυση της γραμματικής μας γίνεται σε προτάσεις σύμφωνα και με τις παραδοχές του γραμματικού φορμαλισμού ΛΛΓ που ακολουθούμε. Έτσι, ορίζουμε ξεχωριστούς γραμματικούς κανόνες για καθένα από τα είδη κυρίων προτάσεων. Η κατηγοριοποίηση των προτάσεων γίνεται ως προς τα εξής χαρακτηριστικά: α) *ως προς το περιεχόμενό τους*, β) *ως προς την ποιότητά τους*, γ) *ως προς τη σχέση τους με τις άλλες* και δ) *ως προς τη δομή τους*. (D.Holton & P.Mackridge & E.Φιλίππιακη-Warburton, 1997:390)

Στη γραμματική μας επιλέξαμε να χωρίσουμε τις παρακάτω κατηγορίες που αφορούν το περιεχόμενο των κυρίων προτάσεων, δηλαδή αυτών που στέκονται αυτόνομα στον λόγο.

1. Δηλώσεις – Declaratives
2. Προστακτική - Imperative
3. Ερωτήσεις - Interrogatives

1. Δηλώσεις – Declaratives

Δηλώσεις: Οι προτάσεις που εκφέρονται με ρήματα σε οριστική έγκλιση (D.Holton &P.Mackridge & E.Φιλιππάκη-Warburton,1997: 390) και χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν απόφαση ή δήλωση.

(134) Ο Πέτρος έστειλε της Μαρίας ένα δώρο.

(135) Τα παιδιά θα λατρέψουν το σπίτι.

Ενδεικτικά δίνουμε το παρακάτω απόσπασμα γραμματικής ΛΛΓ που χρειάζεται για να αναλύσουμε συντακτικά τις προτάσεις (134) και (135). Η γραμματική αυτή εμπεριέχει μονάχα τις απαραίτητες πληροφορίες για μια τυπική συντακτική ανάλυση.
:

Γραμματική

- $S \rightarrow NP \quad VP$
(↑subj) = ↓ ↑ = ↓
- $NP \rightarrow (D) \quad N$
↑ = ↓ ↑ = ↓
- $VP \rightarrow (particle) \quad V \quad NP \quad NP$
↑ = ↓ (↑obj2) = ↓ (↑obj) = ↓

Σε αυτή την κατηγορία εντάσσονται και οι κύριες προτάσεις που εκφράζουν «Παροτρύνσεις, Επιθυμίες, Υποσχέσεις» και με βάση την παραδοσιακή γραμματική συντάσσονται με υποτακτική (Subjunctive). Οι προτάσεις αυτές εκφέρονται λοιπόν, με ρήματα σε έγκλιση υποτακτική (D.Holton &P.Mackridge & E.Φιλιππάκη-

Warburton, 1997: 391) και προαπαιτούν τα μόρια -να και -ας για την εισαγωγή τους, εκφράζοντας επιθυμία.

(136) Επιθυμία: Na/As είχα ένα παγωτό.

Για την συντακτική ανάλυση, η Γραμματική 1 πρέπει να αυξηθεί κατ'ελάχιστον με τους πιο κάτω κανόνες:

$S_{na} \rightarrow (\text{COMPL}) \quad (\text{NP}) \quad \text{VP}$
 $\uparrow = \downarrow \quad (\uparrow \text{subj}) = \downarrow \quad \uparrow = \downarrow$

Την περίπτωση (136) όπως έχουμε ήδη αναπτύξει στο Κεφάλαιο 2 θα τις αντιμετωπίσουμε στη γραμματική μας με τον παρακάτω τρόπο:

Ο δείκτης -να θα θεωρηθεί δείκτης τροπικότητας που φέρει μόνο σημασιολογικής φύσης χαρακτηριστικά και η έγκλιση του ρηματικού τύπου θα επισημειώνεται ως indicative για να γίνεται η διάκριση από την προστακτική.

Σειρά όρων κυρίων δηλωτικών προτάσεων

Στην Ν.Ε γλώσσα παρατηρείται μια σχετικά ελεύθερη σειρά των όρων σε προτασιακό επίπεδο. Ενώ, σε άλλες γλώσσες, όπως τα Αγγλικά, οι υποκατηγοριοποιήσιμες γραμματικές συναρτήσεις (subcategorisable grammatical functions), όπως υποκείμενο και αντικείμενο, πραγματώνονται σε συγκεκριμένες θέσεις στα Νέα Ελληνικά προσδιορίζονται κυρίως από τις πτώσεις που είναι μορφολογικά δηλωμένες στις καταλήξεις των λέξεων.

Σε μια ζωντανή γλώσσα όπως τα Νέα ελληνικά η μελέτη της διάταξης των όρων βασίζεται σε τυπικά κριτήρια, δηλαδή τη δομή και την επιτονισμό ενός εκφωνήματος. Στην πρόταση (137) τον ομιλητή ενδιαφέρει το Υποκείμενο της ενέργειας που περιγράφεται, ενώ στην πρόταση (138) δίδεται έμφαση στο αντικείμενο, στο αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος. Γενικά, λοιπόν η επιλογή τη σειράς των λέξεων των όρων στην πρόταση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πληροφοριακή/επικοινωνιακή οργάνωση του μηνύματος (Chafe, 1976, Krifka, 2006, Χρ.Κλαίρης – Γ.Μπαμπινιώτης, 2005: 695-700)

(137) Ο Βασίλης παρέδωσε τα βιβλία.

(138) Τα βιβλία παρέδωσε ο Βασίλης.

Πρόταση με αμετάβατο ρήμα

Οι δυνατές σειρές όρων είναι:

1. S - V (Υποκείμενο - Ρήμα)
(139) Η Μαρία ήρθε.
2. V - S (Ρήμα - Υποκείμενο)
(140) Ήρθε η Μαρία.

Ανεξάρτητη Πρόταση με μεταβατικό ρήμα

Οι δυνατές σειρές όρων είναι:

1. Ο Κώστας χαιρέτησε τη Μαρία.
S V O
2. Ο Κώστας τη Μαρία χαιρέτησε.
S O V
3. Χαιρέτησε ο Κώστας τη Μαρία.
V S O
4. Χαιρέτησε τη Μαρία ο Κώστας.
V O S
5. Τη Μαρία χαιρέτησε ο Κώστας.
O V S
6. Τη Μαρία ο Κώστας χαιρέτησε.
O S V

Η σειρά όρων S-V-O (1) είναι πολύ συχνή στην Ελληνική και θεωρείται βασική από αρκετούς ερευνητές (Χρ.Κλαίρης – Γ.Μπαμπινιώτης 2005, Lascaratou 1989, 1994, Tsimpli 1990, Τζάρτζανος 1963). Επιπλέον, θεωρείται ότι ο επιτονισμός που παρουσιάζει είναι ουδέτερος. Ταυτόχρονα και η σειρά V-S-O (3) έχει θεωρηθεί από διάφορους μελετητές (Χρ.Κλαίρης – Γ.Μπαμπινιώτης 2005, Philippaki-Warburton 1985, Tsimpli 1990) ως η βασική σειρά των Ελληνικών. Η συγκεκριμένη σειρά είναι αρκετά συνήθης ως απάντηση σε ερωτήσεις προτασιακής ή ευρείας εστίασης όπως: ‘Τι έγινε; Χτύπησε ένα αυτοκίνητο τον Νίκο’. Οι μελετητές δεν έχουν καταλήξει ακόμη ως προς το ποια από τις δύο αυτές σειρές όρων είναι η βασική της Ελληνικής βάσει θεωρητικών κριτηρίων. Δεν υπάρχουν και κατάλληλες στατιστικές μελέτες για το θέμα.

Από την άλλη, η σειρά O-S-V (141) στην Ελληνική συναντάται με τον ίδιο τρόπο που συναντάμε τη σειρά S-O-V (142), δηλαδή μόνο με εστιακό επιτονισμό του αντικειμένου ή με κλιτικό διπλασιασμό του αντικειμένου (ισχυρός επιτονισμός).

(141) **Το παιδί** η μητέρα χτύπησε.

(142) Η μητέρα **το παιδί** χτύπησε.

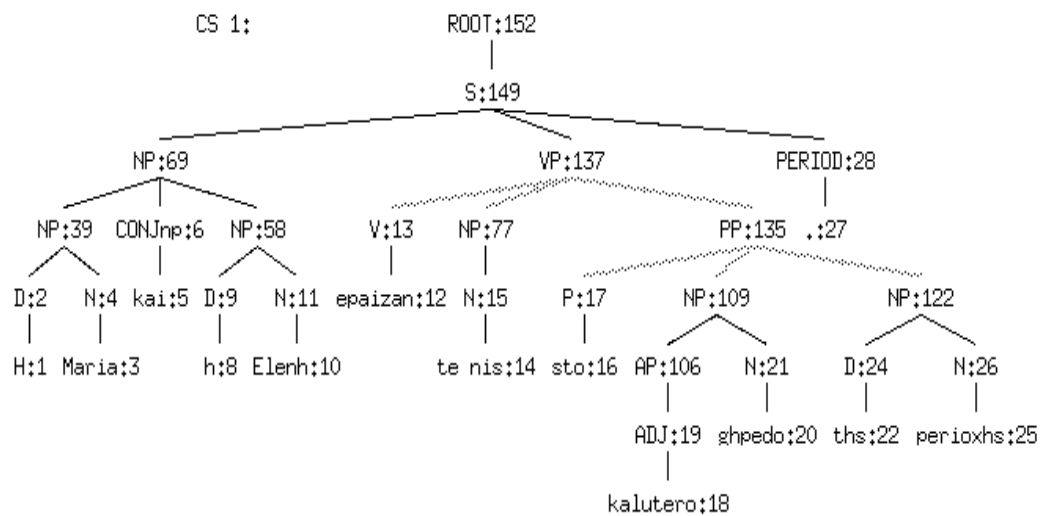
Βέβαια, όλες οι προτάσεις στα παραπάνω παραδείγματα περιγράφουν την ίδια κατάσταση. Όμως, δεν μπορούν να εμφανιστούν όλες στις ίδιες πραγματικές περιστάσεις σε διαφορετικά κείμενα ή συνομιλίες και διαφέρουν ως προς τον επιτονισμό - σε κάποιες περιπτώσεις κάποιο στοιχείο φέρει εμφατικό τόνο ή ακολουθείται από παύση. Το κοινό τους στοιχείο είναι ότι περιλαμβάνουν τα ίδια στοιχεία και αναφέρονται στις ίδιες οντότητες. Διαφέρουν όμως ως προς το τμήμα της πρότασης που αποτελεί νέα ή ήδη γνωστή πληροφορία αλλά και ως προς την συναισθηματική φόρτιση/σκοπία του ομιλητή. Με ουδέτερο, λοιπόν επιτονισμό εκφέρονται κανονικά μόνο οι δύο εκδοχές με τη σειρά P-Y-A και τη σειρά Y-P-A και αυτές τις δύο ευρέως αποδεκτές σειρές όρων επιλέξαμε να δουλέψουμε στη γραμματική μας για το πρόγραμμα του XLE για τα Νέα Ελληνικά.

Στη συνέχεια ενδεικτικά δίδονται τα αποτελέσματα από την ανάλυση της πρότασης (143) στο XLE περιβάλλον στις Εικόνες (14) και (15) και της πρότασης (144) στις Εικόνες (16) και (17). Λίστα παραδειγμάτων με τα αποτελέσματα της ανάλυσης τους βρίσκονται στο Παράρτημα της παρούσας εργασίας.

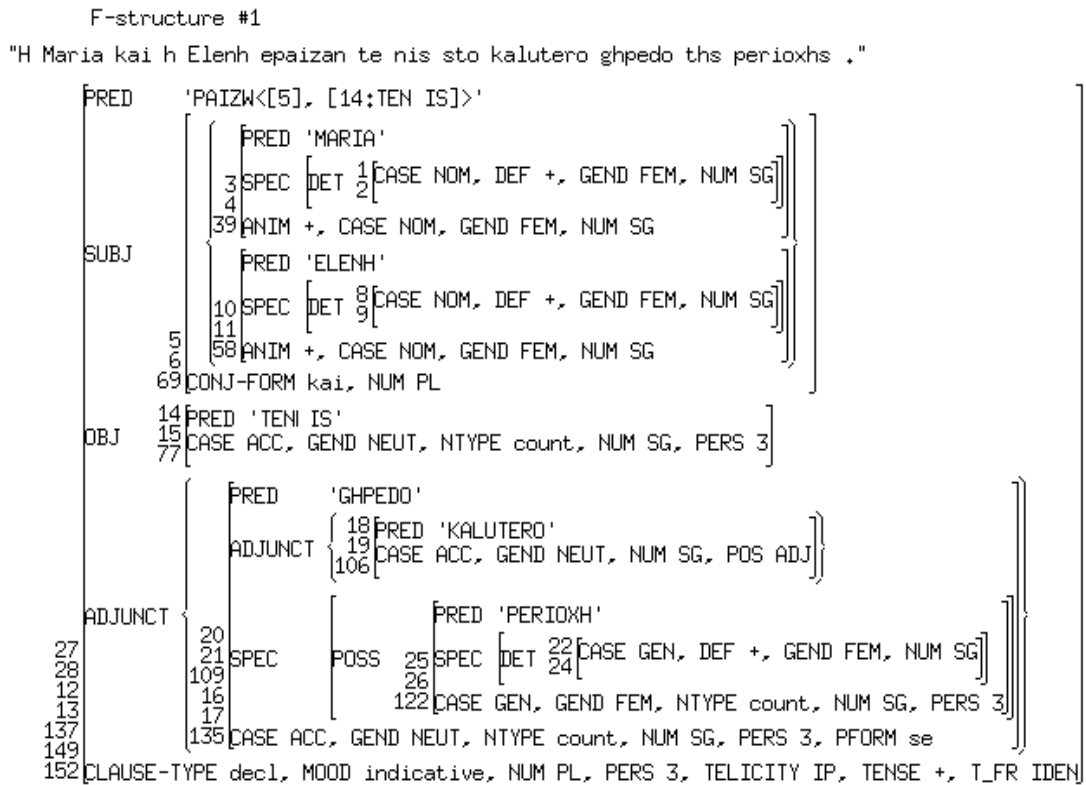
(143) Η Μαρία και η Ελένη έπαιζαν τένις στο καλύτερο γήπεδο της περιοχής.

(144) Η ιστορία δεν έχει κλείσει τον κύκλο της.

"H Maria kai h Elenh epaizan te nis sto kalutero ghpedo ths periochs ."

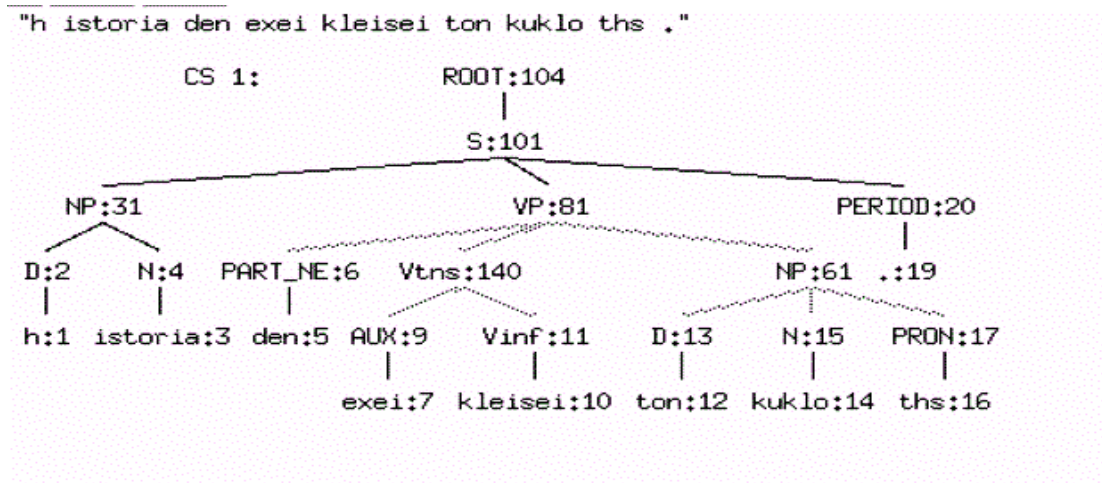

Εικόνα 14
σ-δομή της πρότασης (143)

Εικόνα 15

λ-δομή της πρότασης (143)

Εικόνα 16

σ-δομή της πρότασης (144)

F-structure #1

"h istoria den exei kleisei ton kuklo ths ."

PRED	'PAIZW<[3:ISTORIA], [14:LOGOS]>'
SUBJ	PRED 'ISTORIA'
	SPEC [DET 1 [CASE NOM, DEF +, GEND FEM, NUM SG]] [CASE NOM, GEND FEM, NTYPE count, NUM SG, PERS 3]
OBJ	PRED 'LOGOS'
	SPEC [DET 12 [CASE ACC, DEF +, GEND MASC, NUM SG]] [CASE ACC, GEND MASC, NTYPE count, NUM SG, PERS 3]
	POSS 16 [PRED 'H'] 17 [PRON-TYPE POSS]

AUX_FORM exei, CLAUSE-TYPE decl, MOOD indicative, NE_FORM de, NUM SG, NUM_PERS 3SG, PERS 3, TELICITY PE, TENSE -, T_FR NIDEN

Εικόνα 17

λ-δομή της πρότασης (144)

1. Προστακτική - Imperative

Εδώ ανήκουν οι προτάσεις που εκφέρονται με ρήματα σε έγκλιση προστακτική, η οποία σχηματίζει τέσσερις τύπους (D.Holton, P.Mackridge, E.Φιλίππιακη-Warburton, 1997: 391-392). Χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν προσταγή, παράκληση, ευχή. Υπάρχει η δυνατότητα να τη δούμε να εισάγεται με το μόριο – για σε περίπτωση που θέλουμε να μετατρέψουμε μια διαταγή σε παρότρυνση. Όμως πρέπει να συμπεριλάβουμε και τις προτάσεις, όπου με το μόριο –να και ρήμα σε υποτακτική έγκλιση (149) εκφράζεται προσταγή και θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι απλά είναι ένα «συνώνυμος» τρόπος για να εκφράσουμε την προστακτική (148). (Χρ.Κλαίρης – Γ.Μπαμπινιώτης, 2005:419-420)

(145)*Ντύσου γρήγορα.

(146) Δώσε του το παιχνίδι.

(147) Για έλα εδώ να ετοιμάσουμε το φαγητό.

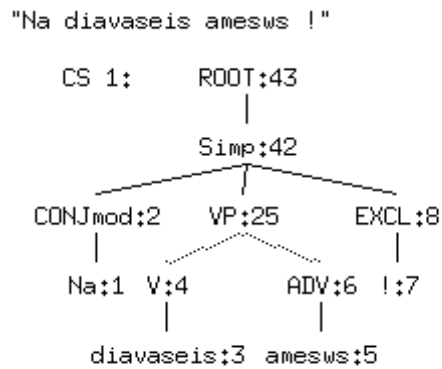
(148) Βγες!

(149) Να βγεις!

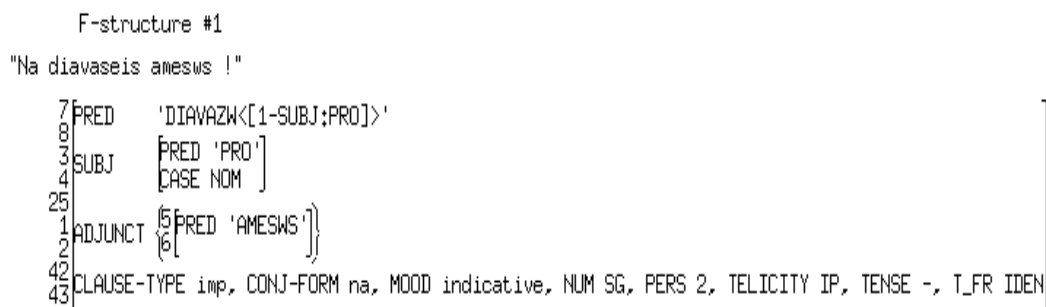
*Οι κλιτικές αντωνυμίες στην υποτακτική έπονται του ρηματικού τύπου σε αντίθεση με την οριστική και υποτακτική.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για την πρόταση (150) από το XLE.

(150) Να διαβάσεις αμέσως !

Εικόνα 18
σ-δομή της πρότασης (150)

Εικόνα 19
λ-δομή της πρότασης (150)

2. Ερωτήσεις - Interrogative

Σε αυτό το είδος ανήκουν προτάσεις που εκφέρονται με ρήματα σε έγκλιση οριστική και εκφράζουν ερωτήσεις. (D.Holton &P.Mackridge & E.Φιλιππάκη-Warburton,1997: 392-393, Χρ.Κλαίρης – Γ.Μπαμπινιώτης, 2005:401-406)
Χρησιμοποιούνται για να ζητάμε πληροφορίες και να εκφράζουμε απορίες.

(151) Θα δείτε απόψε τον αγώνα; (Ερώτηση Ολικής αγνοίας)

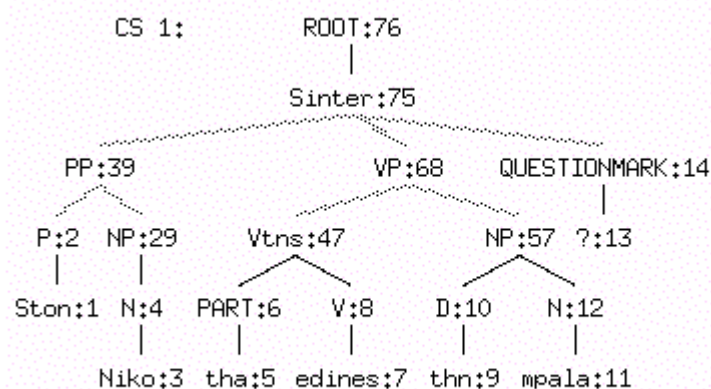
(152) Πού είναι η Ελένη; (Ερώτηση Μερικής αγνοίας)

(153) Σε ποιόν έδωσες το φάκελο; (Ερώτηση Μερικής αγνοίας)

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πρότασης (154) από την ανάλυση στο XLE στις εικόνες (20) και (21).

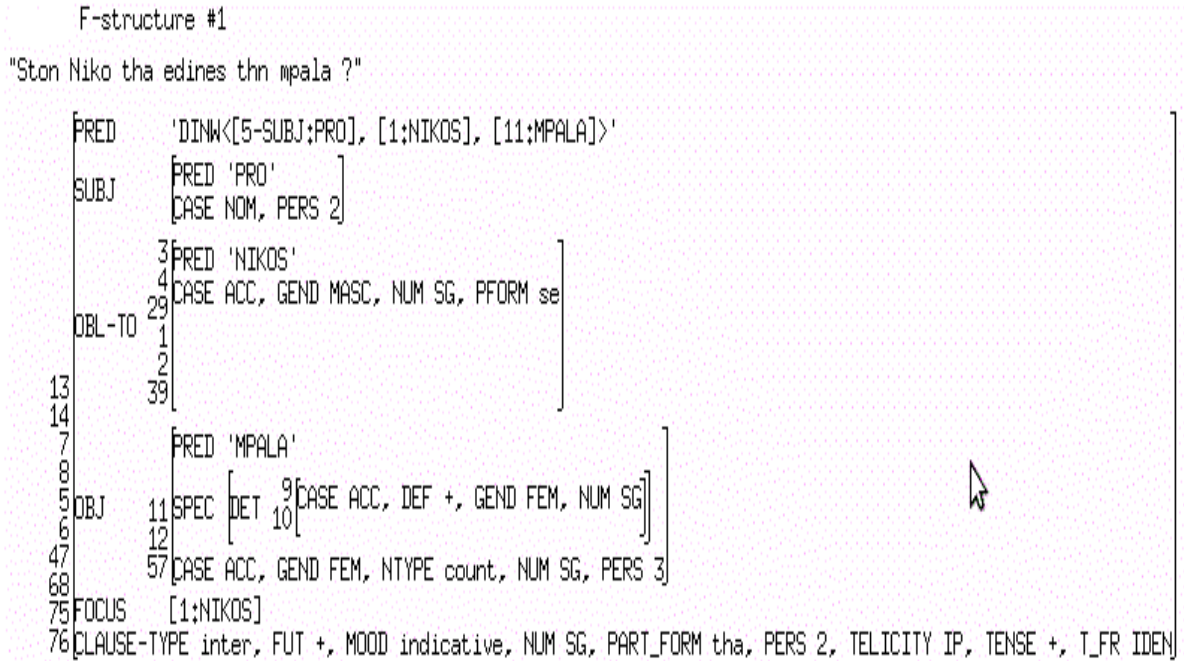
(154) Στον Νίκο θα έδινες την μπάλα;

"Ston Niko tha edines thn mpala ?"

Εικόνα 20

σ-δομή της πρότασης (154)

Εικόνα 21
λ-δομή της πρότασης (154)

3.2. Γραμματικός χρόνος και άποψη, η αντιμετώπιση του.

Στο Κεφάλαιο 2.1 κάναμε βιβλιογραφική παράθεση και συγκριτική παρουσίαση των βασικότερων θεωριών που έχουν διατυπωθεί για το γραμματικό χρόνο και την άποψη για τα Νέα Ελληνικά. Αφού, λοιπόν, μελετήσαμε τη βιβλιογραφία που αφορούσε το σύστημα των χρόνων καταλήξαμε ότι δε δίδεται από καμία γραμματική μια κοινή βάση χαρακτηριστικών που να καλύπτει τις έντεκα προτάσεις με τους διαφορετικούς ρηματικούς τύπους που παραθέσαμε στην αρχή του κεφαλαίου μας. Όμως, μια υπολογιστική γραμματική απαιτεί την ύπαρξη συγκεκριμένων κοινών χαρακτηριστικών προκειμένου να αναλύσει συντακτικά (parse) κάθε δυνατή γραμματική μορφή. Επιπλέον, το ίδιο σύστημα θα πρέπει να μοντελοποιεί την συμπληρωματική κατανομή των –να και θα.

Στη συνέχεια, προχωρούμε στην περιγραφή του συστήματος μοντελοποίησης των ρηματικών χρόνων της Νέας Ελληνικής το οποίο αναπτύξαμε στο πλαίσιο της παρούσας ελληνικής γραμματικής σε LFG.

Οι περισσότερες ινδοευρωπαϊκές γλώσσες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελληνικής, θεωρείται ότι βασίζονται στο χρονικό τους σύστημα στη διμερή αντίθεση παρελθοντικού και μη παρελθοντικού. Υιοθετούμε αυτή τη διμερή διάκριση. Εννοείται ότι στο μη παρελθοντικό συμπεριλαμβάνονται το παρόν και μέλλον (Μόζερ, 2009:57). Η διμερής αυτή αντίθεση στηρίζεται στο γεγονός ότι η μόνη ορατή διάκριση χρόνου σε μορφολογικό επίπεδο είναι αυτή μεταξύ των χαρακτηριστικών [+παρελθόν] και [-παρελθόν]. Κάθε παρεμφατικός ρηματικός τύπος, υποχρεωτικά χρησιμοποιεί είτε τις καταλήξεις του ενός είτε του άλλου (για παράδειγμα, είτε τις καταλήξεις του γράφω, είτε αυτές του έγραφα (Α.Τσαγγαλίδης, 2012)).

Επιπλέον, για να ορίσουμε χρονικά τους ρηματικούς τύπους που διαθέτουμε στη Νέα Ελληνική γλώσσα χρειαζόμαστε την «άποψη», η οποία αφορά, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, την εσωτερική χρονική σύσταση του γεγονότος που περιγράφεται. Εκφράζει το πώς βλέπει το γεγονός ο ομιλητής. Έτσι, αν ο ομιλητής υιοθετεί μια συνολική θεώρηση, η άποψη είναι συνοπτική ενώ εάν επικεντρώνεται στην εξέλιξη του γεγονότος η άποψη είναι μη συνοπτική (Μόζερ, 2009:61-69). Άρα η κανονική ερμηνεία της (155) περιλαμβάνει την ολοκλήρωση της εργασίας (καθώς αυτό αποτελεί το φυσικό καταληκτικό σημείο της περίπτωσης), ενώ η ερμηνεία της (156) δεν περιλαμβάνει την ολοκλήρωση, καθώς εστιάζει μόνο στα εσωτερικά στάδια της ίδιας κατά τα άλλα περίπτωσης:

(155) Έγραψα την εργασία μου. (συνοπτικό)

(156) Έγραφα μια ολόκληρη βδομάδα την εργασία μου. (μη συνοπτικό)

Ο Hopper (1982) τονίζει την ιδιαίτερη σημασία που έχει το χρονικό περίγραμμα ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης και της συμπεριφοράς του ομιλητή ως προς αυτήν. Οι γραμματικοί συσχετισμοί αυτών των περιγραμμάτων και συμπεριφορές είναι οι κατηγορίες «Χρόνος», «Άποψη», και «Τροπικότητα», που αποτελούν καθολικά χαρακτηριστικά και πρέπει να συμπεριλαμβάνονται σε κάθε εκδήλωση ομιλίας, τουλάχιστον ένα από αυτά. (Hopper, 1982). Θα αντιμετωπίσουμε λοιπόν, τις

πληροφορίες ως προς το χρονικό πλαίσιο κάθε ρηματικής κατηγορίας ως συνδυασμό του χρόνου (tense) και της άποψης (aspect), ενώ δε θα συμπεριλάβουμε την τροπικότητα, καθώς όπως αναφέρουμε και στο κεφάλαιο 2 αποτελεί σημασιολογικού τύπου λειτουργία, η οποία δε δίνει πάντα αποκλειστικά χρονικές πληροφορίες και είναι άμεσα συνδεδεμένη με τις εγκλίσεις και τα ρήματα εξάρτησης.

Ο Reichenbach (1947) θεωρεί ότι τα εκφωνήματα που δίδουν χρονική πληροφορία αναφέρονται στα: Speech time/ Χρόνο ομιλίας (S), Event time/ Χρόνο γεγονότος (E), Reference time/ Χρόνο αναφοράς (R) ($E < R < S$, με βάση τη σειρά που επιλέγουμε να μελετήσουμε τα στοιχεία προκειμένου να τοποθετήσουμε το γεγονός/πράξη που περιγράφεται στον χρόνο). Πρώτον, λοιπόν υπάρχει ο χρόνος ομιλίας (S), που αντιπροσωπεύει το χρονικό σημείο στο οποίο το ρήμα έχει ειπωθεί ή γραφτεί. Δεύτερον, ο χρόνος εκδήλωσης/γεγονότος (E) είναι η στιγμή που συμβαίνει το γεγονός που περιγράφεται από το ρήμα. Τρίτον, υπάρχει χρόνος αναφοράς (R), που είναι το πιο αφηρημένο χρονικό σημείο από το οποίο βλέπει τα γεγονότα ο ομιλητής. Με βάση τους παραπάνω ορισμούς των τριών χρονικών σημείων θα προσπαθήσουμε να αποσαφηνίσουμε τους όρους αναλύοντας τα σε συγκεκριμένα παραδείγματα. (157) «Τα παιδιά *έπαιζαν* μπάλα στην αυλή.» Πρόκειται για μια πράξη που ο χρόνος που πραγματώθηκε (E) αλλά και ο χρόνος της αναφοράς (R) μας ταυτίζονται σε κάποιο σημείο στο παρελθόν σε αντίθεση με τον χρόνο εκφώνησης (S) που είναι το παρόν.

(158) «Τα παιδιά *είχαν παίξει* μπάλα στην αυλή.» Πρόκειται για μια πράξη που συνέβη στο παρελθόν (E), αλλά ο χρόνος της αναφοράς (R) μας έπεται καθώς τη στιγμή που το σκεφτόμαστε εμείς η πράξη έχει ήδη διετελεστεί και τέλος ο χρόνος εκφώνησης είναι καθαρά το παρόν. Με βάση τον παραπάνω κανόνα, ορίσαμε ως πρώτο και βασικό χαρακτηριστικό στη μοντελοποίηση των χρόνων τη σχέση του χρόνου ομιλίας και του χρόνου αναφοράς.

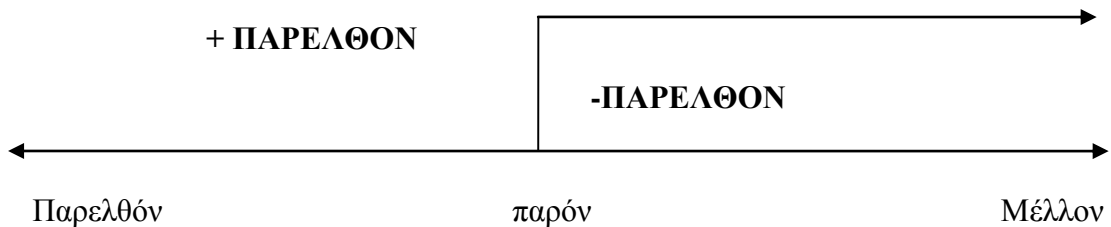
Η σχέση των τριών αυτών χαρακτηριστικών σε κάθε έναν από τους πιθανούς γραμματικούς τύπους (όπως τους έχουμε παραθέσει στο κεφάλαιο 2), αποτυπώνεται στον Πίνακα 1. Στις περιπτώσεις που υπάρχει το σύμβολο «=» σημαίνει ότι πρόκειται για χρονική ταύτιση S και R, ενώ όταν υπάρχει βέλος το αριστερό προηγείται του δεξιού στοιχείου.

1	Η Μαρία παίζει ρακέτες κάθε καλοκαίρι.	$S = R = E$
2	Η Μαρία έπαιξε ρακέτες για χρόνια.	$R = E \rightarrow S$
3	Η Μαρία έπαιξε ρακέτες χτες το απόγευμα.	$R = E \rightarrow S$
4	Η Μαρία θα παίζει ρακέτες αύριο.	$S = R \rightarrow E$
5	Η Μαρία θα παίζει ρακέτες κάθε απόγευμα.	$S = R \rightarrow E$
6	Η Μαρία θα έπαιξε ρακέτες μέχρι το βράδυ.	$E \rightarrow R \rightarrow S$
7	Η Μαρία έχει παίζει ρακέτες σχεδόν σε όλες τις παραλίες.	$E \rightarrow R \rightarrow S$
8	Η Μαρία είχε παίζει ρακέτες σε επαγγελματικό επίπεδο.	$E \rightarrow R \rightarrow S$
9	Η Μαρία θα έχει παίζει ρακέτες μέχρι να κάνεις μπάνιο.	$S \rightarrow E \rightarrow R$
10	Η Μαρία θα είχε παίζει ρακέτες με τον Νίκο, αν δεν έφευγε εκτάκτως.	$E \rightarrow R \rightarrow S$

Πίνακας 5

Χρονικός ορισμός ρηματικών τύπων με βάση τη σχέση των χαρακτηριστικών E, R, S.

Στο μη παρελθοντικό συμπεριλαμβάνονται το παρόν και μέλλον.

Εικόνα 22

Άξονας του χρόνου

Το πρώτο μας, λοιπόν χαρακτηριστικό είναι το TENSE που δηλώνει τη σχέση speech (χρόνου ομιλίας) και reference time (χρόνου αναφοράς) και παίρνει τιμές +/- παρελθόν. Δηλαδή, δηλώνουμε στη γραμματική μας το εξής:

TENSE (P) = "προσδιορίζει +/- παρελθόν"

(^ P) = +.

(159) Η μικρή κοπέλα **παίζει** για ώρα με τις κούκλες της.

παίζει V * @(OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)

(^TENSE) = - .

(160) Η μικρή κοπέλα **είχε παίζει** για ώρα με τις κούκλες της.

(161) Η μικρή κοπέλα **θα παίζει** για ώρα με τις κούκλες της.

παίζει V * @(OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)

(^TENSE) = ?

Παρατηρούμε ότι για το (160) ισχύει ότι TENSE = +, ενώ για το (161), παρότι έχουμε πάλι ως βασικό ρηματικό τύπο το «παίζει», ισχύει ότι TENSE = - . Υπάρχει όμως μια βασική διαφορά ανάμεσα στους δύο γραμματικούς χρόνους, καθώς στο παράδειγμα (160) χρησιμοποιείται και το βοηθητικό ρήμα «είχα», το οποίο μάλιστα κλίνεται σε όλα τα πρόσωπα και στους δύο αριθμούς. Έτσι, αντιλαμβανόμαστε ότι ή θα κάνουμε στο λεξικό δύο εγγραφές για τον τύπο «παίζει» ή ότι ίσως να χρειαστεί να δίδονται τα χαρακτηριστικά του χρόνου μέσα από κανόνες γραμματικής. Εάν ήταν απαραίτητο να δημιουργηθούν δύο λήμματα ξεχωριστά το λήμμα (162) θα ήταν ως V (κυρίως ρήμα), καθώς κλίνεται σε όλα τα πρόσωπα για τύπους της μορφής «θα παίξω», ενώ το λήμμα (163) θα θεωρούνταν Vinf.

(162) παίζει V * @(OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)

(^TENSE) = - .

(163) παίζει **Vinf** * @(OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)

(^TENSE) = ? .

Όμως, χρησιμοποιώντας μόνο αυτό το ένα χαρακτηριστικό παρατηρούμε τα εξής:

A. «έπαιζα» και «είχα παίζει» = + παρελθοντικό

B. «θα παίξω» και «παίξω» = - παρελθοντικό

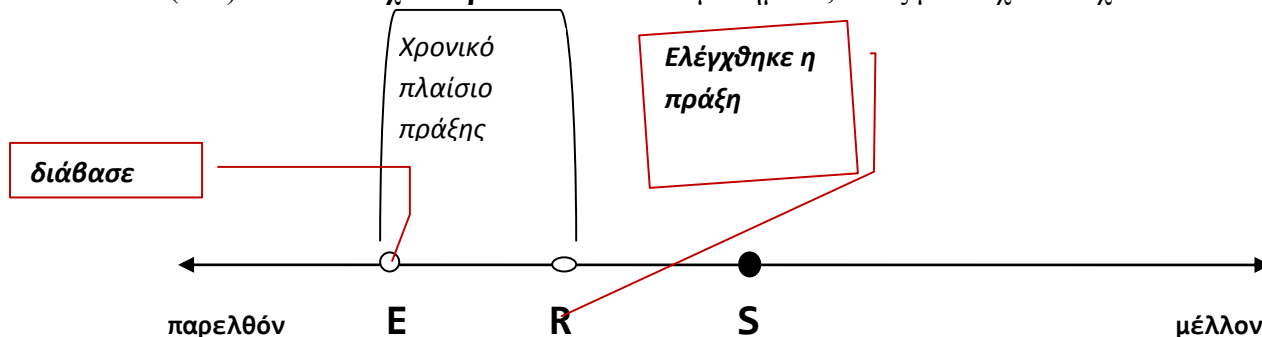
Οι ρηματικοί τύποι που αναφέρονται στο σημείο (A) έχουν την ίδια σχέση ως προς τα σημεία S και R, αλλά διαφέρουν ως προς το χρόνο του γεγονότος (E). Έτσι,

προσθέτουμε ένα ακόμα χαρακτηριστικό στη γραμματική μας που το ονομάζουμε **Time frames**. Το χαρακτηριστικό αυτό χρησιμοποιούμε για να προσδιορίσουμε τη σχέση του χρόνου του γεγονότος (E) με το χρόνο αναφοράς (R). Συγκεκριμένα, αν στον πίνακα 5 παρατηρούσαμε προσεκτικά τη σχέση του R με το E, θα παρατηρούσαμε ότι στους τύπους «παίζω», «έπαιζα», «έπαιξα» και «έχω παίξει» υπάρχει χρονική σύμπτωση των R, E, ενώ στους τύπους «είχα παίξει, θα έχω παίξει, θα είχα παίξει» το E προηγείται του R, ενώ στους «θα παίξει» και «θα παίξει» παρατηρείται ότι το R προηγείται του E. Έτσι κωδικοποιώντας με αυτό το χαρακτηριστικό τη σχέση του E και του R δίδουμε δύο πιθανές τιμές:

- A. NIDEN (Non identical) για τους τύπους που το E και το R δεν παρουσιάζουν χρονική σύμπτωση, δηλαδή $E \neq R$.
- B. IDEN (Identical) για τους τύπους που το E και το R παρουσιάζει χρονική ταύτιση, δηλαδή $(E = R)$.

Ας παρατηρήσουμε τη σχέση του R και του S μέσα από το παράδειγμα (164) τοποθετώντας τα σημεία E, R, S στον άξονα του χρόνου:

(164) Το παιδί **είχε διαβάσει** όλα του τα μαθήματα, όπως μου είχε υποσχεθεί.

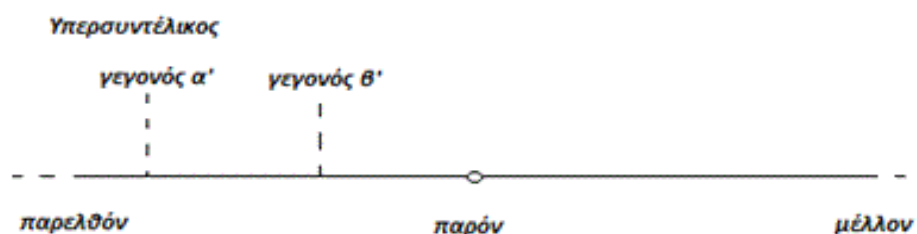

Εικόνα 23

Αναπαράσταση της πρότασης (164) στον άξονα του χρόνου.

Μέσα σε αυτό το χρονικό πλαίσιο είχε γίνει η πράξη που περιγράφεται στην πρόταση μας, η οποία πράξη ξεκίνησε στο E και είχε τελειώσει μέχρι το σημείο R που είναι και θεωρητικά ο χρόνος που ελέγχθηκε η πράξη(το αν είχε διαβάσει) από το πρόσωπο που εκφωνεί την πρόταση.

Κάνοντας μια αναδρομή στο κεφάλαιο 2 που αναφέρθηκαν οι θέσεις της γραμματικής Κλαίρης και Μπαμπινιώτης (2005) για τους χρόνους στα Νέα Ελληνικά, παράθεσα έναν πίνακα αναπαράστασης των χρόνων, ένα μέρος του οποίου παραθέτω και εδώ προς διευκόλυνση του αναγνώστη. Μελετώντας, λοιπόν τον τρόπο αναπαράστασης στον εικόνα 2 και στην εικόνα 3, παρατηρείται μια παράλληλη αναπαράσταση. Στην αναπαράσταση (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης) του χρόνου Υπερσυντέλικου έχει οριοθετηθεί με βάση δύο σημεία πέρα του σημείου S και άρα παρά την έλλειψη ταύτισης ως προς την προσέγγιση των χρόνων, η αναγνώριση των δύο στοιχείων είναι μια κοινή αποδοχή που ενισχύει την εγκυρότητα της επιχειρηματολογίας μου.

Εικόνα 24

Απεικόνιση του Υπερσυντέλικου στο σύστημα του χρόνου
(Κλαίρης & Μπαμπινιώτης 2005: 451)

Για την μοντελοποίηση της σχέσης E με R επηρεαστήκαμε από το χαρακτηριστικό Past time frames (Laurie Poulson, 2011). το λήμμα *παίζει* που δώσαμε παραπάνω με την προσθήκη του νέου χαρακτηριστικού γίνεται:

παίζει V * @ (OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)
(^{TENSE}) = -
(^{T_FRAMES}) = IDEN.

Το επόμενο βήμα μας είναι να μελετήσουμε τους ρηματικούς τύπους «θα παίξω» και «παίζω», οι οποίοι σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά που έχουμε δώσει θα εκφράζουν το - παρελθοντικό, καθώς βασίσαμε το χρονικό μας σύστημα στη διπολική αντίθεση +/- παρελθοντικό. Όμως, το «θα παίξω» εκφράζει μια πράξη που διενεργείται στο

μέλλον και θα πρέπει να διαφοροποιείται από το «παίζω» που εκφράζει μια πράξη που εκτελείται στο παρόν. Το ίδιο πρόβλημα τίθεται και για τους τύπους «είχε παίξει» και «θα είχε παίξει». Έτσι, προσθέτουμε ένα νέο χαρακτηριστικό, που θα δηλώνεται μόνο στο μόριο -θα και ουσιαστικά θα μας βοηθήσει να διαφοροποιήσουμε ποιους τύπους από αυτούς που φέρουν το χαρακτηριστικό -παρελθοντικό δηλώνουν παρόν και ποιούς μέλλον (μελλοντικό χρόνο σε σχέση με το R).

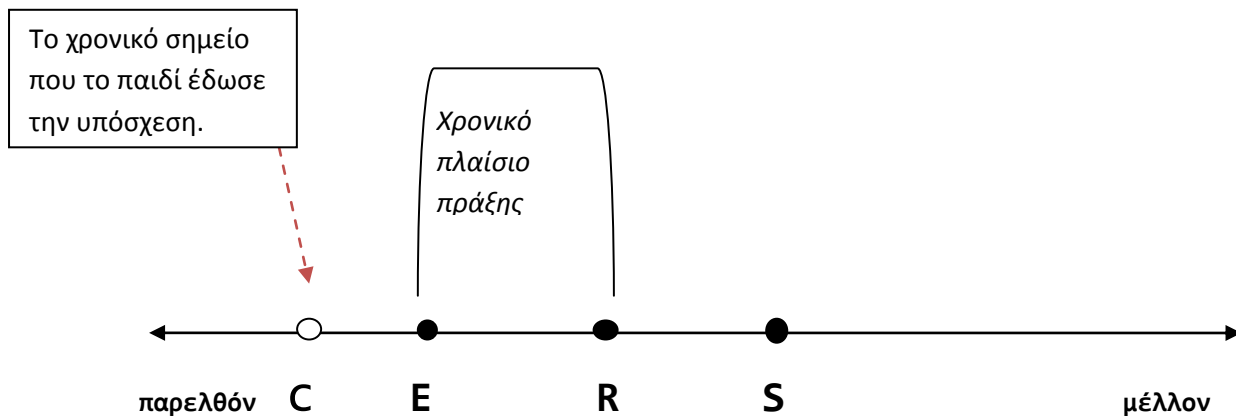
Έτσι, στο λεξικό μας θα δηλώσουμε το εξής:

θα PART * (^ PART_FORM) = θα
(^ FUT) = +

Όμως, σε αυτό το σημείο προκύπτει το εξής πρόβλημα: το μόριο -θα εισάγει και τύπους όπως «θα έπαιζα», «θα έχω παίξει» και «θα είχα παίξει», οι οποίοι παρά την ύπαρξη του μορίου -θα συνεχίζουν να αναφέρονται σε ενέργειες/γεγονότα που εκτυλίσσονται στο παρελθόν. Έως τώρα έχουμε μελετήσει τα χρονικά σημεία και τη σχέση τους στον ρηματικό τύπο «έχω παίξει» και τώρα προστίθεται και το μόριο -θα, το οποίο προφανώς εισάγει ένα νέο χρονικό σημείο.

Ορίζουμε λοιπόν ένα σημείο C, το οποίο αναφέρεται στη στιγμή που έγινε η πραγμάτωση τους εκφωνήματος. Ας εξετάσουμε λοιπόν το σημείο C στην περίοδο «Μου είπε ο Νίκος ότι θα έχει τελειώσει στις 9 το βράδυ». Το σημείο C της περιόδου αναφέρεται στο χρονικό σημείο που ο Νίκος είπε ότι θα τελείωνε την ενέργεια που περιγράφεται. Το σημείο αυτό τοποθετείται χρονικά πριν από τα σημεία E, R, S. Έστω ότι το σημείο αυτό το ονομάζουμε C και εκφράζει τη στιγμή που έγινε η πραγμάτωση των γεγονότων που αναφέρουμε στο εκφώνημα μας. Δηλαδή, στην πρόταση «μου είπε ο Νίκος ότι θα είχε τελειώσει στις 9 το βράδυ» υπήρχε ένα χρονικό σημείο C, στο οποίο είπε ο Νίκος στον πομπό του μηνύματος την ώρα που θα τελείωνε και αυτό το χρονικό σημείο βρίσκεται πριν από τα σημεία E, R, S των οποίων τη σχέση έχουμε ήδη ορίσει. Μέχρι αυτό το σημείο δεν είχε κριθεί απαραίτητο να αναφέρουμε την ύπαρξη του νέου αυτού χρονικού σημείου καθώς στους ρηματικούς τύπους «θα παίζω», «θα παίζω» καθώς υπάρχει χρονική ταύτιση του S και του C. Ας το δούμε πιο παραστατικά μέσα από το παράδειγμα (165) και τον άξονα του χρόνου.

(165) Το παιδί μου υποσχέθηκε ότι **θα είχε διαβάσει** όλα του τα μαθήματα και όντως το έκανε.

Μέσα σε αυτό το χρονικό πλαίσιο είχε γίνει η πράξη που περιγράφεται στην πρόταση μας, η οποία πράξη ξεκίνησε στο E και θα είχε τελειώσει μέχρι το σημείο R . Είναι εμφανές λοιπόν ότι το σημείο C είναι το σημείο μετά από το οποίο θα πραγματοποιηθεί η πράξη του εκφωνήματος. Ακόμα, και στην περίπτωση που υπάρχει χρονική σύμπτωση S και C, το σημείο C αναφέρεται σε μια πράξη που θα γίνει μετά από αυτό, δίδει δηλαδή το μελλοντικό στοιχείο. Άρα, το σημείο C δεν ταυτίζεται χρονικά με το σημείο S, αλλά βρίσκεται σε άμεση σύνδεση και συνάρτηση με αυτό.

Συνοψίζοντας, έως αυτό το σημείο έχουμε δώσει τρία χαρακτηριστικά

1. TENSE
2. T_FR
3. FUTURE

προκειμένου να περιγράψουμε το γραμματικό χρόνο που εκφράζει κάθε γραμματικός τύπος. Όμως, όπως έχουμε ήδη αναφέρει στο κεφάλαιο 2, ο γραμματικός χρόνος τοποθετεί τα γεγονότα στον άξονα του χρόνου σε σχέση με το παρόν της ομιλήτριας ή με κάποιο άλλο γεγονός. Ενώ, η άποψη δηλώνει το διαφορετικό τρόπο θεώρησης της εσωτερικής χρονικής σύστασης ενός γεγονότος (Comrie 1976:3) Προκειμένου, λοιπόν να δώσουμε ολοκληρωμένα την έννοια του χρόνου που εκφράζεται από έναν ρηματικό τύπο, θα πρέπει να συμπεριλάβουμε στα χαρακτηριστικά μας και την άποψη.

Άρα, το τελευταίο χαρακτηριστικό που θα εντάξουμε στη μοντελοποίηση των χρόνων μας είναι η τελικότητα (TELICITY). Η άποψη, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, αφορά την εσωτερική χρονική σύσταση του γεγονότος που περιγράφεται. Τελικότητα είναι λοιπόν, το χαρακτηριστικό με το οποίο θα δηλώνεται το πώς βλέπει το γεγονός ο ομιλητής: αν υιοθετεί μια συνολική θεώρηση, η άποψη θα είναι συνοπτική, ενώ αν βλέπει την εξέλιξη του γεγονότος, η άποψη θα είναι μη συνοπτική. (Μόζερ, 2009:61-69):

παίζω (- συνοπτικό)

παίζω (+ συνοπτικό)

έπαιξα (- συνοπτικό)

έπαιξα (+ συνοπτικό)

Συνεπώς εισάγουμε στον ορισμό των ρημάτων το χαρακτηριστικό Telicity, το οποίο θα παίρνει τις τιμές «Perfective (PE)» και «Imperfective (IP)». Έτσι, ο ρηματικός τύπος «παίζει» στο λεξικό θα δηλώνεται ως εξής:

παίζει V * @(OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)

(^TENSE)= -

(^ T_FR)= IDEN

(^ TELICITY)= **IP.**

Ενώ, ο ρηματικός τύπος «έπαιξα» θα δηλώνεται:

έπαιξα V * @(OPT-TRANS ΠΑΙΖΩ)

(^ TENSE)= +

(^ T_FR)= IDEN

(^ TELICITY)= **PE.**

Συνοψίζοντας, για τη μοντελοποίηση των χρόνων με βάση τους ρηματικούς τύπους που χρησιμοποιούμε στη Νέα Ελληνική γλώσσα χρησιμοποιήσαμε τα εξής χαρακτηριστικά με τις αντίστοιχες τιμές

1. TENSE {+PAST, -PAST}
2. T_FR {NIDEN, IDEN}

3. TELICITY {IP, PE}

4. FUTURE {+, -}

Στον **πίνακα 6** δίνουμε συγκεντρωτικά τους ρηματικούς τύπους και τις τιμές που παίρνει σε κάθε χαρακτηριστικό.

	TENSE	T_FR	TELICITY	FUTURE
Παίζω	- PAST	IDEN	IP	-
Έπαιζα	+ PAST	IDEN	IP	-
Έπαιξα	+ PAST	IDEN	PE	-
Θα παίζω	- PAST	IDEN	IP	+
Θα παίξω	- PAST	IDEN	PE	+
Θα έπαιξα	+ PAST	IDEN	IP	+
Έχω παίζω	- PAST	NIDEN	PE	-
Είχα παίζω	+ PAST	NIDEN	PE	-
Θα έχω παίζω	- PAST	NIDEN	PE	+
Θα είχα παίζω	+ PAST	NIDEN	PE	+

Πίνακας 6

Χρονική αναπαράσταση των ρηματικών τύπων του πίνακα 5

Στο σημείο αυτό αίρεται το ερώτημα « Στο πλαίσιο της υπολογιστικής γραμματικής, πως θα αποδοθούν στους αντίστοιχους γραμματικούς τύπους τα χαρακτηριστικά χρόνου που παρουσιάσαμε παραπάνω, τόσο στους αναλυτικούς/ περιφραστικούς όσο και στους μονολεκτικούς;»

Οι μονολεκτικοί ρηματικοί τύποι «παίζω», «έπαιζα», «έπαιξα» κτλ φέρουν τα χαρακτηριστικά του χρόνου που είναι απαραίτητα για να δοθεί όλη η χρονική πληροφορία. Συνεπώς, ένας τέτοιος θα ορίζεται ως εξής στο υπολογιστικό λεξικό:

παίζει V * @(TENSE -)

@(T_FR IDEN)

@(TELICITY IP).

Όμως, οι αντίστοιχοι μονολεκτικοί τύποι συνδυάζονται και με το μόριο -θα σχηματίζοντας τους περιφραστικούς τύπους «θα παίζω» και «θα έπαιζα». Άρα, σε όσες περιπτώσεις ένας μονολεκτικός τύπος συνδυάζεται με το μόριο -θα, τα χαρακτηριστικά του χρόνου του θα προκύπτουν από τον συντακτικό κανόνα στη γραμματική, καθώς από το -θα λαμβάνει την τιμή + στο χαρακτηριστικό FUTURE και από το ρήμα θα λαμβάνει τις τιμές για τα χαρακτηριστικά TENSE, T_FR, TELICITY ανάλογα με τον τύπο που απαντάται.

Υπάρχουν όμως περιπτώσεις όπου συναντάμε περιφραστικούς τύπους, όπου το ρήμα δεν αποτελεί ρηματική μορφή που μπορεί να σταθεί μόνη της σε μια πρόταση χωρίς κάποιο μόριο ή κάποιο βοηθητικό ρήμα, όπως ο τύπος «παίζει». Ας μελετήσουμε, λοιπόν διεξοδικά αυτούς τους τύπους και τον τρόπο που υιοθετούνται τα χαρακτηριστικά που στο σύνολο τους δίδουν την ολοκληρωμένη χρονική πληροφορία:

1. θα παίζω
2. έχω παίζει
3. είχα παίζει
4. θα έχω παίζει
5. θα είχα παίζει

Στους τύπους που παρουσιάζουμε παραπάνω το ρήμα φέρει μόνο τιμή για το χαρακτηριστικό TELICITY, άρα τα χαρακτηριστικά TENSE και T_FR δίδονται μέσα από τον συντακτικό κανόνα, όπως γίνεται εμφανές στον κανόνα που παρατίθεται. Στο κύριο ρήμα αυτών των περιφραστικών ρηματικών τύπων, του οποίου ο τύπος δεν είναι έγχρονος και δεν μπορεί να σταθεί μόνος του στο λόγο, δίνουμε την ονομασία Vinf. Πέρα από αυτή τη διάκριση θα πρέπει στον κανόνα μας να διασφαλίζουμε ότι στους ρηματικούς τύπους 2 έως 5, το ρήμα δε κλίνεται και ότι τα χαρακτηριστικά του αριθμού (NUMBER) και του προσώπου (PERSON) δίνονται από το βοηθητικό ρήμα. Για αυτό το λόγο προσθέτουμε το χαρακτηριστικό (^ NUM_PERS) δίδοντας του ως υποχρεωτική τιμή 3SG και ταυτόχρονα κόβουμε την πληροφορία του PERS(ON) και NUM(BER) από το ρηματικό τύπο.

παίξει Vinf @(TELOCITY PE)
(^ NUM_PERS) = 3SG.

Κανόνας παραγωγής σύνθετων χρόνων και υιοθέτησης χαρακτηριστικών τιμών.

Vtns --> {PART: (^ PART_FORM) = tha;
V: ^=!
|PART: (^ PART_FORM) = tha;
{AUX:(^ AUX_FORM)= eixa
(^ NUM_PERS)=c 3SG ;
Vinf: ^=! \PERS \NUM
@(TENSE +)
@(T_FR NIDEN)
|AUX:(^ AUX_FORM)= exw
(^ NUM_PERS)=c 3SG ;
Vinf: ^=! \PERS \NUM
@(TENSE -)
@(T_FR NIDEN) }
{|AUX:(^ AUX_FORM)= eixa ;
Vinf: ^=! \PERS \NUM
@(TENSE +)
@(T_FR NIDEN)
|AUX:(^ AUX_FORM)= exw ;
Vinf: ^=! \PERS \NUM
@(TENSE +)
@(T_FR NIDEN) }
|PART: (^ PART_FORM) = tha ;
Vinf: ^=!
@(TENSE -)
@(T_FR IDEN)}.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στον τύπο «παίξει» που σύμφωνα με την παραδοσιακή γραμματική επισημειώνεται ως υποτακτική αόριστου. Με βάση το σύστημα χρόνου που παρουσιάστηκε ο τύπος παίξει (όπως και όλο το παράδειγμα του παίξω) δεν φέρει τα χαρακτηριστικά TENSE / T_FR αλλά μόνο το χαρακτηριστικό TELICITY με τιμή PE. Ο τύπος αυτός, λοιπόν, μπορεί να δώσει τιμές για όλα τα χαρακτηριστικά μόνο όταν συνοδεύεται από κάποιο μόριο ή από βοηθητικά ρήματα και συγκεκριμένα, όταν δημιουργεί κάποιον από τους τύπους 5, 7, 8, 9, 10 από τον πίνακα 6 μέσα από τον κανόνα σύνθεσης του χρόνου που δίνεται παραπάνω. Στην περίπτωση που συνοδεύεται από το μόριο –να το παράδειγμα του παίξω (166) δεν παίρνει ρηματικά χαρακτηριστικά (διότι ο –να δεν έχει, σε αντίθεση με τον –θα (167)), αλλά αυτά ελέγχονται από το ρήμα της κύριας πρότασης.

(166) Το παιδάκι με το κόκκινο μπλουζάκι θέλει να παίξει ποδόσφαιρο.

(167) Το παιδάκι με το κόκκινο μπλουζάκι θα παίξει ποδόσφαιρο.

Αν και το –ότι, όπως και το –να εισάγει συμπληρωματικές προτάσεις δεν επιβάλλει τους ίδιους περιορισμούς. Ο συμπληρωματικός δείκτης –ότι, σε αντίθεση με τον –να, δε μπορεί να εισάγει συμπληρωματική πρόταση με ρηματικό τύπο από το παράδειγμα του παίξω το οποίο δίνει τιμή μόνο στο χαρακτηριστικό TELICITY (168). Ο –ότι απαιτεί πλήρεις ρηματικούς τύπους και, κατά συνέπεια, οι συμπληρωματικές προτάσεις που εισάγονται με το –ότι φέρουν κανονικά χρονική πληροφορία (169) και δεν υιοθετούν χαρακτηριστικά από τις χρονικές τιμές της κύριας πρότασης.

(168) *Το παιδί είπε ότι παίξει μπάλα.

(169) Το παιδί είπε ότι θα παίξει μπάλα.

Παραλληλισμός χαρακτηριστικών για το χρόνο στο ParGram και τα χαρακτηριστικά που υιοθετήθηκαν για τα Νέα Ελληνικά.

Όπως έχει αναφερθεί ήδη, το έργο Pargram έχει δημιουργήσει μια λίστα με κοινώς αποδεκτά χαρακτηριστικά (common features), δηλαδή χαρακτηριστικά αποδεκτά για την περιγραφή κάθε γλώσσας. Σχετικά με τον χρόνο των ρηματικών τύπων δίνεται το πιο κάτω χαρακτηριστικό:

TNS-ASP: → << [MOOD PERF PROG TENSE].

Για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά ορίζεται ένα σύνολο πιθανών τιμών :

MOOD: → \$ {imperative indicative subjunctive successive}.

TENSE: → \$ {fut null past pres}.

PERF: → \$ {+ - }.

PROG: → \$ {+ - }.

Προσπαθώντας να παραμείνουμε όσο πιο πιστοί γίνεται στα παραπάνω χαρακτηριστικά, αλλά και να αντιμετωπίσουμε παράλληλα το σύστημα των χρόνων στην Νέα Ελληνική θα ορίσουμε τα εξής με βάση την ανάλυση που έχουμε ήδη παραθέσει:

MOOD: → \$ {imperative indicative }.

TELICITY → \$ {IP, PE}. ως αντιστοιχία του **PERF:** -> \$ {+, -}.

TENSE: → \$ {+/- past }.

FUTURE: → \$ {+/- }

T_FR: → \$ {IDEN, NIDEN }.

Όπως είναι φανερό από την παραπάνω λίστα χαρακτηριστικών και των τιμών που δύναται να πάρει καθένα από τα χαρακτηριστικά της, έχει ορισθεί το FUTURE ως διαφορετικό χαρακτηριστικό και όχι ως τιμή του TENSE. Ο λόγος είναι ότι με βάση το σύστημα του χρόνου που παρουσιάστηκε το χαρακτηριστικό TENSE καλύπτει τη σχέση του S με το E, ενώ το χαρακτηριστικό FUTURE εξαρτάται από την ύπαρξη ή όχι του δείκτη μέλλοντα -θα. Συνεπώς, το ένα χαρακτηριστικό δεν υπερκαλύπτει το άλλο. Επιπρόσθετα, έχει ενσωματωθεί στο σύστημα ένα νέο χαρακτηριστικό το T_FR για να καλύψει τη σχέση του E με του R. Η προσθήκη αυτού του χαρακτηριστικού θεωρείται αναγκαία για την ολοκληρωμένη περιγραφή του χρόνου του εκάστοτε ρηματικού τύπου.

4. Συμπληρωματικές προτάσεις και μοντελοποίηση ρημάτων .

4.1 Γενικές αρχές και μεθοδολογία παρουσίασης

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των γενικών αρχών που υιοθετήσαμε για την κατασκευή της υπολογιστικής γραμματικής, θα επικεντρωθούμε στο κυρίως θέμα αυτής της εργασίας, στις συμπληρωματικές προτάσεις που εισάγονται με –ότι και -να. Μετά την παρουσίαση της βιβλιογραφικής μας έρευνας στο κεφάλαιο 2 υιοθετήσαμε το χαρακτηρισμό προτάσεων, όπως «Η Ελένη ήθελε **να πηγαίνει κάθε μέρα για καφέ**» ως συμπληρωματικών προτάσεων, που έχει υιοθετηθεί και από το μεγαλύτερο μέρος των σύγχρονων γλωσσολόγων, όπως David Holton & Peter Mackridge & Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton (1999), Χρ.Κλαίρης & Γ.Μπαμπινιώτης (2005). **Συμπληρωματικές προτάσεις** είναι, λοιπόν οι εξαρτημένες προτάσεις που λειτουργούν ως υποκείμενα ή αντικείμενα σε ρήματα και ονόματα.

Προκειμένου να μελετήσουμε και να καλύψουμε το δυνατόν μεγαλύτερο φάσμα φαινομένων που αφορούν τις συμπληρωματικές προτάσεις που εισάγονται με –ότι και -να, οργανώσαμε την έρευνα μας με τον παρακάτω τρόπο:

1. Δημιουργήσαμε μια λίστα με τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα ρήματα που εξαρτούν συμπληρωματικές προτάσεις με –ότι και -να.
2. Δημιουργήσαμε και μελετήσαμε ένα Corpus με επιλεγμένες προτάσεις από τον ΕΘΕΓ (Εθνικός Θησαυρός Ελληνικής Γλώσσας) για το κάθε ρήμα που υπήρχε στη λίστα μας.
3. Ομαδοποιήσαμε τα χαρακτηριστικά του κάθε συνδέσμου ανεξαρτήτως ρήματος εξάρτησης και προσπαθήσαμε να κατηγοριοποιήσουμε τα ρήματα μας με βάση κοινά μοτίβα που εμφάνιζαν ως προς τις δομές ελέγχου.
4. Μελετήσαμε τις διαφορετικές ερμηνείες που μπορούσε να εκφράσει το κάθε ρήμα εξάρτησης, ανάλογα με το δείκτη εισαγωγής της δευτερεύουσας που ακολουθούσε και εντοπίσαμε συγκεκριμένα συντακτικά σχήματα που ήταν σε χρήση.

Συμπερασματικά, θα αναφερθούμε στις ιδιότητες του κάθε δείκτη εισαγωγής (-να, -ότι) και στη σχέση του με τα ρήματα εξάρτησης, στα οποία οι εξαρτημένες προτάσεις λειτουργούν ως συμπλήρωμα. Επιπλέον, θα παρουσιάσουμε τα χαρακτηριστικά που φέρει ο κάθε δείκτης, καθώς και τη σημασιολογική συμβατότητα μεταξύ δείκτη και ρήματος εξάρτησης. Έτσι, ένα ρήμα μπορεί να έχει παραπάνω από έναν πιθανούς τύπους προτασιακού συμπληρώματος, εφόσον αυτό επιτρέπεται αφενός από τη σημασία του και αφετέρου από τη σχέση μεταξύ ρήματος και τύπου συμπληρωματικής πρότασης.

Θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας ομαδοποιώντας τα ρήματα σε μεγάλες σημασιολογικές κατηγορίες σε πρώτη βάση και αναλυτικά ανά ρήμα και στο τέλος της παρουσίασης μας θα δώσουμε τα κοινά συντακτικά μοτίβα που παρατηρήσαμε. Σε όλα τα ρήματα που επεξεργαστήκαμε υπήρχαν κοινά κριτήρια με βάση τα οποία επιλέγεται ο συμπληρωματικός δείκτης και η σύνταξη που ακολουθείται και είναι:

- 1. Η συμβατότητα του ρήματος εξάρτησης και του συμπληρωματικού δείκτη**
- 2. Τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος (συνδυασμός χρόνου και ρηματικής όψης, καθώς και το πρόσωπο του ρήματος)**
- 3. Η παρουσία προτασιακού τελεστή, όπως η ύπαρξη της άρνησης.**

4.1.1 Ιδιαιτερότητες και συμβάσεις των συμπληρωματικών δεικτών –να και -ότι

Προτού όμως παραθέσουμε τα αποτελέσματα των σωματών κειμένων που συλλέξαμε, θα πρέπει να αναφερθούμε στην ιδιαιτερότητα του μορίου –να, τη σχέση του με το –θα και με το σύνδεσμο –ότι.

Το μόριο –να παρουσιάζει μια ουσιαστική διαφορά σε σχέση με τους υπόλοιπους συμπληρωματικούς δείκτες (που, ότι, (ε)άν), καθώς έχει τη δυνατότητα να εισαγάγει κύριες προτάσεις καταφατικές, ερωτηματικές και αρνητικές, όπως μελετήσαμε

αναλυτικά στο Κεφάλαιο 2.2 (Προτάσεις εισαγόμενες με το –να). Καταλήγουμε ότι το μόριο -να μπορεί να εισάγει:

1. κύριες προτάσεις με διαφορετικές τροπικότητες
2. κύρια πρόταση με –να και υποτακτική στη θέση προστακτικής
3. κύριες προτάσεις με –να και τύπους σε υποτακτική
4. δευτερεύουσες προτάσεις με χρήση του μορίου –να

Το μόριο –να και το τι εκφράζει είναι ένα θέμα ανοιχτό ακόμη στην επιστημονική κοινότητα με κοινό σημείο ότι εκφράζει κάποια τροπικότητα. Το είδος της τροπικότητας καθορίζεται από τη σημασιολογία το ρηματικού τύπου μεμονωμένα, αλλά και από τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος (Ρούσσου, 2006:37-46)

Το είδος της τροπικότητας ορίζεται λοιπόν με βάση τα χαρακτηριστικά (+/-παρελθόν) και (+/-συνοπτικό). Παρατηρώντας λοιπόν, τον πίνακα 1 συμπεραίνουμε ότι το –να και ο δείκτης μέλλοντα –θα μοιράζονται τα ίδια μορφολογικά χαρακτηριστικά και το ένα απορρίπτει τη χρήση του άλλου και έτσι η κατανομή τους θεωρείται συμπληρωματική.

Ρηματικός τύπος	Μορφολογικά χαρακτηριστικά
να /θα παίζω	(-Παρελθόν, -συνοπτικό)
να /θα παίζω	(-Παρελθόν, + συνοπτικό)
να /θα έπαιξα	(+Παρελθόν, - συνοπτικό)
να /θα έπαιξα	(+Παρελθόν, + συνοπτικό)

Πίνακας 7

Συγκριτική παρουσίαση μορφολογικών χαρακτηριστικών ρηματικών τύπων με –να και –θα .

(170) Το παιδί θα παίζει μπάλα για ώρες.

(171) Να παίζει το παιδί μπάλα για ώρες.

(172) *Να θα παίζει το παιδί μπάλα για ώρες.

Συνεπώς, το ένα λειτουργεί απαγορευτικά για τη χρήση του άλλου μέσα σε μια πρόταση και έτσι απορρίπτονται όλοι οι ρηματικοί τύποι που σε διάφορους χρόνους εισάγονται με το –θα σε προτάσεις εισαγόμενες με το –να. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι η λειτουργία τους είναι διαφορετική γιατί το –θα δεν μπορεί να εισάγει συμπληρωματική πρόταση, αλλά είναι ένα μόρφημα που δίδει κάποια χρονική πληροφορία.

Το –να λειτουργεί όμως, συμπληρωματικά και με το συμπληρωματικό δείκτη –ότι .
όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στις παρακάτω προτάσεις:

(173) Λέω να/ότι τελειώνω την εργασία μου.

*Λέω ότι να τελειώνω την εργασία μου.

(174) Βλέπει να /ότι το αυτοκίνητο την πλησιάζει.

Βλέπει *να /ότι το αυτοκίνητο την πλησιάζει.

Συμπερασματικά, όσες προτάσεις εισάγονται με συμπληρωματικό δείκτη –να δεν συντάσσονται με τους τύπους του Πίνακα 8, δηλαδή με τους ρηματικούς τύπους που το χαρακτηριστικό FUTURE είναι +.

	TENSE	T_FR	TELICITY	FUTURE
Π.χ. Θα παίζω	- PAST	IDEN	IP	+
Π.χ. Θα παίζω	- PAST	IDEN	PE	+
Π.χ. Θα έπαιζα	+ PAST	IDEN	IP	+
Π.χ. Θα έχω παίζει	- PAST	NIDEN	PE	+
Π.χ. Θα είχα παίζει	+ PAST	NIDEN	PE	+

Πίνακας 8

Παράδειγμα ρηματικών τύπων που συντάσσονται με το –θα και τα χαρακτηριστικά χρόνου τους.

Ο πρώτος χρονικός περιορισμός για τους ρηματικούς τύπους της συμπληρωματικής πρότασης που εισάγεται με το –να είναι η απαγορευτική χρήση ρήματος σε χρόνο όπου το χαρακτηριστικό FUTURE έχει την τιμή +. Όμως, ήδη από το Κεφάλαιο 3 έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης δε

φέρει ολοκληρωμένη χρονική πληροφορία καθώς το –να κόβει το χαρακτηριστικό TENSE και η τιμή του χαρακτηριστικού αυτού δίδεται από το ρήμα της πρότασης εξάρτησης.

Ας μελετήσουμε παραδειγματικά την πρόταση (175). Επισημειώνοντας τα ρήματα κύριας και συμπληρωματικής πρότασης παρατηρούμε ότι το «ψάξει» δε φέρει κάποια πληροφορία για την τιμή του χαρακτηριστικού TENSE, καθώς η τιμή αυτή δεσμεύεται από την τιμή που παίρνει στο ρήμα εξάρτησης. Έτσι, στους κανόνες της γραμματικής κόβουμε το χαρακτηριστικό TENSE στο ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης που εισάγεται με το –να και υιοθετούμε την τιμή που δίδει το ρήμα εξάρτησης όταν αυτή η πρόταση επιλέγεται ως συμπλήρωμα του.

(175) Δε βλέπει να ψάξει τα κλειδιά του στο σκοτάδι.

Ωστόσο, αν και θεωρείται ότι το –να λειτουργεί συμπληρωματικά με το –ότι υπάρχουν βασικές διαφορές. Καταρχάς, το –να απαγορεύει την εισαγωγή ρηματικού τύπου με τιμή + στο FUTURE, λόγω συμπληρωματικής κατανομής με το –θα, ενώ αυτοί οι ρηματικοί τύποι είναι απόλυτα επιτρεπτοί μετά από το –ότι. Επιπλέον, το μόριο –να κόβει το χαρακτηριστικό του TENSE από το ρήμα της πρότασης εξάρτησης και υιοθετεί το χρόνο του ρήματος της κυρίας πρότασης, γι' αυτό και μπορεί να δημιουργήσει συμπληρωματική πρόταση με τον τύπο «παιίζει» που φέρει μόνο TELICITY, καθώς με την ενοποίηση υιοθετεί τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά από το ρήμα της κύριας πρότασης. Αντίθετα, το –ότι απαιτεί από το ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης να έχει τις δικές του τιμές στα χαρακτηριστικά και έτσι αποκλείει την ύπαρξη του ρηματικού τύπου «παιίζει» στις συμπληρωματικές προτάσεις που εισάγει.

Στη συνέχεια, θα παραθέσω τα αποτελέσματα από τα ρήματα που μελέτησα στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ. Η παρουσίαση θα γίνει αρχικά ανά σημασιολογικές κατηγορίες, ώστε στο τέλος της κάθε κατηγορίας να δίδονται τα κοινά μοτίβα που αναδεικνύονται και που θα αποτελέσουν τα υποδείγματα στην XLE/ ΛΛΓ γραμματική μου. Σε κάθε σημασιολογική κατηγορία θα δοθεί το κάθε ρήμα μεμονωμένα με αρχική διάκριση ως προς τη συμβατότητα του με τους συμπληρωματικούς δείκτες –να και –ότι. Στη συνέχεια, θα εξεταστούν οι

συντακτικές επιλογές του ρήματος και με τους δύο συμπληρωματικούς δείκτες, οι σημασιολογικές διακρίσεις που προκύπτουν και τέλος τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του ρήματος της συμπληρωματικής πρότασης τα οποία επιβάλλει το εκάστοτε ρήμα της κυρίας.

4.2 Κατηγοριοποίηση ρημάτων

4.2.1. Λεκτικά ρήματα

(λέω, ομολογώ, ισχυρίζομαι, υπόσχομαι, ειδοποιώ, ανακοινώνω)

4.2.1.1 Το ρήμα λέω

Αρχικά, μελετήσαμε τις προτάσεις στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ και καταλήξαμε ότι το ρήμα λέω, όταν απαντάται στο λόγο με συμπληρωματικό δείκτη το –να διατηρεί τα παρακάτω είδη σύνταξης:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) (COMP)

Σε δεύτερο επίπεδο μελετήσαμε τις σημασίες που μπορεί να πάρει το ρήμα –λέω. Οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας το Corpus του ΕΘΕΓ είναι:

Παράδειγμα (λέω να)	Σημασία
1. Πες του να γυρίσει σπίτι του.	προτείνω, προτρέπω
2. Έλεγα σήμερα να πάρω άδεια απ' τη δουλειά μου.	Προγραμματίζω
3. Λέτε να ήρθε η ώρα ενός Έλληνα;	μου φαίνεται πιθανόν ότι ...
4. Χθες το πρωί στην προπόνηση οι πόνοι δεν έλεγαν να υποχωρήσουν.	(Χάνει τη σημασία του. Καθαρά ιδιωματική η χρήση του.)

Πίνακας 9

Σημασίες του λέω με συμπληρωματικό δείκτη –να.

Μελετώντας τις σημασίες που παρουσιάζουμε παραπάνω σε συνδυασμό με τις συντακτικές επιλογές παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει καμία συντακτική ιδιομορφία που να καθορίζει τη σημασία που παίρνει το ρήμα εξάρτησης λέω στα παραδείγματα (1) και (2) του πίνακα 9.

Όμως, στο παράδειγμα (3) του πίνακα 9 παρατηρούμε μια ιδιαίτερη σημασία, η οποία απαντάται μόνο στην περίπτωση που το ρήμα εξάρτησης βρίσκεται σε ερώτηση. Θα μπορούσε να θεωρηθεί έκφραση και η σημασία του είναι «μου φαίνεται πιθανόν/ότι κάτι θα συμβεί» και τίθεται αποκλειστικά στον Ενεστώτα (παραδοσιακό σύστημα) ή επισημειώνεται από τα χαρακτηριστικά TENSE –PAST, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUT -. Έπειτα, στο παράδειγμα (4) συναντάμε άλλη μια έκφραση, όπου μάλιστα το ρήμα «λέω» χάνει εντελώς τη σημασία του και χρησιμοποιείται εμφατικά προκειμένου να δείξει ότι το γεγονός που περιγράφεται είτε αργεί να συμβεί είτε δεν συμβαίνει. Για να αποκτήσει το «λέω» αυτή τη χρήση πρέπει να συνοδεύεται από το αρνητικό μόριο –δεν και ο ρηματικός τύπος να βρίσκεται απαραίτητως σε Ενεστώτα και Παρατατικό (σύμφωνα με τους παραδοσιακούς χρόνους) ή να έχει τα χαρακτηριστικά της επιλογής (1) ή (2) που παρατίθενται στον πίνακα 10 με βάση την ανάλυση των χρόνων που παραθέσαμε στο Κεφάλαιο 3:

	TENSE	T_FR	FUTURE	TELICITY
(1)π.χ παίξει	-	IDEN	-	IP
(2)π.χ επαιξε	+	IDEN	-	IP

Πίνακας 10

Χαρακτηριστικά επιλογής χρόνου

Σε τρίτο επίπεδο θα ορίσουμε τα κριτήρια επιλογής ρηματικού τύπου της συμπληρωματικής πρότασης με το –να. Οι συμπληρωματικές προτάσεις (176) που εισάγονται με το –να ανεξαρτήτου χρόνου του ρήματος της κυρίας προτάσεως δεν μπορούν να συνταχθούν με κανένα άλλο ρηματικό τύπο πέρα από τον τύπο της υποτακτικής αορίστου (με βάση την παραδοσιακή γραμματική), δηλαδή τον τύπο(π.χ. παίξει) που επισυνάπτεται αποκλειστικά από το χαρακτηριστικό: TELICITY →PE,

καθώς είναι τύπος που για να σταθεί ανεξάρτητος και να ορίζει ένα σαφές χρονικό πλαίσιο προαπαιτεί κάποιο μόριο ή βοηθητικό ρήμα. Ωστόσο, το ρήμα «λέω» παρουσιάζει μια ιδιομορφία όταν τίθεται σε ερώτηση (177) με τη σημασία «μου φαίνεται πιθανόν ότι ...» που παραθέσαμε παραπάνω και επιτρέπει στο ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης να εμφανίζεται σε όλους τους μονολεκτικούς χρόνους του συστήματος μας, άρα δεν επιτρέπει την σύνταξη του με ρηματικούς τύπους που έχουν T_FR με τιμή NIDEN και FUT με τιμή +.

(176) Ο Νίκος (δεν) είπε/λέει/ να παίξει/ *παίξει/ *έπαιξε/ *έπαιξε /*θα παίξει/ *είχε παίξει/ *έχει παίξει μπάλα.

(177) Λέτε να παίξει/ παίξει/ έπαιξε/ έπαιξε /*θα παίξει/ είχε παίξει/* έχει παίξει μπάλα;

B. Το λέω με συμπληρωματικό δείκτη το –ότι

Περισσότερες συντακτικές επιλογές επισημαίνονται στην περίπτωση που το «λέω» εξαρτά συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –ότι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP-επεξήγηση

Έπειτα, μελετώντας σημασιολογικά στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ προέκυψαν οι παρακάτω σημασίες:

Παράδειγμα (λέω ότι)	Σημασία
Θα έλεγα ότι είναι αρρήκτως συνδεδεμένο με όλα αυτά.	Λέω-ισχυρίζομαι /claim
Έλεγα στην Ελένη ότι είχαμε περάσει καταπληκτικά στο Λονδίνο.	Λέω-εκφράζω άποψη /assert

Στις σημασίες που παρουσιάζουμε στον παραπάνω πίνακα δεν υπάρχει καμία συντακτική ιδιομορφία που να καθορίζει τη σημασία που παίρνει το ρήμα εξάρτησης

«λέω».

Τώρα ως προς τα κριτήρια επιλογής ρηματικού τύπου της συμπληρωματικής πρότασης με τον σύνδεσμο –ότι, ισχύει το εξής: οι συμπληρωματικές προτάσεις (178), (179) που εισάγονται με το –ότι, ανεξαρτήτως του χρόνου του ρήματος της κυρίας προτάσεως, μπορούν να έχουν ως κεφαλή οποιοδήποτε άλλο ρηματικό τύπο πέρα από τον τύπο της υποτακτικής αορίστου (με βάση την παραδοσιακή γραμματική), δηλαδή τον τύπο (π.χ. παίζει) που επισυνάπτεται αποκλειστικά από το χαρακτηριστικό: TELICITY →PE και δεν φέρει άλλα χρονικά χαρακτηριστικά. Συνεπώς, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ο σύνδεσμος ότι απαιτεί από τους ρηματικούς τύπους που συνδυάζονται μαζί του να φέρουν τιμές στα χαρακτηριστικά TENSE και T_FR.

(178) Ο Νίκος λέει ότι παίζει/* παίζει μπάλα.

(179) Ο Νίκος είπε/ λέει ότι έπαιξε/ έπαιξε /θα παίζει/ είχε παίζει/έχει παίζει μπάλα.

4.2.1.2 Τα ρήματα ομολογώ/ ισχυρίζομαι/ ειδοποιώ/ανακοινώνω

Εντάξαμε στην ίδια κατηγορία τα ρήματα Ομολογώ, Ισχυρίζομαι, ειδοποιώ, ανακοινώνω, καθώς ανήκουν σημασιολογικά στα λεκτικά ρήματα και παρουσιάζουν κοινά συντακτικά μοτίβα. Οι συντακτικές τους επιλογές είναι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP-επεξήγηση

Μελετώντας τον ΕΘΕΓ παρατηρήσαμε ότι τα ρήματα αυτής της κατηγορίας δεν εμφανίζουν πολυσημία όταν συντάσσονται με τον συμπληρωματικό δείκτη –ότι. Επιπλέον επιτρέπουν την ύπαρξη συμπληρωματικής πρότασης που εισάγεται με το –ότι, απορρίπτοντας σαν δείκτη εισαγωγής το –να.:

Παράδειγμα (ομολογώ ότι)	Σημασία
ο ίδιος έχει ομολογήσει ότι το άγχος της επιτυχίας τον έχει κάνει να παίρνει αντικαταθλιπτικά χάπια.	Ομολογώ/confess

Παράδειγμα (ισχυρίζομαι ότι)	Σημασία
ισχυρίζεται ότι συνεργάζεται με όλες τις αρχές που διεξάγουν τις έρευνες.	Ισχυρίζομαι/claim

Παράδειγμα (ειδοποιώ ότι)	Σημασία
οι δημοσιογράφοι ειδοποιήθηκαν ότι τελικά η δήλωση του κ. Νίκου θα ήταν γραπτή.	Ειδοποιώ/notify

Παράδειγμα (ανακοινώνω ότι)	Σημασία
Με χαρά ανακοινώνω ότι έχει ολοκληρωθεί η επεξεργασία του νέου θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία του Ιδρύματος	Ανακοινώνω/announce

Όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, με βάση την έρευνα στον ΕΘΕΓ δεν παρατηρείται καμία δέσμευση στο χρονικό τύπο που θα χρησιμοποιηθεί, όπως φαίνεται και στα επόμενα παραδείγματα που παραθέτουμε ενδεικτικά.

(180) Ομολογώ **ότι** φέρομαι/ φέρθηκα/θα φερθώ/ είχα φερθεί άσχημα.

(181) Ισχυρίζομαι **ότι** φέρομαι/ φέρθηκα/θα φερθώ/ είχα φερθεί άσχημα.

(182) Σας ειδοποιώ **ότι** φέρομαι/ φέρθηκα/θα φερθώ/ είχα φερθεί άσχημα.

(183) Σας ανακοινώνω **ότι** φέρομαι/ φέρθηκα/θα φερθώ/ είχα φερθεί άσχημα

4.2.1.3 Το ρήμα υπόσχομαι

Το ρήμα υπόσχομαι συντάσσεται και με τον συμπληρωματικό δείκτη –να και με τον συμπληρωματικό δείκτη –ότι.

Α) Υπόσχομαι με το συμπληρωματικό δείκτη –να

Αρχικά, μελετώντας τις προτάσεις στο σώμα κειμένων ΕΘΕΓ προέκυψαν συγκεκριμένα συντακτικά μοντέλα:

1. V (OPT TRANS)
2. V (OPT TRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP-επεξήγηση

Έπειτα, μελετώντας από σημασιολογική άποψη τις προτάσεις με το ρήμα «υπόσχομαι» ως ρήμα εξάρτησης δεν παρατηρήσαμε φαινόμενα πολυσημίας.

Παράδειγμα (υπόσχομαι να)	Σημασία
Υπόσχονται να κατακτήσουν και να γοητεύσουν θεατές κάθε ηλικία.	διαβεβαιώνω/promise

Ως προς τα κριτήρια επιλογής ρηματικού τύπου της συμπληρωματικής πρότασης, παρατηρείται ότι ανεξαρτήτως του χρόνου του ρήματος της κυρίας προτάσεως συντάσσεται με τον τύπο της υποτακτικής ενεστώτα, αορίστου(184) και παρακείμενου (185) (με βάση την παραδοσιακή γραμματική), δηλαδή τους τύπους που φέρουν τα χαρακτηριστικά και τις τιμές:

-TENSE –PAST, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE – (π.χ. παίζω)

-TELICITY PE (π.χ. παίζω)

-TENSE -PAST, T_FR NIDEN, TELICITY ΠΕ, FUTURE – (π.χ. έχω παίξει)

Ωστόσο, στο παράδειγμα (16) κύριο ρήμα έχει τα χαρακτηριστικά [TENSE +PAST, T_FR NIDEN, TELICITY IP, FUTURE –], το οποίο στην συμπληρωματική πρόταση αποδέχεται πέρα από τον τύπο με μοναδικό χαρακτηριστικό το TELICITY και ρηματικό τύπο που φέρει ακριβώς τις ίδιες χρονικές πληροφορίες με αυτόν.

(184)Υποσχέθηκα/υπόσχομαι να κάνω/έχω κάνει/ *έκανα/* είχα κάνει/*θα κάνω όλες μου τις ασκήσεις.

(185) Είχα υποσχεθεί να είχα γράψει/ γράψω όλες μου τις ασκήσεις το βράδυ.

B. Υπόσχομαι με συμπληρωματικό δείκτη το –ότι.

Από το σώμα κειμένων ΕΘΕΓ προέκυψαν συγκεκριμένα συντακτικά μοντέλα:

1. V (OPT TRANS)

2. V (OPT TRANS) COMP

Έπειτα, μελετώντας από σημασιολογική άποψη τις προτάσεις με το ρήμα «υπόσχομαι» ως ρήμα εξάρτησης δεν παρατηρήσαμε φαινόμενα πολυσημίας. Ενδεικτικά παραθέτουμε μια πρόταση από το σώμα κειμένων που μελετήθηκε.

Παράδειγμα (υπόσχομαι ότι)	Σημασία
Δεν έχουμε υποσχεθεί ότι θα φτιάξουμε ένα σύστημα που θα είναι «κοινωνία αγγέλων» και όπου όλοι θα φέρονται άψογα.	διαβεβαιώνω/promise

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρείται καμία δέσμευση στο χρονικό τύπο που θα χρησιμοποιηθεί, όπως φαίνεται και στα επόμενα παραδείγματα (186) που παραθέτουμε ενδεικτικά.

(186) Υπόσχομαι ότι κάνω/έχω κάνει/ έκανα/ είχα κάνει/θα κάνω/θα έχω κάνει όλες μου τις ασκήσεις.

Συμπεράσματα για τα λεκτικά ρήματα, όταν εξαρτούν συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –να ή το –ότι.

Μελετώντας συνολικά τα ρήματα που παρουσιάστηκαν στην σημασιολογική κατηγορία των λεκτικών καταλήγω στα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Τα ρήματα που εισάγουν συμπληρωματικές με το –να παρουσιάζουν τις ίδιες συντακτικές προτιμήσεις, δηλαδή είτε λειτουργούν ως απλά ρήματα με συμπλήρωμα ή όχι, είτε εξαρτούν μια συμπληρωματική πρόταση χωρίς τη

δυνατότητα ελέγχου. (Παρατήρηση που μας επιτρέπει να δημιουργήσουμε υπόδειγμα στη γραμματική μας.)

2. Τα ρήματα που εισάγουν συμπληρωματικές προτάσεις με το –ότι δεν παρουσιάζουν κανένα περιορισμό ως προς το χρόνο του ρηματικού συμπληρώματος. Επιπλέον, όλα τα ρήματα έχουν τις ίδιες συντακτικές προτιμήσεις.
3. Σημασιολογικά, πέρα από το λέω που είναι εξαιρετικά πολύσημο, τα λεκτικά ρήματα δεν επηρεάζονται τόσο έντονα από το είδος του συμπληρωματικού δείκτη που εισάγει τα προτασιακά τους συμπληρώματα. Ωστόσο, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι λόγω του ότι το –να είναι και δείκτης τροπικότητας, προσδίδει έναν τόνο αβεβαιότητας ως προς το εκφωνηθέν γεγονός, σε αντίθεση με το συμπληρωματικό δείκτη –ότι που προσδίδει βεβαιότητα.

4.2.2. Γνωστικά ρήματα

(ξέρω, γνωρίζω, μαθαίνω)

Συντάσσονται με τους συμπληρωματικούς δείκτες **-ότι** ή **-να**. Έχουν κοινές συντακτικές προτιμήσεις και για αυτό θα παρουσιαστούν όλα μαζί. Η μόνη διαφοροποίηση θα είναι ως προς τα θέματα πολυσημίας.

4.2.2.1. Γνωστικά ρήματα με συμπληρωματικό δείκτη –να

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγουν με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (OPT TRANS) –XCOMP (-SUBJ)

Όπως γίνεται αντιληπτό από τη συντακτική επιλογή 2, τα γνωστικά ρήματα όταν συντάσσονται με συμπληρωματική πρόταση με –να παρουσιάζουν δομές ελέγχου ως προς το υποκείμενο. Έστω, ότι έχουμε την πρόταση(187) παρατηρούμε ότι το υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης ταυτίζεται και άρα ελέγχεται από το υποκείμενο της πρότασης εξάρτησης. Ενώ, παρατηρώντας την πρόταση (188) και

έχοντας επίγνωση από σημασιολογική άποψη, αντιλαμβανόμαστε ότι αυτός ο έλεγχος είναι ορθός και ότι υπάρχει σε κάθε γνωστικό ρήμα. Άρα, παρουσιάζουν υποχρεωτική «ταυτοπροσωπία» (189).

(187) Ξέρω να παίζω σκάκι.

(188) *Ξέρω να παίζουμε σκάκι.

(189) Η Ελένη γνωρίζει/ξέρει/μαθαίνει να παίζει/*παίζουν «καλή» μπάλα.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Θα παρουσιαστούν μεμονωμένα οι σημασίες που εντοπίστηκαν για το κάθε ρήμα.

Παράδειγμα (ξέρω να)	Σημασία
Είμαι άντρας και ξέρω να αποφασίζω μόνος μου	Έχω την ικανότητα/ have the ability

Παράδειγμα (γνωρίζω να)	Σημασία
Ουδείς γνώριξε να μας απαντήσει	Έχω τη γνώση/ have the knowledge

Παράδειγμα (μαθαίνω να)	Σημασία
Στις διεθνείς σχέσεις των λαών, όλοι έμαθαν να ζουν με εχθρούς και φίλους.	Εκπαιδεύομαι/ train

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, παρατηρούνται δεσμεύσεις(190), καθώς δέχεται μόνο με βάση το παραδοσιακό σύστημα χρόνων την υποτακτική ενεστώτα και αορίστου, δηλαδή τον τύπο (1)παίζω του πίνακα 6 και με τον τύπο «παίξει» που επισυνάπτεται μόνο με TELICITY.

(190) Η Ελένη γνωρίζει/ξέρει/μαθαίνει να παίζει/ παίζει «καλή» μπάλα.

(191) Η Ελένη γνωρίζει/ξέρει/μαθαίνει να *έπαιξε/ *έπαιξε /*θα παίζει/ *είχε παίξει/* έχει παίξει «καλή» μπάλα.

4.2.2.2. Τα γνωστικά ρήματα με συμπληρωματικό δείκτη το –ότι

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγουν με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Θα παρουσιαστούν μεμονωμένα οι σημασίες που εντοπίστηκαν για το κάθε ρήμα.

Παράδειγμα (ξέρω ότι)	Σημασία
Ξέρω ότι η αποστολή μας θα 'ναι δύσκολη.	Καταλαβαίνω/ understand
Δεν γνωρίζω αν είναι βαριά, κίτρινα, πράσινα, αλλά ξέρω ότι είναι καλά τραγούδια».	Γνωρίζω, κατέχω / know about

Παράδειγμα (γνωρίζω ότι)	Σημασία
Γνωρίζει ότι η παγκοσμιοποίηση, με αιχμή του δόρατος την πληροφορική και τον κυβερνοχώρο, έχει ισοπεδώσει την ιδεολογία.	Ξέρω/ Know

Παράδειγμα (μαθαίνω ότι)	Σημασία
Εκεί έμαθαν ότι δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να κρύβεις την αλήθεια.	πληροφορούμαι μια είδηση/ to be informed

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρείται καμία δέσμευση στο χρονικό τύπο που θα χρησιμοποιηθεί, όπως φαίνεται και στα

επόμενα παραδείγματα (193) που παραθέτουμε ενδεικτικά. Βεβαίως και εδώ, όπως και σε κάθε ρήμα που εξαρτά πρόταση με –ότι δεν επιτρέπει στο εξαρτώμενο ρήμα να μη φέρει ολοκληρωμένη χρονική πληροφορία (192).

(192) Η Ελένη γνωρίζει/ξέρει/μαθαίνει ότι *παίζει/ παίζει «καλή» μπάλα.

(193) Η Ελένη γνωρίζει/ξέρει/μαθαίνει ότι έπαιξε/ έπαιξε /θα παίζει/ είχε παίζει/έχει παίζει «καλή» μπάλα.

Συμπεράσματα για τα γνωστικά ρήματα, όταν εξαρτούν συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –να ή το –ότι.

Όπως φάνηκε και από την παρουσίαση τα γνωστικά ρήματα παρουσιάζουν κοινές συντακτικές επιλογές, αλλά θέτουν και τους ίδιους περιορισμούς ως προς τον χρόνο των ρηματικών τύπων που εξαρτούν.

Ενδιαφέρον έχει από σημασιολογική άποψη όμως, καθώς παρατηρώντας τις σημασίες των ρημάτων με το –να και το –ότι συγκριτικά αντιλαμβανόμαστε ότι οι σημασιολογικές διαφορές των ρημάτων είναι λεπτές. Γενικά και για τα τρία παραπάνω ρήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαφορά, όπως παρουσιάζεται και στα (194) και (195), είναι ότι στο παράδειγμα (194) τα γνωστικά ρήματα αποκτούν δυναμική τροπικότητα και έτσι έχουν τη σημασία του «έχω την ικανότητα», «μπορώ». Αντίθετα, στο (195) τα ρήματα έχουν τη σημασία «είμαι γνώστης μια κατάστασης». (Ρούσου:66-68)

(194) Η Ελένη ξέρει /γνωρίζει/ μαθαίνει να παίζει «καλή» μπάλα.

(195) Η Ελένη ξέρει /γνωρίζει/ μαθαίνει ότι παίζει «καλή» μπάλα .

4.2.3.Δοξαστικά ρήματα

(νομίζω, πιστεύω, φαντάζομαι)

Συντάσσονται με τους συμπληρωματικούς δείκτες -ότι ή -να. Παρότι έχουν κάποια συντακτικά μοτίβα κοινά, το καθένα από αυτά παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και έτσι θα εξετασθούν μεμονωμένα.

4.2.3.1 Το ρήμα νομίζω

A. Νομίζω με συμπληρωματικό δείκτη –να

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγει με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (OPT TRANS) –COMP

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η σημασία που προέκυψε μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Παράδειγμα (νομίζω να)	Σημασία
Δεν νομίζω να έχουν διαβαστεί από τους δικαστές	πιστεύω/believe

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, παρατηρούνται δεσμεύσεις (196) καθώς επιτρέπει τη σύνταξη του νομίζω με το –να με την προϋπόθεση ότι είναι σε χρόνο ενεστώτα και περιέχουν άρνηση (αρνητική προτάσεις) (197). Γενικά, η δομή αυτή απαντάται στο α' ενικό πρόσωπο. Ως προς τα χρονικά χαρακτηριστικά του ρήματος της κύριας πρότασης, δεν παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, αφού τους αποδέχεται όλους εκτός από όσους έχουν FUTURE +.

(196) Η Ελένη νομίζει να *παίξει/ *παίζει / *έπαιξε/ *έπαιξε / *θα παίξει/ *είχε παίξει/* έχει παίξει «καλή» μπάλα.

(197) Δεν νομίζω να παίξω/ παίζω /έπαιξα/ έπαιξα / *θα παίξω/ είχα παίξει/ έχω παίξει «καλή» μπάλα.

B. Νομίζω με συμπληρωματικό δείκτη το -ότι

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγει με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (INTRANS)
2. V (IN TRANS) –COMP

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η σημασία που προέκυψε μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Παράδειγμα (νομίζω ότι)	Σημασία
Εκείνος νόμιζε ότι ήταν μεγάλος άνδρας.	πιστεύω, έχω τη γνώμη/believe, have the opinion

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρούνται δεσμεύσεις (198). Απλά απορρίπτει όπως και όλοι οι προτάσεις που εισάγονται με το –ότι τον τύπο «παίξει» που επισυνάπτεται μόνο με TELICITY.

(198) Η Ελένη νομίζει ότι *παίξει/ παίζει/ έπαιξε/ έπαιξε /θα παίξει/ είχε παίξει/* έχει παίξει «καλή» μπάλα..

4.2.3.2 Το ρήμα πιστεύω

A. Πιστεύω με συμπληρωματικό δείκτη -να

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγει με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (IN TRANS) –COMP

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η σημασία που προέκυψε μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Παράδειγμα (πιστεύω να)	Σημασία
Δεν πιστεύω να κάνεις υπερβολές.	ελπίζω/hope

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, παρατηρούνται δεσμεύσεις (199) καθώς επιτρέπει τη σύνταξη του νομίζω με το –να με την προϋπόθεση ότι το ρήμα της κυρίας είσαι σε χρόνο ενεστώτα και συνοδεύεται από άρνηση (αρνητική προτάση) (200). Γενικά, η δομή αυτή απαντάται στο α΄ ενικό πρόσωπο. Ως προς τα χρονικά χαρακτηριστικά του ρήματος της κύριας πρότασης, δεν

παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, αφού τους αποδέχεται όλους εκτός από όσους έχουν FUTURE +.

(199) Η Ελένη πιστεύει να *παίξει/ *παίζει / *έπαιζε/ *έπαιξε / *θα παίξει/ *είχε παίξει/* έχει παίξει ποτέ πολλές ώρες συνεχόμενα.

(200) Δεν πιστεύω να παίξω/ παίζω /έπαιξα/ έπαιξα / *θα παίξω/ είχα παίξει/ έχω παίξει ποτέ πολλές ώρες συνεχόμενα.

B. Πιστεύω με συμπληρωματικό δείκτη το –ότι

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγει με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP-(επεξήγηση)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η σημασία που προέκυψε μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Παράδειγμα (πιστεύω ότι)	Σημασία
Πιστεύουν ότι η Ε.Ε. τους ανοίγει δρόμους και ευκαιρίες.	έχω πίστη ότι κτ θα συμβεί, ισχύει/ believe

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρείται καμία δέσμευση στο χρονικό τύπο που θα χρησιμοποιηθεί, όπως φαίνεται και στα επόμενα παραδείγματα (201) που παραθέτουμε ενδεικτικά. Βεβαίως και εδώ, όπως και σε κάθε ρήμα που εξαρτά πρόταση με –ότι δεν επιτρέπει στο εξαρτώμενο ρήμα να μη φέρει ολοκληρωμένη χρονική πληροφορία (202).

(201) Η Ελένη πιστεύει ότι *παίξει/ παίζει τέλειο φλάουτο.

(202) Η Ελένη πίστευε ότι έπαιζε/ έπαιξε /θα παίξει/ είχε παίξει/έχει παίξει τέλειο φλάουτο.

4.2.3.3 Το ρήμα φαντάζομαι

A. Φαντάζομαι με συμπληρωματικό δείκτη -να

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγει με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (OPT TRANS) –COMP
3. V (INTRANS) XCOMP(-OBJ)

Ιδιαίτερης σημασίας είναι το συντακτικό μοτίβο (3), όπου το ρήμα συντάσσεται με συμπληρωματική πρόταση με –να και παρουσιάζει δομές ελέγχου ως προς το αντικείμενο. Έστω, ότι έχουμε την πρόταση (203) παρατηρούμε ότι το υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης ελέγχεται από το αντικείμενο της πρότασης εξάρτησης.

(203) ΟΙ γονείς φαντάζονται τα παιδιά τους να μεγαλώνουν.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η σημασία που προέκυψε μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Παράδειγμα (φαντάζομαι να)	Σημασία
Φαντάζεσαι να σε παραπέμπανε βάσει του στρατιωτικού νόμου;	εικάζω,πιθανολογώ/ suspect

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες δεσμεύσεις, αλλά ως προς τα χρονικά χαρακτηριστικά του ρήματος της πρότασης που εξαρτά, επιτρέπει μόνο ρήμα με τα χαρακτηριστικά TENSE -, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE -.

(204) Το παιδί φαντάζεται να *παίξει/ παίζει / *έπαιζε/ *έπαιξε / *θα παίξει/ *είχε παίξει/* έχει παίξει στη θάλασσα με τους φίλους του.

B. Φαντάζομαι με συμπληρωματικό δείκτη –ότι

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγει με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)

2. V (INTRANS) COMP

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η σημασία που προέκυψε μελετώντας τον ΕΘΕΓ.

Παράδειγμα (φαντάζομαι ότι)	Σημασία
Φανταστείτε ότι σε ένα δωμάτιο υπάρχει ένα ενυδρείο.	υποθέτω, συλλογίζομαι /imagine, suppose

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρείται καμία δέσμευση στο χρονικό τύπο που θα χρησιμοποιηθεί, όπως φαίνεται και στα επόμενα παραδείγματα (206) που παραθέτουμε ενδεικτικά. Βεβαίως και εδώ, όπως και σε κάθε ρήμα που εξαρτά πρόταση με –ότι δεν επιτρέπει στο εξαρτώμενο ρήμα να μη φέρει ολοκληρωμένη χρονική πληροφορία (205).

(205) Η Ελένη πιστεύει ότι *παίζει/ παίζει τέλειο φλάουτο στην πρεμιέρα της παράστασης.

(206) Η Ελένη φανταζόταν ότι έπαιξε/ έπαιξε /θα παίξει/ είχε παίξει/έχει παίξει τέλειο φλάουτο στην πρεμιέρα της παράστασης.

Συμπεράσματα για τα δοξαστικά ρήματα, όταν εξαρτούν συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –να ή το –ότι.

Όπως φάνηκε και από την παρουσίαση τα δοξαστικά ρήματα παρουσιάζουν κάποιες κοινές συντακτικές επιλογές, αλλά θέτουν και μεμονωμένα κάποιες δεσμεύσεις.

. Γενικά και για τα τρία παραπάνω ρήματα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ισχύει ένας γενικός κανόνας: οι συμπληρωματικές προτάσεις που εισάγονται με το –ότι εκφράζουν βεβαιότητα ως προς το περιεχόμενό τους, σε αντίθεση με τις –να που λόγω και των ρημάτων εξάρτησης με τη συγκεκριμένη σημασιολογία εκφράζουν ευχή, επιθυμία.

4.2.4 Ρήματα αντίληψης (ξεχνάω, θυμάμαι)

Συντάσσονται με τους συμπληρωματικούς δείκτες **-ότι** ή **-να**. Έχουν κοινές συντακτικές προτιμήσεις και για αυτό θα παρουσιαστούν όλα μαζί. .

4.2.4.1. Ρήματα αντίληψης με συμπληρωματικό δείκτη **-να**

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγουν με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) –XCOMP (-SUBJ)

Όπως γίνεται αντιληπτό από τη συντακτική επιλογή 2, τα ρήματα αντίληψης όταν συντάσσονται με συμπληρωματική πρόταση με **-να** παρουσιάζουν δομές ελέγχου ως προς το υποκείμενο. Στην πρόταση (207) παρατηρούμε ότι το υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης ελέγχεται από το υποκείμενο της πρότασης εξάρτησης. Παράλληλα οι προτάσεις (208) είναι αντιγραμματικές. Άρα, τα γνωστικά ρήματα παρουσιάζουν φαινόμενα υποχρεωτικής «ταυτοπροσωπίας» (209) όταν συντάσσονται με το **-να**.

(207) Ξεχνάω/Θυμάμαι να σας πω την ιστορία.

(208) *Ξεχνάω/Θυμάμαι να σας πούμε την ιστορία.

(209) Η Ελένη ξεχνάει/ θυμάται να πίνει/ *πίνουν το χάπι της.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας τον ΕΘΕΓ. Θα παρουσιαστούν οι σημασίες που εντοπίστηκαν για το κάθε ρήμα.

Παράδειγμα (θυμάμαι να)	Σημασία
Ο Ρέμπρατσα έκανε πλάκα, μέχρι που κρίθηκε το αποτέλεσμα, και τότε θυμήθηκε να βάλει κι αυτός κάνα καλάθι.	θυμάμαι/ remember

Παράδειγμα (ξεχνάω να)	Σημασία
Ξέχασαν να αφηγούνται ιστορίες.	ξεχνάω/forget

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, παρατηρούνται δεσμεύσεις (210) (211), καθώς ο ρηματικός τύπος της κύριας πρότασης εφόσον έχει το παρακάτω σύνολο χαρακτηριστικών-τιμών [TENSE -, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE -], τότε απαιτεί το ρήμα της εξαρτημένης πρότασης να φέρει τα ίδια χαρακτηριστικά. Σε περίπτωση τώρα που το ρήμα εξάρτησης έχει οποιαδήποτε άλλα χαρακτηριστικά τότε επιτρέπει στο ρήμα εξάρτησης είτε να φέρει τα χαρακτηριστικά τιμών [TENSE -, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE -], είτε να είναι ρηματικός τύπος που φέρει μόνο TELICITY. Αυτό είναι άλλη μια απόδειξη ότι τα ρήματα της εξαρτημένης πρότασης δε φέρουν χρόνο, αφού επιτρέπει είτε τον ίδιο χρόνο με το χρόνο εξάρτησης είτε τον τύπο που δε φέρει άλλα χαρακτηριστικά, καθώς δέχεται τα χαρακτηριστικά του ρήματος της κύριας πρότασης.

(210) Η Ελένη θυμάται/ξεχνάει/ να *παίξει/ παίζει/ *έπαιζε/ *έπαιξε /*θα παίξει/ *είχε παίξει/* έχει παίζει χαρτιά.

(211) Η Ελένη θυμόταν/ ξέχναγε να γράψει/ *γράφει/ *έχει γράψει/ *είχε γράψει το τηλέφωνο στο μπλοκάκι πάνω στο γραφείο.

4.2.4.2 Τα γνωστικά Ρήματα αντίληψης με συμπληρωματικό δείκτη –ότι.

Τα συντακτικά μοντέλα που επιλέγουν με τον συγκεκριμένο συμπληρωματικό δείκτη είναι τα κάτωθι:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP(-επεξήγηση)

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας τον ΕΘΕΓ. Θα παρουσιαστούν μεμονωμένα οι σημασίες που εντοπίστηκαν για το κάθε ρήμα.

Παράδειγμα (θυμάμαι ότι)	Σημασία
Θυμάμαι ότι χαλάσαμε 15 φιλμ με φωτογραφίες κατσικιών που έτρεχαν πάνω στο νησί φοβισμένα.	θυμάμαι/ remember

Παράδειγμα (ξεχνάω ότι)	Σημασία
Ξεχνούν όμως ότι ο πραγματικός κίνδυνος δεν είναι τα κινεζικά καταστήματα, είναι ο τρόπος λειτουργίας του εμπορίου.	λησμονώ/ forget

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, παρατηρείται απόλυτη δέσμευση στο χρονικό τύπο, αφού το περιεχόμενο της πρότασης που εξαρτάται πρέπει να προηγείται χρονικά από το χρόνο της κύριας, γεγονός που απορρέει από τη μελέτη του ΕΘΕΓ και ταυτίζεται με την άποψη της Ρούσσου (2006:65). Τα παραδείγματα (212) και (213) πιστοποιούν το παραπάνω συμπέρασμα. Βεβαίως και εδώ, όπως και σε κάθε ρήμα που εξαρτά πρόταση με –ότι δεν επιτρέπει στο εξαρτώμενο ρήμα να μη φέρει ολοκληρωμένη χρονική πληροφορία (214). Ωστόσο, σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι το ρήμα θυμάμαι (212) δεν μπορεί να ακολουθείται από εξαρτημένο ρηματικό τύπο σε μέλλοντα, ενώ στο (213) παρατηρούμε ότι το ξεχνάω το επιτρέπει αυτό. Άρα, εδώ υπάρχει μια μικρή ένσταση ως προς την άποψη που εκφράζει η Ρούσσου (2006: 65) και είναι ένα σημείο ανοιχτό για μελέτη.

(212) Ο Νίκος θυμάται ότι έπαιζε/ έπαιξε / *θα παίξει/ είχε παίξει/ έχει παίξει / *θα έχει παίξει μπάλα.

(213) Ο Νίκος ξέχασε ότι έπαιζε/ έπαιξε/θα παίξει/θα έπαιξε/ είχε παίξει.

(214) Ο Νίκος θυμάται/ξεχνάει ότι *παίξει/ παίζει μπάλα κάθε Πέμπτη.

Συμπεράσματα για τα ρήματα αντίληψης, όταν εξαρτούν συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –να ή το –ότι.

Τα ρήματα θυμάμαι και ξεχνάω που μελετήσαμε παρουσιάζουν απόλυτη ταύτιση στα συντακτικά σχήματα που επιλέγουν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις δομές ελέγχου, όταν η συμπληρωματική πρόταση εισάγεται με το –να. Από σημασιολογική άποψη θα μπορούσα σαν γενικό κανόνα να αναφέρω ότι η συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –να απαιτεί η χρονική τοποθέτηση του περιεχόμενου της συμπληρωματικής πρότασης είναι πρωθύστερη από αυτού της κύριας. Αν δε συμβεί αυτό δε θα είναι εφικτό στον εκφωνητή να ξεχάσει ή να θυμηθεί κάτι. Ως προς αυτό ιδιαίτερο προβληματισμό μας γεννά το παραδειγμα (213), όπως έχω ήδη αναφέρει.

4. Ρήματα αισθήσεως (βλέπω, ακούω, χαίρομαι)

4.2.5.1 Το ρήμα βλέπω

A. Βλέπω με συμπληρωματικό δείκτη –να

Αρχικά, μελετήσαμε τις προτάσεις στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ και καταλήξαμε ότι το ρήμα βλέπω, όταν απαντάται στο λόγο με συμπληρωματικό δείκτη το –να διατηρεί τα παρακάτω είδη σύνταξης:

1. V (OPT TRANS)
2. V (TRANS) XCOMP(-SUBJ)
3. V (INTRANS) XCOMP(-OBJ)

Τα συντακτικά μοτίβα (2) και (3) αποτελούν δομές ελέγχου. Σε περίπτωση που το ρήμα είναι αμετάβατο η υποχρεωτική «ταυτοπροσωπία» παρουσιάζεται με τον έλεγχο του υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης από το υποκείμενο του ρήματος της κύριας. Ενώ, όταν έχουμε μεταβατικό ρήμα, ο έλεγχος εντοπίζεται στο

αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης και που αποτελεί το υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης.

Σε δεύτερο επίπεδο μελετήσαμε τις σημασίες που μπορεί να πάρει το πολύσημο ρήμα –βλέπω. Οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας το Corpus του ΕΘΕΓ είναι:

Παράδειγμα (βλέπω να)	Σημασία
Ο κόσμος θέλει να βλέπει τον Τζιμ Κάρει να γελάει.	ορώ/see
Στη Γαλλία βλέπουμε την ανησυχία να μεταδίδεται από γενιά σε γενιά	αντιλαμβάνομαι/perceive
Και τώρα τι βλέπεις να γίνεται με εμάς;	εκτιμώ/estimate
Βλέπεις να διαβάσεις;	έχω τη δυνατότητα/ have the ability

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, παρατηρούνται δεσμεύσεις (215) (216). Στην πρόταση (215) που παρατηρείται έλεγχος υποκειμένου επιτρέπεται στο ρήμα της πρότασης εξάρτησης να έχει τα χαρακτηριστικά [TENSE -, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE -], δηλαδή ο ρηματικός τύπος που αντιστοιχεί με την υποτακτική ενεστώτα (παραδοσιακή γραμματική) είτε είναι ο ρηματικός τύπος που φέρει αποκλειστικά TELICITY, καθώς δε μπορεί να σταθεί ανεξάρτητος. Ενώ, στην πρόταση (216) που έχουμε δομή ελέγχου στο αντικείμενο, επιτρέπεται μονάχα ρηματικός τύπος με το σύνολο χαρακτηριστικών – τιμών [TENSE -, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE -]. Άρα, στις δομές ελέγχου παρατηρείται και χρονική εξάρτηση μεταξύ συμπληρώματος και κυρίου ρήματος.

(215) Βλέπει να πλέξει/ πλέκει/ *έχει πλέξει/ *θα παίξει/ *έπλεκε.

(216) Βλέπω τον Νίκο να παίζει μπάλα.

B. Βλέπω με συμπληρωματικό δείκτη –ότι

Αρχικά, μελετήσαμε τις προτάσεις στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ και καταλήξαμε ότι το ρήμα, όταν απαντάται στο λόγο με συμπληρωματικό δείκτη το –ότι διατηρεί τα παρακάτω είδη σύνταξης:

1. V (OPT TRANS)
2. V (OPTTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP(-επεξήγηση)

Έπειτα, μελετήσαμε τις σημασίες που μπορεί να πάρει το πολύσημο ρήμα –βλέπω. Οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας το Corpus του ΕΘΕΓ είναι:

Παράδειγμα (βλέπω ότι)	Σημασία
Βλέπουμε ότι και οι υπόλοιπες τέχνες επιδρούν εξίσου ισχυρά στο συναίσθημα.	καταλαβαίνω/understand
Με τρόπο είδα ότι ο Ροτζ είχε σαστίσει με την απολογία μου.	αντιλαμβάνομαι (μέσω της όρασης)/understand (through vision)

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρούνται δεσμεύσεις (217) για τα χαρακτηριστικά χρόνου που θα φέρει το ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης, αρκεί να φέρει χρόνο.

(217) Βλέπει ότι επιδρά/ επέδρασε/ έχει επιδράσει/ είχε επιδράσει/ θα έχει επιδράσει θετικά.

Συνεξέταση από σημασιολογική άποψη του ρήματος με το –ότι και το -να

Ο Μοσχονάς (1998) θεωρεί ότι το ρήμα βλέπω + ότι, μπορεί να έχει δύο σημασίες. Θεωρεί ότι στην πρόταση (218.α) εκφράζεται η κύρια σημασία του ρήματος, δηλαδή εκφράζεται η άμεση αίσθηση μέσω της οποίας το υποκείμενο της κύριας πρότασης αποκτά γνώση για κάποια περίσταση. Ενώ, στο (218.β) διακρίνει μια δευτερεύουσα σημασία, όπου οι πληροφορίες του υποκείμενου διαπλέκονται με τις ήδη υπάρχουσες

γνώσεις. Ισχυρίζεται ότι θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι το ρήμα βλέπω θα μπορούσε να αντικατασταθεί από τα «διαπιστώνω» και «συμπεραίνω». Αντίθετα, στο (219) το ρήμα δηλώνει την άμεση αίσθηση.

Λαμβάνοντας υπόψιν τις σημασίες που παρουσιάστηκαν για το βλέπω με τον εκάστοτε συμπληρωματικό δείκτη είναι εμφανές ότι υπάρχουν κοινά σημεία με την θεώρηση του Μοσχονά. Αρχικά, η σημασία που δίνει στο (218. α) αντιστοιχεί με τη σημασία «αντιλαμβάνομαι μέσω της όρασης», που επισημειώσαμε στα σώματα κειμένων, ενώ η σημασία στο (218.β) αντιστοιχεί με τη σημασία «καταλαβαίνω». Ωστόσο, ο ισχυρισμός του ότι τα παραδείγματα (219.α) και (219.β) δηλώνουν απλά άμεση αίσθηση, αφήνει ακάλυπτες τις υπόλοιπες σημασίες που δώσαμε στον Πίνακα με τις σημασίες του βλέπω με συμπληρωματικό δείκτη το –να, όπως αυτές προέκυψαν από το σώμα επισημείωσης.

(218)

α. Βλέπει ότι αυτό το σπίτι έχει τζάκι.

β. Έβλεπε ότι θα τελείωνε με αριστείο το σχολείο ο Νίκος.

(219)

α. Βλέπει κανείς να προβάλλεται όλο και πιο συχνά η χώρα μας.

β. Έβλεπα να περπατήσω στο σκοτεινό δρομάκι.

4.2.5.2 Χαίρομαι

Αρχικά, μελετήσαμε τις προτάσεις στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ και καταλήξαμε ότι το ρήμα χαίρομαι, απαντάται στο λόγο με συμπληρωματικό δείκτη το –να απορρίπτοντας τον –ότι. Παρατηρούνται τα παρακάτω είδη σύνταξης:

1. V (OPT TRANS)

2. V (OPTTRANS) XCOMP(-SUBJ)

Σύμφωνα με το συντακτικό μοτίβο (2) εμφανίζεται υποχρεωτική «ταυτοπροσωπία», δηλαδή παρουσιάζεται έλεγχος του υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης από το υποκείμενο του ρήματος της κύριας.

Σε δεύτερο επίπεδο μελετήσαμε τις σημασίες που μπορεί να πάρει το πολύσημο ρήμα –χαίρομαι. Οι σημασίες που προκύπτουν μελετώντας το Corpus ΕΘΕΓ είναι:

Παράδειγμα (χαίρομαι να)	Σημασία
Χαίρομαι να υπηρετώ τον πολίτη.	απολαμβάνω,ευχαριστιέμαι/enjoy, delight

Το ρήμα αυτό εμφανίζεται με πολύ μικρή συχνότητα με συμπληρωματική πρόταση εισαγόμενη με –να. Μάλιστα το ρήμα «χαίρομαι» εμφανίζεται μόνο σε ενεστώτα, παρατατικό και μέλλοντα(220), (221) (με βάση τους παραδοσιακούς χρόνους). Ενώ, στο ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης απαιτεί ρηματικό τύπο με τα χαρακτηριστικά [TENSE -, T_FR IDEN, TELICITY IP, FUTURE -], δηλαδή ο ρηματικός τύπος που αντιστοιχεί με την υποτακτική ενεστώτα (220) (παραδοσιακή γραμματική) είτε είναι ο ρηματικός τύπος που φέρει αποκλειστικά TELICITY(221).

(220) Χαίρομαι/ Χαιρόμουν να βλέπω ταινίες.

(221) Θα Χαιρόμουν/ Θα χαρώ να σε δω.

4.2.5.3 Το ρήμα ακούω

A. Ακούω με συμπληρωματικό δείκτη –να

Αρχικά, μελετήσαμε τις προτάσεις στο σώμα κειμένων ΕΘΕΓ και καταλήξαμε ότι το ρήμα, όταν απαντάται στο λόγο με συμπληρωματικό δείκτη το –να διατηρεί τα παρακάτω είδη σύνταξης:

1. V (OPT TRANS)
2. V (INTRANS) COMP
3. V (TRANS) XCOMP(-OBJ)

Το συντακτικό μοτίβο (3) υποδηλώνει την ύπαρξη δομής ελέγχου. Σε περίπτωση που το ρήμα είναι αμετάβατο δεν υπάρχει υποχρεωτική «ταυτοπροσωπία», ενώ όταν

έχουμε μεταβατικό ρήμα, ο έλεγχος εντοπίζεται στο αντικείμενο του ρήματος της κύριας πρότασης και που αποτελεί το υποκείμενο της συμπληρωματικής πρότασης.

.Οι σημασίες του ακούω που προκύπτουν μελετώντας τον ΕΘΕΓ είναι:

Παράδειγμα (ακούω να)	Σημασία
Τον άκουγα να κλαίει στο σκοτάδι πλαγιασμένος πλάι στη μάνα.	ακουω/hear
«Αυτοί οι καταραμένοι...», ακούγεται να λέει ο αξιωματικός	ακούστηκε η φήμη/It is said

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι στην ενεργητική φωνή το ρήμα ακούω με το συμπληρωματικό δείκτη –να, δηλώνει το αποτέλεσμα της άμεσης αίσθησης της ακοής. Αντιθέτως, ο ίδιος συνδυασμός ρήματος και συμπληρωματικού δείκτη εμφανίζει έλλειψη βεβαιότητας γιατί ακούγεται όταν βρίσκεται στην παθητική φωνή,

Επιπλέον, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, το ρήμα ακούω επιτρέπει μόνο το ρηματικό τύπο που φέρει αποκλειστικά TELICITY, καθώς δε μπορεί να σταθεί ανεξάρτητος. Συνεπώς, απόλυτη χρονική εξάρτηση από το ρήμα της κύριας πρότασης.

(222) Ακούει/ άκουσε τον Νίκο να καταφτάνει/ *κατέφτασε/ *έχει καταφτάσει/ *είχε καταφτάσει.

B. Ακούω με συμπληρωματικό δείκτη –ότι

Αρχικά, μελετήσαμε τις προτάσεις στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΓ και καταλήξαμε ότι το ρήμα, όταν απαντάται στο λόγο με συμπληρωματικό δείκτη το –ότι διατηρεί τα παρακάτω είδη σύνταξης:

1. V (OPT TRANS)
2. V (OPTTRANS) COMP
3. V (TRANS) SCOMP(-επεξήγηση)

Έπειτα, μελετήσαμε τις σημασίες που μπορεί να πάρει το πολύσημο ρήμα –ακούω , το οποίο με τον συμπληρωματικό δείκτη –ότι παρουσιάζει την εξής σημασία:

Παράδειγμα (ακούω ότι)	Σημασία
Άκουσα ότι έκλεισε η τάδε μικρή επιχείρηση.	αποκτώ τη γνώση ως προς αυτό που ακούω/learn

Τέλος, όσο αφορά τις χρονικές επιλογές των ρηματικών τύπων, δεν παρατηρούνται δεσμεύσεις (223) για τα χαρακτηριστικά χρόνου που θα φέρει το ρήμα της συμπληρωματικής πρότασης, αρκεί να φέρει χρόνο.

(223) Άκουσε/ Ακούει ότι επιδρά/ επέδρασε/ έχει επιδράσει/ είχε επιδράσει/ θα έχει επιδράσει θετικά.

Συμπεράσματα για τα ρήματα αισθήσεως, όταν εξαρτούν συμπληρωματική πρόταση που εισάγεται με το –να ή το –ότι.

Ιδιαίτερα περίπλοκα εμφανίζονται σημασιολογικά τα ρήματα αισθήσεως, τα οποία μάλιστα στην περίπτωση του -να, δεν φέρουν τροπικότητα (Θεοφανοπούλου-Κοντού κ.ά., 1998, Ιακώβου, 1999, Ρούσσου, 2010), σε αντίθεση με άλλα ρήματα εξάρτησης στα οποία η χρήση του -να συνδέεται άμεσα με την τροπικότητα.

Ωστόσο, ξεχνώντας για λίγο τις εξειδικευμένες ερμηνείες που δώσαμε σε κάθε περίπτωση στα ρήματα, μπορεί να αποδοθεί η γενική ερμηνεία ότι και στα ρήματα αισθήσεως το –ότι προσδίδει μια μεγαλύτερη βεβαιότητα ως προς την ορθότητα του περιεχομένου, ενώ με το –να δηλώνεται ενδεχόμενο, επιθυμία.

5. Συμπεράσματα και μελλοντικοί στόχοι

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μια προσπάθεια για την ανάπτυξη του πυρήνα μιας υπολογιστικής γραμματικής της Νέας Ελληνικής. Πέρα από την προσπάθεια κάλυψης των βασικότερων συντακτικών μοτίβων της Νέας Ελληνικής, η εργασία αυτή είχε ως κυρίως θέμα της την αντιμετώπιση των συμπληρωματικών προτάσεων –να . Με αφορμή αυτό το γεγονός δόθηκε η ευκαιρία για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος αναπαράστασης του χρόνου. Η παραδοσιακή ανάλυση αδυνατεί να υποστηρίξει μια υπολογιστική γραμματική, γιατί αφήνει χρόνους απέξω. Επιπλέον, δεν καλύπτει το φάσμα των χρήσεων του χρόνου στις υποταγμένες και δεν έχει καταλήξει σε σαφή ορισμό εννοιών όπως "υποτακτική", έννοιες που είναι εντελώς κεντρικές για την Ελληνική γλώσσα. Μελλοντικά το σύστημα αυτό πρέπει να αξιολογηθεί και να χρησιμοποιηθεί για ένα μεγάλο εύρος προτάσεων για να επιβεβαιωθεί η αρτιότητα του και κατά δεύτερον να ερευνηθεί από σημασιολογική άποψη, ώστε να εξετασθεί εις βάθος. Επιπρόσθετα, επιτεύχθηκε η δημιουργία του πυρήνα μιας γραμματικής της Νέας Ελληνικής χρησιμοποιώντας το γραμματικό φορμαλισμό της LFG στην πλατφόρμα της XEROX στο πλαίσιο του ParGram. Απώτερος στόχος είναι η αύξηση των συντακτικών μοντέλων που καλύπτει η Ελληνική γραμματική και η σύνδεση της με διεθνείς προσπάθειες

Τέλος, όσον αφορά τη μελέτη των ρημάτων που επιλέξαμε να επισημειώσουμε σημασιολογικά ανάλογα με το συμπληρωματικό δείκτη που δέχονταν είναι μια έρευνα που αποδεικνύει τη δύναμη και τη χρησιμότητα μελέτης των σωμάτων κειμένων. Μια βαθύτερη και λεπτομερέστερη αξιολόγηση και επισημείωση των ρημάτων αυτών είναι μια μελλοντική απαραίτητη ενέργεια.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βελούδης, Γιάννης, και Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton. 1984. “Η υποτακτική στα Νέα Ελληνικά.” *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 4:151–68.

Holton, David, Peter Mackridge και Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton. 1999. *Γραμματική της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Πατάκης.

Θεοφανοπούλου-Κοντου Δ. 1989, *Μετασχηματιστική σύνταξη: Από την θεωρία στην πράξη*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα.

Κλαίρης, Χρήστος, και Γεώργιος Μπαμπινιώτης (σε συνεργασία με τους Αμαλία Μόξερ, Αικατερίνη Μπακάκου-Ορφανού και Σταύρο Σκοπετέα), 2005. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μαρκαντωνάτου Σ. 1994. "Δίπλωτα ρήματα: μια λεξική-σημασιολογική προσέγγιση". Πρακτικά της 15ης Ετήσιας Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.

Μαρκαντωνάτου Σ. 2011. Μαθήματα με τίτλο «Γραμματικοί Φορμαλισμοί, Π.Μ.Σ. "Τεχνογλωσσία"». <http://www.ilsp.gr/el/profile/staff?view=member&task=show&id=38>

Μόξερ, Α. 2009. Αποψη και Χρόνος στην Ιστορία της Ελληνικής. *Περιοδικό ΠΑΡΟΥΣΙΑ. Παράρτημα* 77.

Μοσχονάς, Σπύρος. 1989. “Συμπληρωματικές προτάσεις και ρήματα “αισθήσεως σημαντικά”.” *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 9:315–36.

Νουχουτίδου, Ελισσάβετ. 2008. “Complementizers in L2 Greek: a preliminary research with adult learners”. Στο *New perspectives in Greek linguistics*, εκδ. Nikolaos Lavidas, Elissavet Nouchoutidou and Marietta Sionti, 273–88. Newcastle-Upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Ρούσσου, Άννα. 2006. *Συμπληρωματικοί δείκτες*. Αθήνα: Πατάκης.

Ρούσσου, Άννα. 2009α. “In the mood for control.” Στο *Twists of Mood: The distribution and interpretation of indicative and subjunctive*, εκδ. Joseph Quer. *Lingua* 119:1811–36.

Τζάρτζανος, Αχιλλέας. [1946/1963] 1996. *Νεοελληνική σύνταξις (της κοινής δημοτικής)*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Μ. Τζεβελέκου, Β. Κάντζου και Σ. Σταμούλη, 2013, Βασική γραμματική της ελληνικής / Ινστιτούτο επεξεργασίας του λόγου

Φιλιππάκη-Warburton, Ειρήνη, και Γιάννης Βελοούδης. 1985. “Η υποτακτική στις συμπληρωματικές προτάσεις.” *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 5:149–67.

Χριστίδης, Αναστάσιος-Φοίβος. 1984. “Παρατηρήσεις στη σύνταξη των «αισθήσεως σημαντικών» στα Νέα Ελληνικά.” *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 4:115–25.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Agouraki, Y. 1991. “A Modern Greek complementizer and its significance for UG.” *UCL Working Papers in Linguistics* 3:1–24.

Anagnostopoulou E. 1999. The syntax of ditransitives. Evidences from clitics. Mouton de Gruyter.

Alexiadou, A. 1999. Greek word order patterns. In Alexiadou, A., Horrocks, G. & Stavrou, M. (eds.) *Studies in Greek syntax*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. 45-65.

Andreas Ammann and Johan van der Auwera, 2004, Complementizer-headed main clauses for volitional moods in the languages of South-Eastern Europe: a Balkanism?, Center for Grammar, Cognition and Typology University of Antwerp (UIA), <http://webhost.ua.ac.be/cgct/publications/L-AmmAuw.pdf>

Andrew Bredenkamp, Stella Markantonatou and Louisa Sadler. 1996. *Lexical Rules: What are they?*. Department of Language and Linguistics. University of Essex,

Ash Asudeh, Mary Dalrymple, and Ida Toivonen, 2008. *Constructions with Lexical Integrity: Templates as the Lexicon-Syntax Interface*.

Chatsiou, A. (2010, February). *An LFG Approach to Modern Greek Relative Clauses*. PhD dissertation. Department of Language and Linguistics, University of Essex.

Comrie, B. 1976. *Aspect: An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problems* (Cambridge Textbooks in Linguistics). Cambridge: Cambridge University Press

Dipper, D., 2003. Implementing and Documenting Large-Scale Grammars German LFG, Vol. 9(1) of AIMS (Arbeitspapiere des Instituts für Maschinelle Sprachverarbeitung), University of Stuttgart.

Frank, A. and Zaenen, A. 1998. *Tense in LFG: Syntax and Morphology*. Xerox Research Center Europe.

Frank, A., 1999. From Parallel Grammar Development towards Machine Translation. In proceedings of MT Summit VII.

Gazdar, Gerald; Ewan H. Klein, Geoffrey K. Pullum, Ivan A. Sag, 1985. *Generalized Phrase Structure Grammar*. Oxford: Blackwell, and Cambridge, MA: Harvard University Press.

Holton D., Mackridge, P., Φιλippάκη – Warburton E, 1999. *Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Horrocks, G. & M. Stavrou, 2003. Actions and their results in Greek and English: The complementarity of morphologically encoded (viewpoint) aspect and syntactic resultative predication. *Journal of Semantics* 20. 297-327.

Joseph, Brian, 1994. On weak subjects and pro-drop in Greek. In *Themes in Greek Linguistics*, ed. by Irene Philippaki-Warburton, Katerina Nicolaidis, and Mary Sifianou, 21-32. Amsterdam: John Benjamins.

Ingria, Robert Joseph Peter, 1981. Sentential complementation in Modern Greek. Διδ. διατριβή, MIT.

Kaplan, Ronald M. and Joan Bresnan. 1982. Lexical-Functional Grammar: A formal system for grammatical representation. In Joan Bresnan, editor, *The Mental Representation of Grammatical Relations*. The MIT Press, Cambridge, MA.

Kaplan, Ronald M. and Joan Bresnan, 1995. *Lexical-Functional Grammar: A Formal System for Grammatical Representation*, Stanford University, <http://www2.parc.com/isl/groups/nltt/papers/kb82-95.pdf>

- Kaplan, Ronald M. and Joan Bresnan**, 2000, LFG Generation Produces Context-free Languages, Xerox Palo Alto Research Center, <http://aclweb.org/anthology-new/C/C00/C00-1062.pdf>
- Lascaratou, C.**, 1998. Basic characteristics of Modern Greek word order. In Siewierska, A. (ed.) *Constituent order in the languages of Europe*. Berlin: Mouton de Gruyter. 151-171.
- Mary Dalrymple**, 2002, *Lexical Functional Grammar*, Centre for Linguistics and Philology, Oxford, United Kingdom, <http://users.ox.ac.uk/~cpgl0015/lfg.pdf>
- Miriam Butt et al.** 1999, *A Grammar Writer's cookbook*, CSLI Publications.
- Butt, Miriam.** 2013, Control vs. complex predication: Identifying non-finite complements. *Natural Language and Linguistic Theory*.
- Butt, Miriam.** 2003, Complex Predication via Restriction with Tracy Holloway King and John Maxwell III (Proceedings of the LFG04 Conference, Saratoga Springs).
- Butt, M., Dyvik, H., King, T. H., Masuichi, H., and Rohrer, C.**, 2002. The Parallel Grammar Project. In *Proceedings of the COLING-2002 Workshop on Grammar Engineering and Evaluation*, 17, Taipei, Taiwan.
- Philippaki-Warbuton, Irene, and Vassilios Spyropoulos.** 2001. Subjunctive, coreference, and the module of control in Greek. Paper presented at the 5th International Conference on Greek Linguistics. Paris, 13-15 September 2001.
- Philippaki-Warbuton, I.**, 1985. Word order in Modern Greek. *Transactions of the Philological Society* 2. 113-143.
- Philippaki-Warbuton, I.**, 1987. The theory of empty categories and the pro-drop parameter in Modern Greek. *Journal of Linguistics* 23. 289-318.
- Pollard, Carl, and Ivan A. Sag.** 1994. *Head-Driven Phrase Structure Grammar* Chicago: University of Chicago Press and Stanford: CSLI Publications.
- Poulson, L.** 2011, Meta-modeling of Tense and Aspect in a Cross-linguistic Grammar Engineering Platform. *UW Working Papers in Linguistics*, 28.

- Reichenbach, H.** 1947, *The Tenses of Verb. The Language of Time: A Reader.*
- Rivero, M. L.,** 1988. *The Structure of the Clause and V-movement in the Languages of the Balkans'*, ms. University of Ottawa (revised version to appear in *Natural Language and Linguistic Theory*)
- Simpson, J,** 1983. Resultatives. In *Papers in Lexical-functional Grammar* eds. Lori Levin, Malka Rappaport and Annie Zaenen, 143-157. Bloomington: Indiana University Linguistics Club.
- Terzi, A.,** 1992. PRO in Finite Clauses. A Study of the Inflectional Heads of the Balkan Languages, PhD. CUNY Graduate Center.
- Tsangalidis, A.,** 1995, "On the Interaction of Aspect and Modality: An Argument for the Syntactic Relevance of Aspect in Modern Greek". Στο E. Mela-Athanasopoulou (επιμ.), *Proceedings of the 10th*
- Tsangalidis, A.,** 1998, "From Mood to Aspect: Grammaticalisation Theory and the Greek 'Aorist Subjunctive'". Στο S. Lambropoulou (επιμ.), *Proceedings of the 12 International Conference on Theoretical and Applied Linguistics, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Τομέας Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας.*
- Tsimpli, I.-M.,** 1990, *The clause structure and word order in Modern Greek.* UCL Working Papers in Linguistics 2. 226-255.
- Tsimpli, I.-M.** (1995). *Focusing in Modern Greek.* In Kiss, K. E. (ed.) *Discourse configurational languages.* Oxford: Oxford University Press. 176-206.
- Tsimpli, I., and Papadopoulou, D.** 2006. *Aspect and argument realization: A study on antecedentless null objects in Greek.* *Lingua* 116: 1595-1615.
- Victoria Rosén and Annie Zaenen,** 1999. *Grammar Writing in LFG,* CSLI Publications. <http://http-server.carleton.ca/~toivonen/pdf/constructions-jlm.pdf>
- Yehuda N.Falk,** 2001. *Lexical- Functional- Grammar: An Introduction to Parallel Constraint-Based Syntax,* CSLI Publications
- Walkthrough,** 1993-2001 by the Xerox Corporation & 2002-2005 by the Palo Alto Research Center, <http://www2.parc.com/isl/groups/nlft/xle/doc/walkthrough.html>

Παράρτημα

1. Παρουσίαση αποτελεσμάτων επισημειωμένων ρημάτων

1.1.Λεκτικά ρήματα

Λεκτικά ρήματα	ότι	να	Παραδείγματα
λέω(say)	βεβαιότητα εκφωνηθέντος	αβεβαιότητα εκφωνηθέντος	<p>1. α) Της λέει ότι βρισκείται εκεί για διακοπές (=λέω-εκφράζω άποψη/assert) β)λένε ότι προτιμάει το μπλοκάκι του, τις μικρές του σημειώσεις. (= λέω-ισχυρίζομαι /claim)</p> <p>2. α)Αν οι γέροι του τού έλεγαν να πάει στο Σαν Μάρκος, εκείνος θα έλεγε όχι, θα πάω στο Καθολικό». (=προτείνω, προτρέπω/suggest)</p> <p>β)έλεγα σήμερα να πάρω ρεπό απ' τη δουλειά μου. (=προγραμματίζω/programme)</p> <p>γ)λες να του κάνουνε καμιά νύλα; (προτρέπει να κάνω μια ενέργεια)</p> <p>δ)Το δράμα των σεξισμοπαθών δεν λέει να τελειώσει, αφού μετά το σεσμό και οι βροχοπτώσεις κάνουν τη ζωή τους όλο και πιο δύσκολη. (=ιδιωματική χρήση, χάνει τη σημασία του)</p>
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2.SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3.SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)- επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2.SUBJ-V (INTRANS) (COMP)	
1.Ομολογώ (confess) 2.ισχυρίζομαι(claim) 3.ειδοποιώ(=notify) 4.ανακοινώνω(=announce)	βεβαιότητα εκφωνηθέντος	Δεν συντάσσονται	<p>1. Ο ίδιος έχει ομολογήσει ότι το έργο της επηγάς τον έχει κάνει να παίρνει αντικαταθλιπτικά χάπια.</p> <p>2.ισχυρίζεται ότι συνεργάζεται με όλες τις αρχές, που διεξάγουν τις έρευνες.</p> <p>3.Οι δημοσιογράφοι ειδοποίηθηκαν ότι τελικά η δήλωση του κ. Νίκου θα ήταν γραπτή.</p> <p>4.Με γράφ ανακοινώνω ότι έχει ολοκληρωθεί η επεξεργασία του νέου θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία του Ιδρύματος.</p>
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2.SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3.SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)- επεξήγηση		
υπόσχομαι(promise)	βεβαιότητα εκφωνηθέντος	αβεβαιότητα εκφωνηθέντος	<p>1.Υποσχεται ότι θα χαράξει επτέλους συνεπής μεταναστευτική πολιτική(διαβεβαιώνω/ assure)</p> <p>2.Υποσχόνται να κατακτήσουν και να γιορτάσουν θεατές κάθε ηλικία. (=διαβεβαιώνω/assure)</p>
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2.SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3.SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)- επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2.SUBJ-V (OPT TRANS) (COMP)	

1.2.Γνωστικά ρήματα

Γνωστικά ρήματα	ότι	να	Παραδείγματα
ξέρω (know)	είναι γνώστης μιας κατάστασης/γεγονότος	δυναμική τροπικότητα	1. α) Ξέρω ότι ο πολιτικός πράττει. (=γνωρίζω) β) Ξέρω ότι οι πιθανότητες να επιζήσει μέχρι να πάει στο δευτεροβάθμιο σχολείο είναι ελάχιστες. (=καταλαβαίνω) 2. Ξέρω να πιω το ψωμί που τρώω (=έχω την ικανότητα)
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)- επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (OPT TRANS) (XCOMP)- SUBJJ	
γνωρίζω (learn)	είναι γνώστης μιας κατάστασης/γεγονότος	δυναμική τροπικότητα	1. Οι γονείς τους συνήθως δεν γνωρίζουν ότι τα παιδιά τους πίνουν. (=ξέρω) 2. Ουδείς γνώριζε να μας απαντήσει. (=έχω τη γνώση)
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)- επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (OPT TRANS) (XCOMP)- SUBJJ	
μαθαίνω (learn)	είναι γνώστης μιας κατάστασης/γεγονότος	δυναμική τροπικότητα	1. Εκεί έμαθαν ότι δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να κρύβεις την αλήθεια. (=πληροφορούμαι μια είδηση) 2. Έχουμε μάθει να ελπίζουμε ότι κάποια αιτία υπάρχει για όλα τα πράγματα. (=εκπαιδευόμαστε)
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)- επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (OPT TRANS) (XCOMP)- SUBJJ	

1.3.Δοξαστικά ρήματα

Δοξαστικά ρήματα	ότι	να	Παραδείγματα
<i>νομίζω (think)</i>	Εκφράζει βεβαιότητα	εκφράζει ευχη, επιθυμία	1. Εκείνος νόμιζε ότι ήταν μεγάλος άνδρας. (=πιστεύω, έχω τη γνώμη/believe, have the opinion) 2. Δεν νομίζω να έχουν διαβαστεί από τους δικαστές. (=πιστεύω/believe)
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (INTRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP)	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) (Μόνο σε χρόνο ενεστώτα και με άρνηση και συνήθως σε α' ενικό πρόσωπο)	
<i>πιστεύω (believe)</i>	Εκφράζει βεβαιότητα	εκφράζει ευχη, επιθυμία	1. Πιστεύουν ότι η Ε.Ε. τους ανοίγει δρόμους και ευκαιρίες. (=έχω πίστη ότι, κτ θα συμβεί, ισχύει/believe) 2. Δεν πιστεύω να κάνει υπερβολές. (=ελπιζώ/hope)
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (OPTTRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)-επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) (Μόνο σε χρόνο ενεστώτα και με άρνηση και συνήθως σε α' ενικό πρόσωπο)	
<i>φαντάζομαι (imagine)</i>	Εκφράζει βεβαιότητα	εκφράζει ευχη, επιθυμία	1. Φανταστείτε ότι σε ένα δωμάτιο υπάρχει ένα ενυδρείο. (υποθέτω, συλλογίζομαι./imagine, suppose) 2. Φαντάζεσαι να σε παραπέμπανε βάσει του στρατιωτικού νόμου; (=εικόζω, πιθανολογώ/suspect)
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (TRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)-επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (TRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (INTRANS) (XCOMP)-OBJ	

1.4. Ρήματα αντίληψης

Ρήματα αντίληψης	ότι	να	Παραδείγματα
<i>ξεχνάω (forget)</i>	η χρονική τοποθέτηση του περιεχόμενου της συμπληρωματικής πρότασης είναι πρωτότερη από αυτού της κύριας	Εξάρτηση του χρόνου της συμπληρωματικής πρότασης και συνήθως χρονική ταύτιση	1. Ξεχνούν όμως ότι ο πραγματικός κίνδυνος δεν είναι τα κινεζικά καταστήματα, είναι ο τρόπος λειτουργίας του εμπορίου. (=λησμονώ/forget) 2. Ξεχασαν να αφηγούνται ιστορίες.
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)-επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (XCOMP)-SUBJ	
<i>θυμάμαι (remember)</i>	η χρονική τοποθέτηση του περιεχόμενου της συμπληρωματικής πρότασης είναι πρωτότερη από αυτού της κύριας	Εξάρτηση του χρόνου της συμπληρωματικής πρότασης και συνήθως χρονική ταύτιση	1. Θυμάμαι ότι χαλάσαμε 15 φιλμ με φωτογραφίες κατσικιών που έτρεχαν πάνω στο νησί φοβισμένα. 2. Ο Ρέμπρατα έκανε πλάκα, μέχρι που κρίθηκε το αποτέλεσμα, και τότε θυμήθηκε να βάλει κι αυτός κάνα καλάθι.
συντακτικές δομές	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP) 3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)-επεξήγηση	1. SUBJ-V (OPT TRANS) 2. SUBJ-V (INTRANS) (XCOMP)-SUBJ	

1.5. Ρήματα αισθήσεως

Ρήματα αισθήσεως	ότι	να	Παραδείγματα
<i>θαλέπω (see)</i>	Εκφράζει βεβαιότητα	Εκφράζει μικρό βαθμό βεβαιότητας-πιθανότητα	<p>1. α) Βλέπουμε ότι και οι υπόλοιπες τέχνες επιδρούν εξίσου ισχυρά στο συναισθήμα. (=καταλαβαίνω/understand)</p> <p>β) Με τρόπο είδα ότι ο Ροτζ είχε σασίσει με την απολογία μου. (=ανπλαμβάνομαι (μέσω της όρασης)/understand (through vision))</p> <p>2α) Ο κάσμος θέλει να βλέπει τον Τζιμ Κάρει να υελαεί. (=ορώ/see)</p> <p>β) Στη Γαλλία βλέπουμε την ανησυχία να μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. (=ανπλαμβάνομαι/perceive)</p> <p>γ) Και τώρα τι βλέπεις να γίνεται με εμάς; (=εκτιμώ/estimate)</p> <p>δ) Βλέπεις να διαβάσεις; (=έχω τη δυνατότητα/have the ability)</p>
συντακτικές δομές	<p>1. SUBJ-V (OPT TRANS)</p> <p>2. SUBJ-V (OPT TRANS) (COMP)</p> <p>3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)-επεξήγηση</p>	<p>1. SUBJ-V (OPT TRANS)</p> <p>2. SUBJ-V (TRANS) (XCOMP)-OBJ</p> <p>3. SUBJ-V (INTRANS) (XCOMP)-SUBJ</p>	
<i>χαίρομαι (be happy)</i>	Δε συντάσσεται		Χαίρομαι να υπηρετώ τον πολίτη(=απολαμβάνω,ευχαριστιέμαι/enjoy, delight)
συντακτικές δομές		<p>1. SUBJ-V (OPT TRANS)</p> <p>2. SUBJ-V (OPTTRANS) (XCOMP)-SUBJ (Σε χρόνο ενεστώτα, παρατατικό και μέλλοντα.)</p>	
<i>ακούω (hear)</i>	Εκφράζει βεβαιότητα	Στην ενεργητική φωνή δηλώνει το αποτέλεσμα της άμεσης αίσθησης της ακοής. Ενώ, εκφράζει μικρότερη βεβαιότητα-πιθανότητα στην παθητική φωνή, όταν θεωρείται απρόσωπο.	<p>1. Ακουσα ότι έκλεισε η τάδε μικρή επιχείρηση. (αποκτώ τη γνώση ως προς αυτό που ακούω/learn)</p> <p>2. α) Τον άκουγα να κλαίει στο σκοτάδι πλαγασμένος πλάι στη μάννα. (=ακούω/hear)</p> <p>β) «Αυτοί οι καταραμένοι...», ακούγεται να λέει ο αξιωματικός. (= ακούστηκε η φήμη/It is said)</p>
συντακτικές δομές	<p>1. SUBJ-V (OPT TRANS)</p> <p>2. SUBJ-V (OPT TRANS) (COMP)</p> <p>3. SUBJ-V (TRANS) (SCOMP)-επεξήγηση</p>	<p>1. SUBJ-V (OPT TRANS)</p> <p>2. SUBJ-V (INTRANS) (COMP)</p> <p>3. SUBJ-V (TRANS) (XCOMP)-OBJ</p>	

2. Testsuite ΛΛΓ στο περιβάλλον XLE

#1

To spiti tou agoriou mou einai upervolika megalo .

#2

Na diavaseis amesws !

#3

Ston Niko tha edines to vivlio ?

#4

O Nikos einai sto spiti .

#5

To agori paizei podosfairo kai to koritsi diavazei ena vivlio .

#6

H Maria kai h Elenh plhsiazoun sto spiti tou Nikou .

#7

H Maria kai h Elenh epaizan tennis sto kalutero ghpedo ths perioxhs .

#8

To spiti dothhke sta paidia apo tous goneis .

#9

Na mh dineis ta pragmata se xenous !

#10

H istoria den exei kleisei ton kuklo ths .

#11

Autos anakoinwse sth Maria ta nea .

#12

To paidi anakoinwse stous goneis ta nea oti eixe kerdisei ena diagwnismo .

#13

O Nikos isxurizetai oti tha hthele na exei ena skafos .

#14

O Nikos akouse oti oi goneis tou tha xwrisoun suntomws .

#15

Akouei na plhsiazei to autokinhto sto spiti .

#16

Na kserei to vivlio kala !

#17

O Nikos kai h Maria tha epaizan mpala sto spiti tou Nikou amesws meta to sxoleio .

#18

Tha exei pei oti espase to paixnidi .

#19

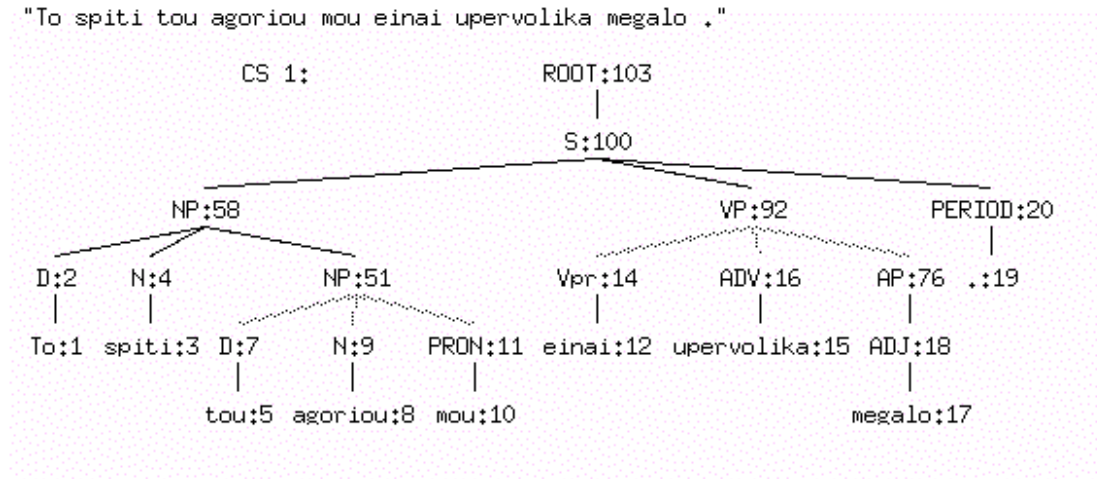
O Nikos tha kserei na peithei ta paidia.

#20

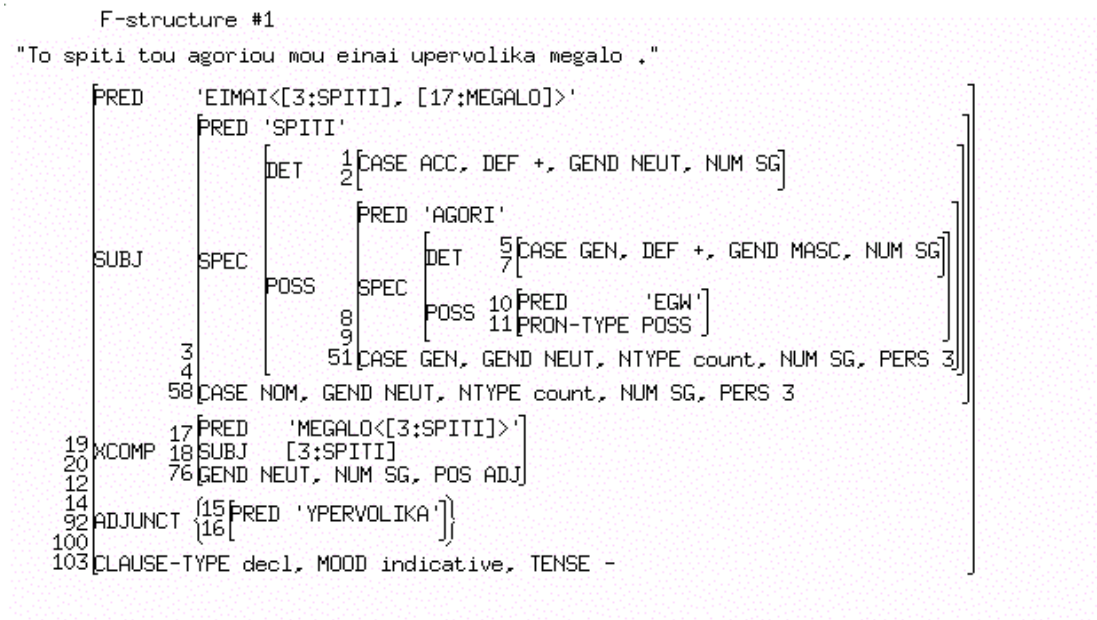
Thelei na mhn plhsiazei to paidi sto spiti.

#1

σ-δομή

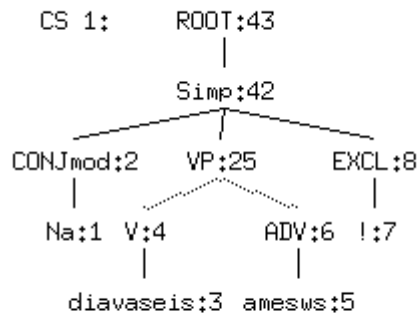
λ-δομή

#2

σ-δομή

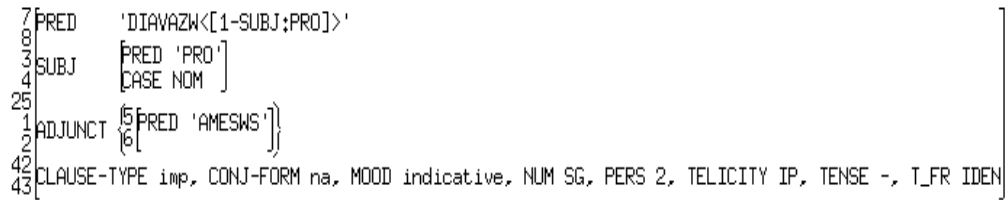
"Na diavaseis amesws !"

λ-δομή

F-structure #1

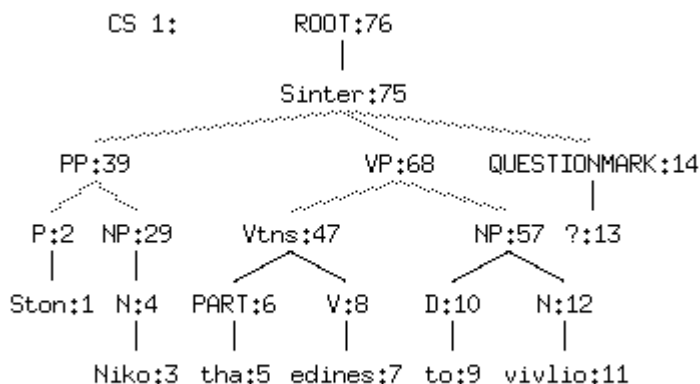
"Na diavaseis amesws !"

#3

σ-δομή

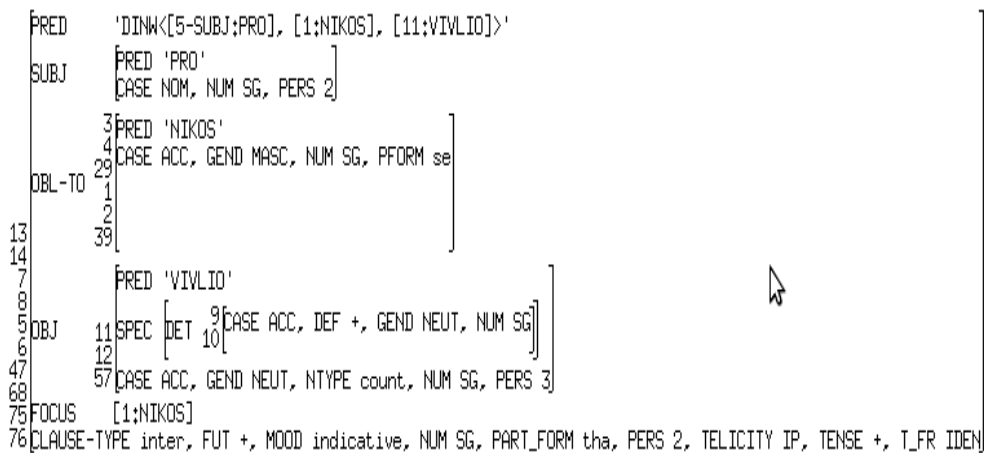
"Ston Niko tha edines to vivlio ?"

λ-δομή

' F-structure #1

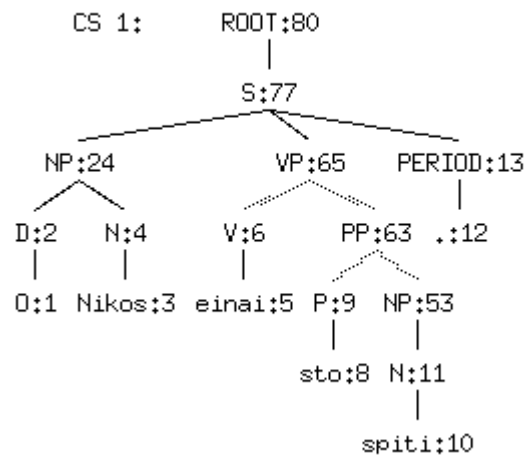
"Ston Niko tha edines to vivlio ?"

#4

σ-δομή

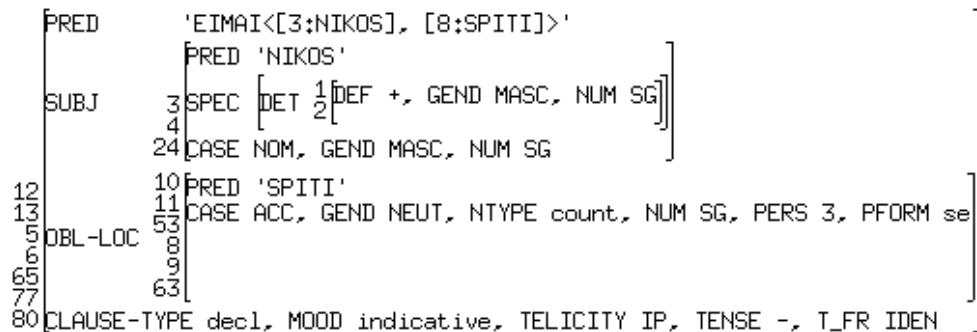
"O Nikos einai sto spiti ."

λ-δομή

F-structure #1

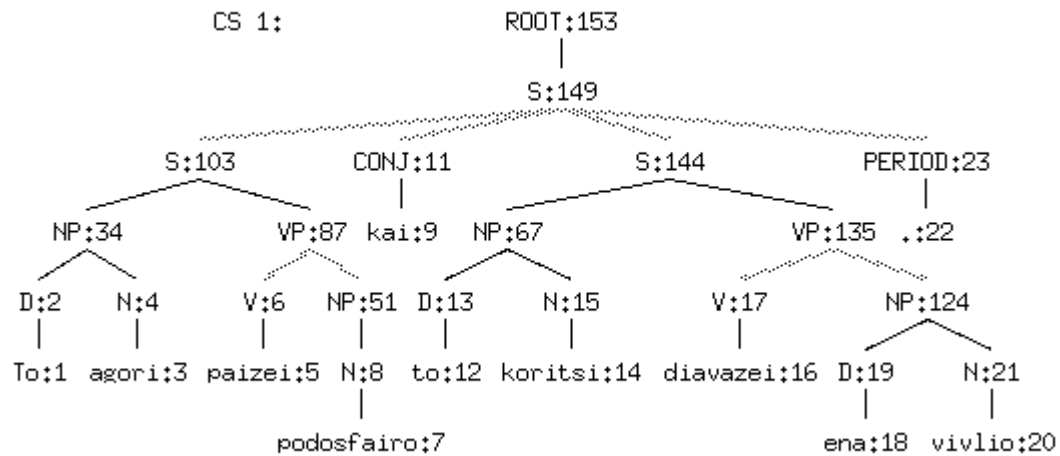
"O Nikos einai sto spiti ."

#5

σ-δομή

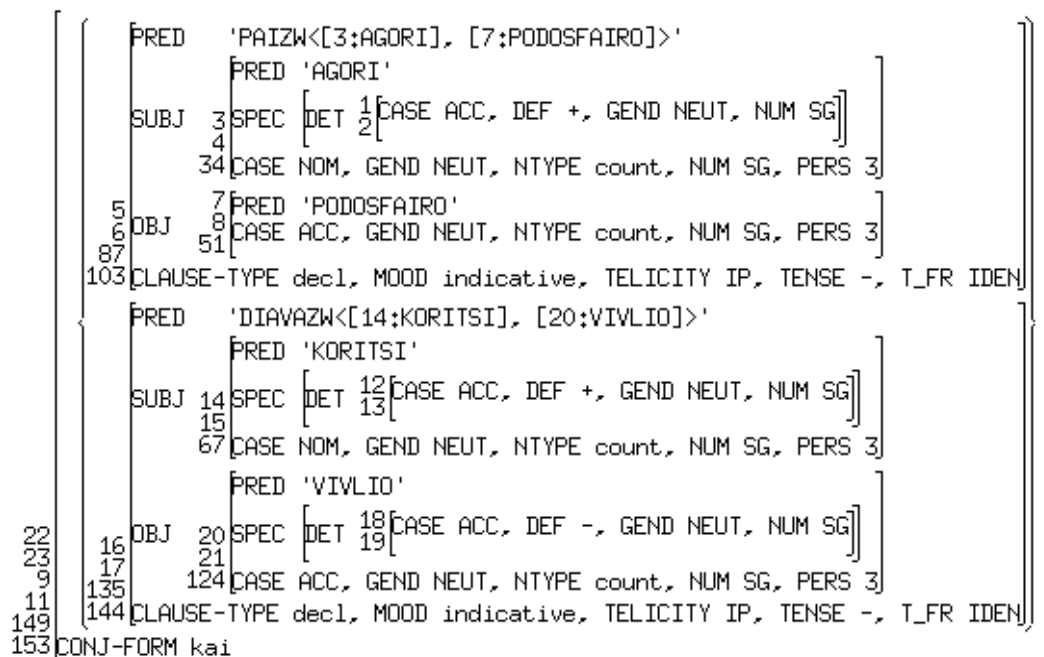
"To agori paizei podosfairo kai to koritsi diavazei ena vivlio ."

λ-δομή

F-structure #1

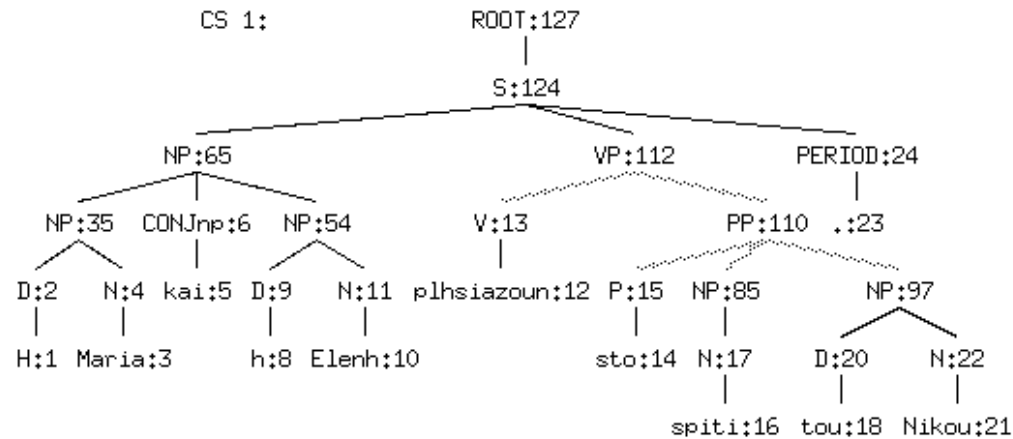
'To agori paizei podosfairo kai to koritsi diavazei ena vivlio .'

#6

σ-δομή

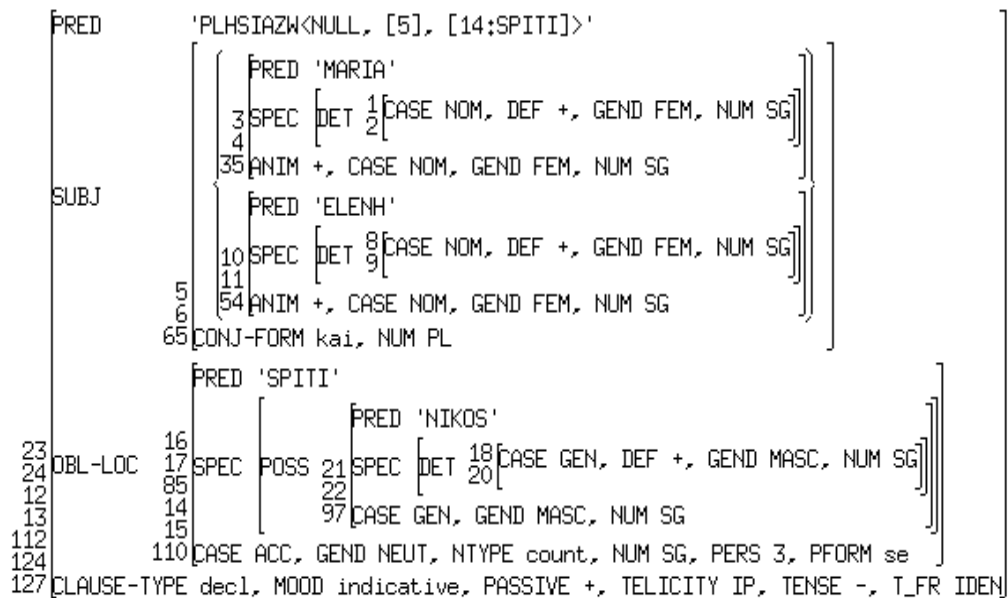
"H Maria kai h Elenh plhsiazoun sto spiti tou Nikou ."

λ-δομή

F-structure #1

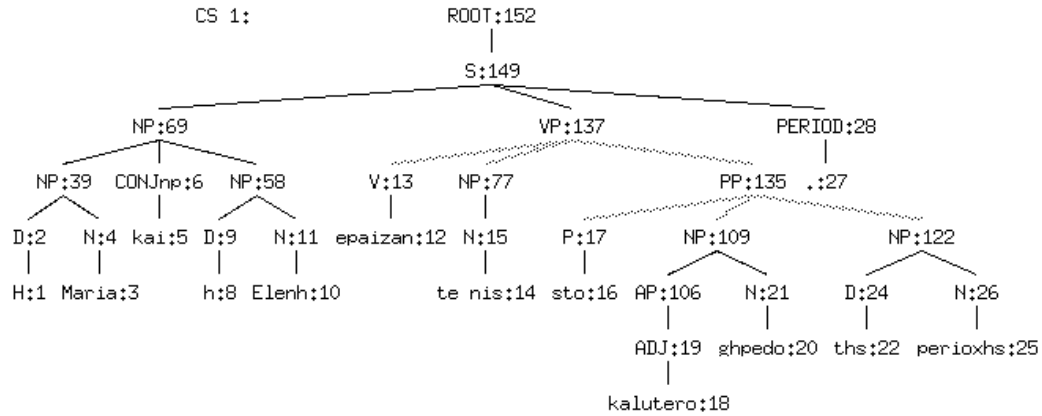
"H Maria kai h Elenh plhsiazoun sto spiti tou Nikou ."

#7

σ-δομή

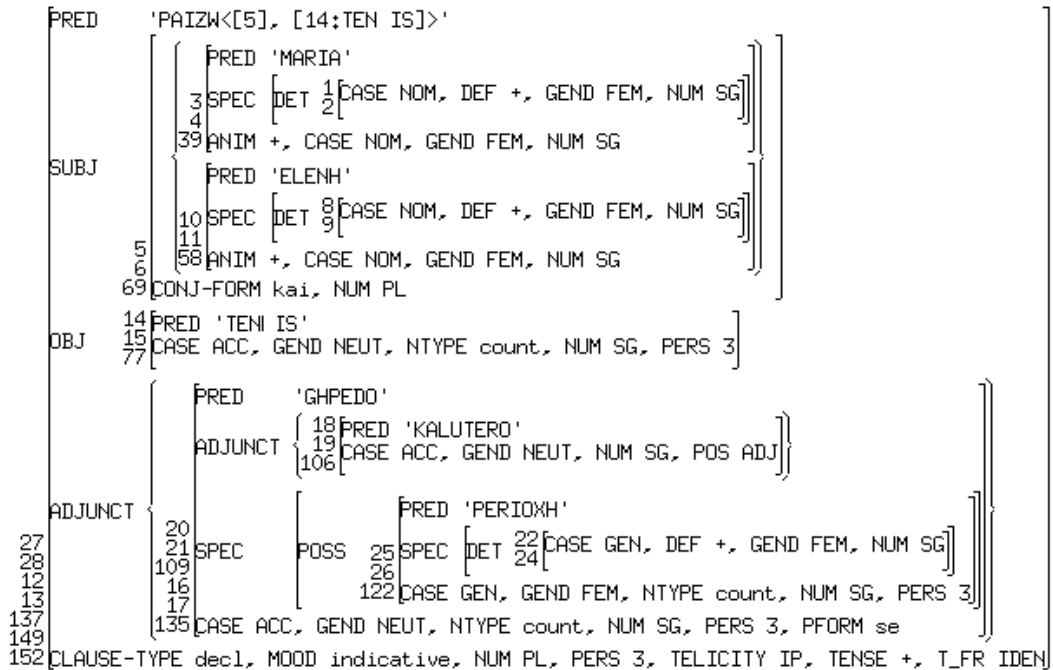
"H Maria kai h Elenh epaizan te nis sto kalutero ghpedo ths perioxhs ."

λ-δομή

F-structure #1

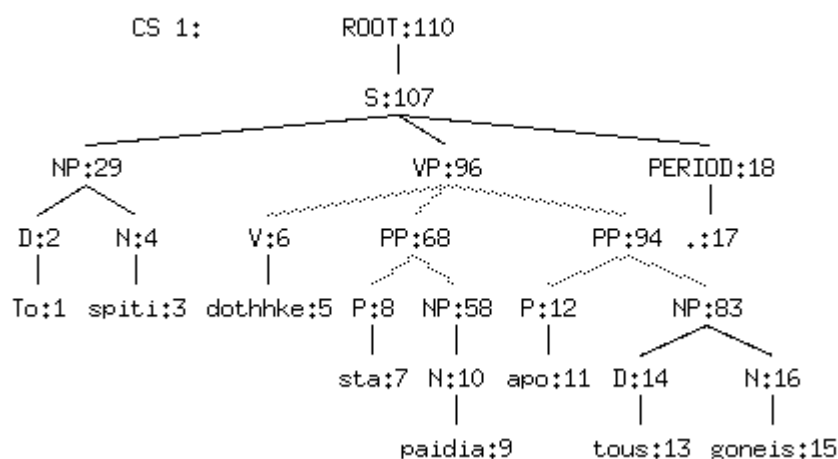
"H Maria kai h Elenh epaizan te nis sto kalutero ghpedo ths perioxhs ."

#8

σ-δομή

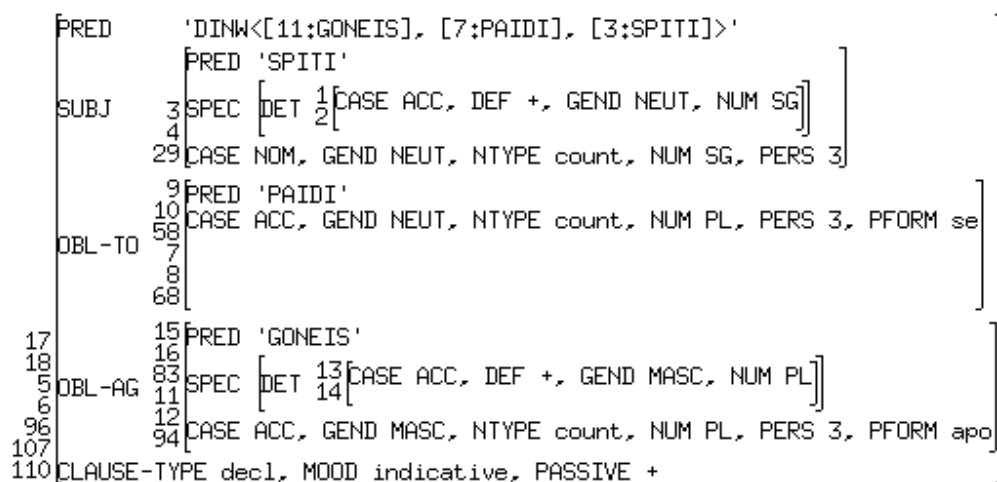
"To spiti dothhke sta paidia apo tous goneis ."

λ-δομή

F-structure #1

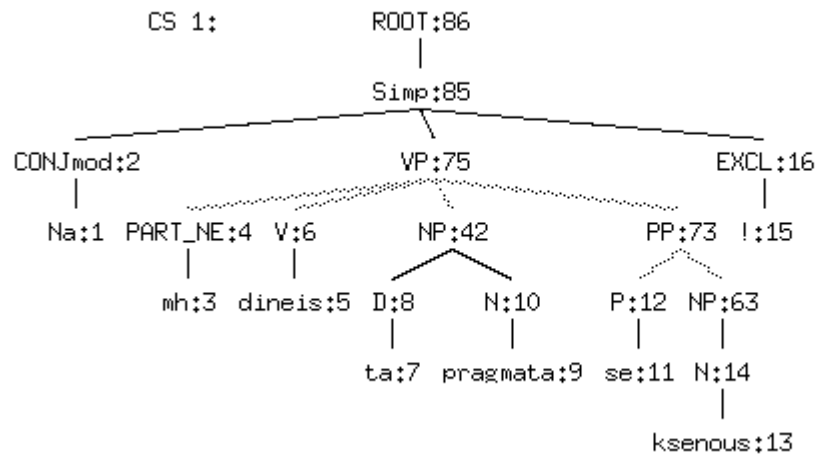
"To spiti dothhke sta paidia apo tous goneis ."

#9

σ-δομή

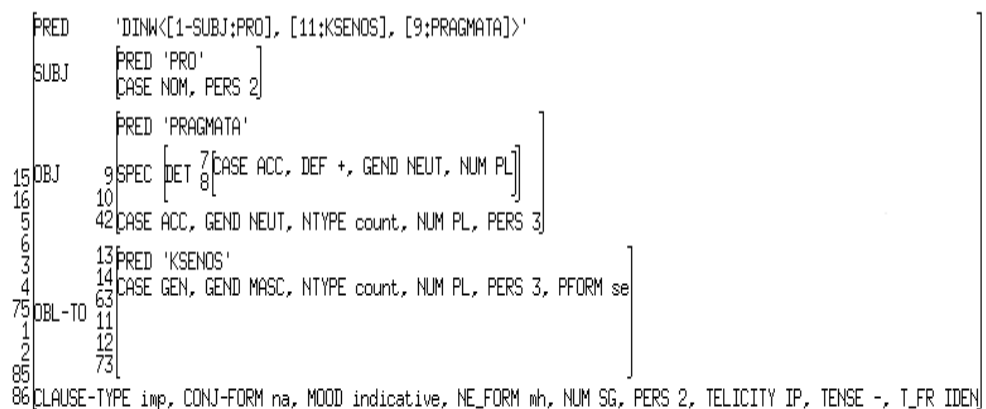
"Na mh dineis ta pragmata se ksenous !"

λ-δομή

F-structure #1

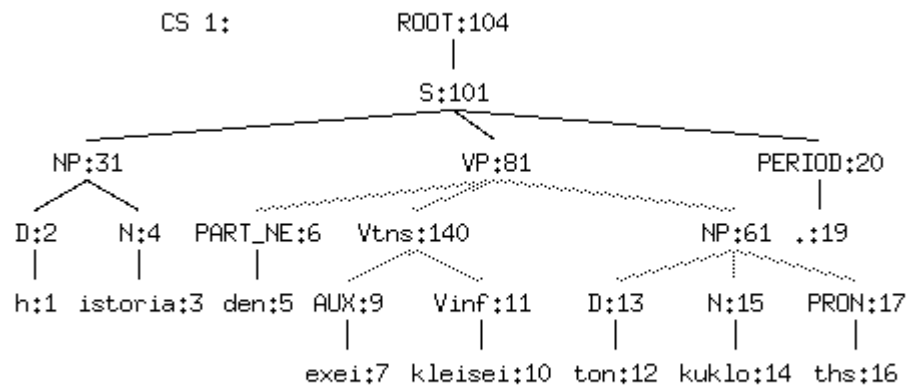
"Na mh dineis ta pragmata se ksenous !"

#10

σ-δομή

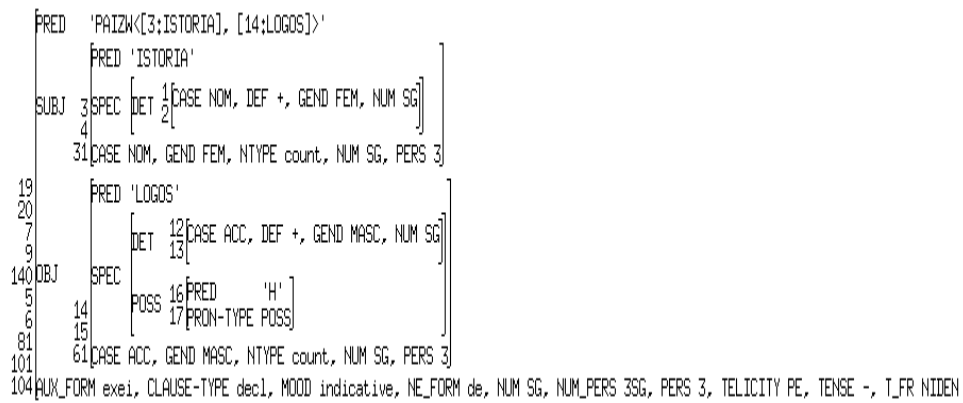
"h istoria den exei kleisei ton kuklo ths ."

λ-δομή

F-structure #1

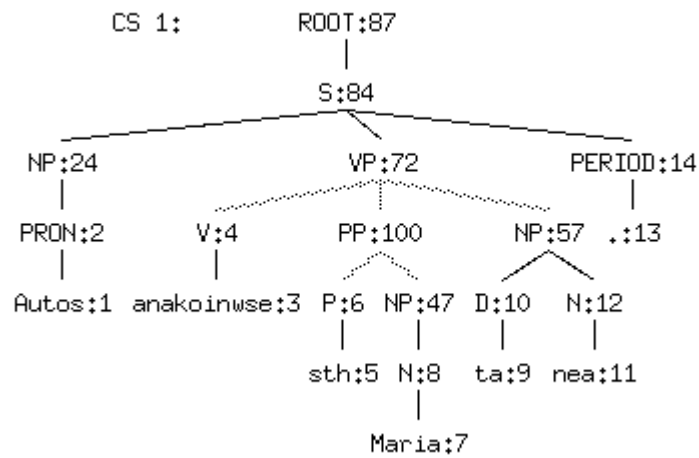
"h istoria den exei kleisei ton kuklo ths ."

#11

σ-δομή

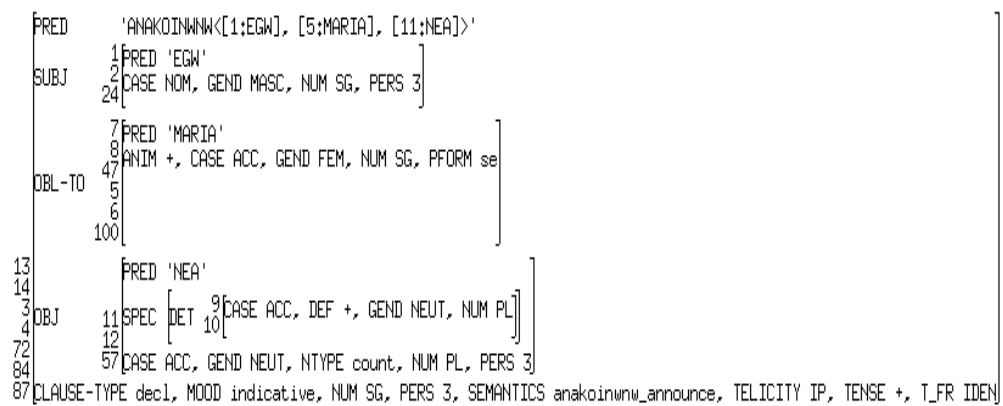
"Autos anakoinwse sth Maria ta nea ."

λ-δομή

F-structure #1

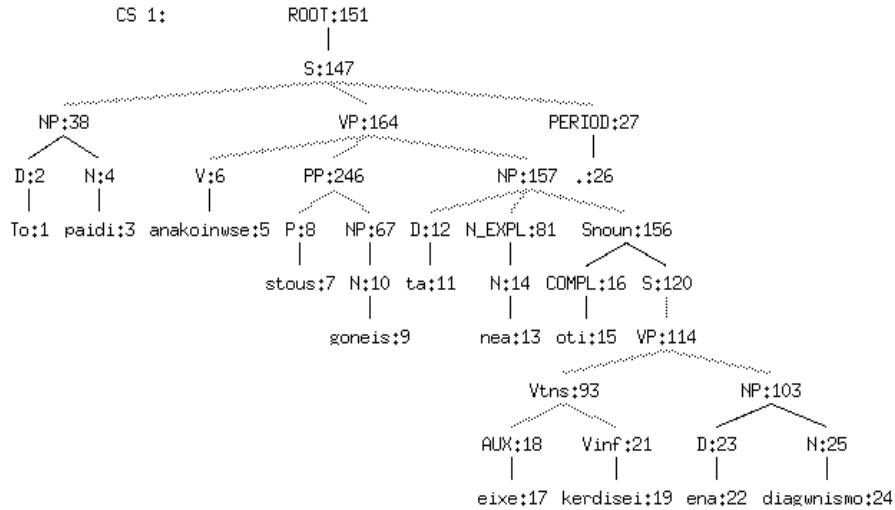
"Autos anakoinwse sth Maria ta nea ."

#12

σ-δομή

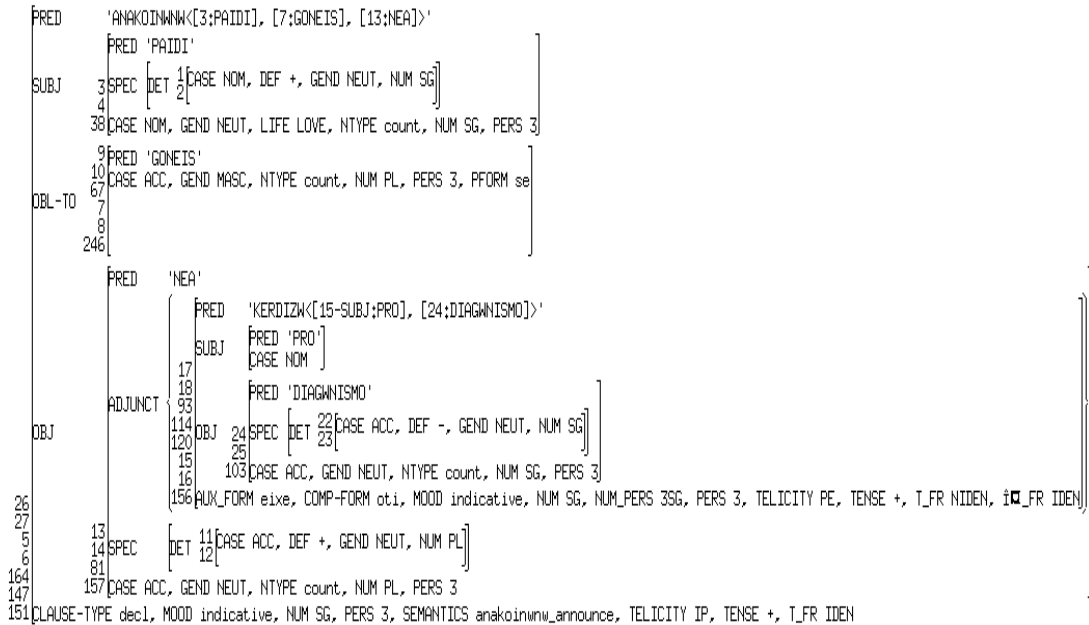
"To paidi anakoinwse stous goneis ta nea oti eixe kerdisei ena diagwnismo ."

λ-δομή

F-structure #1

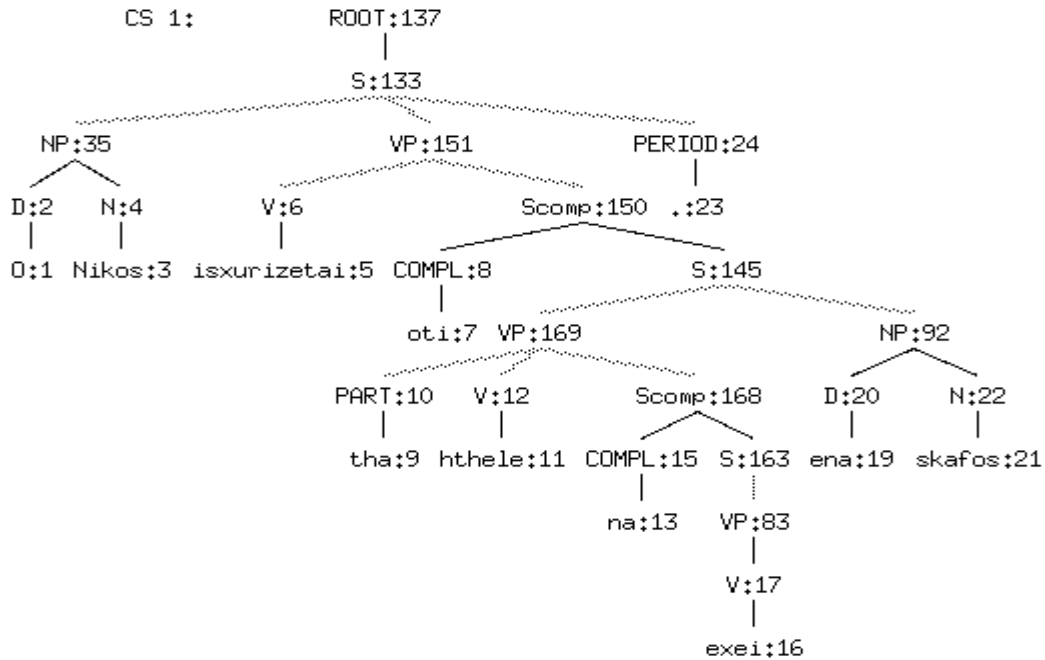
"To paidi anakoinwse stous goneis ta nea oti eixe kerdisei ena diagwnismo ."

#13

σ-δομή

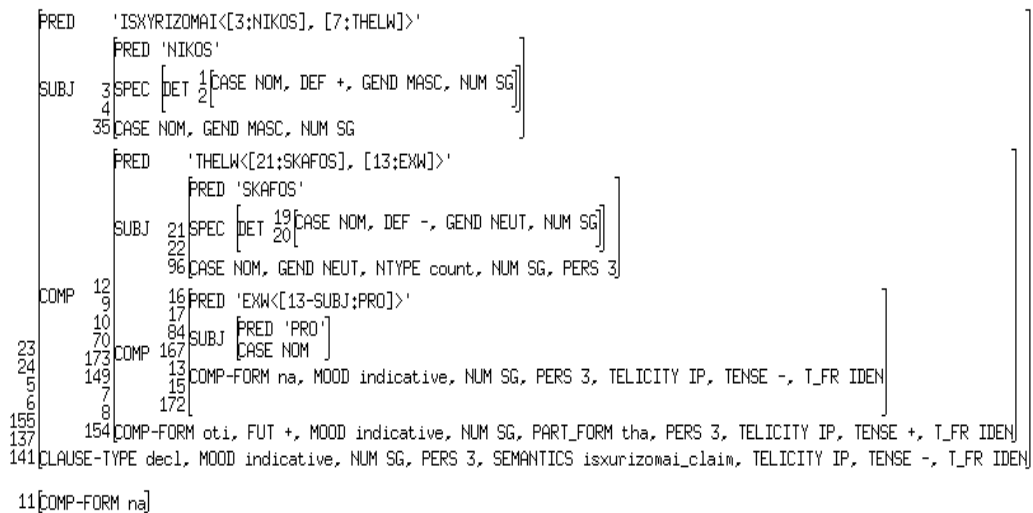
"Ο Νίκος ισχυρίζεται ότι θα ήθελε να έχει ένα σκάφος ."

λ-δομή

F-structure #1

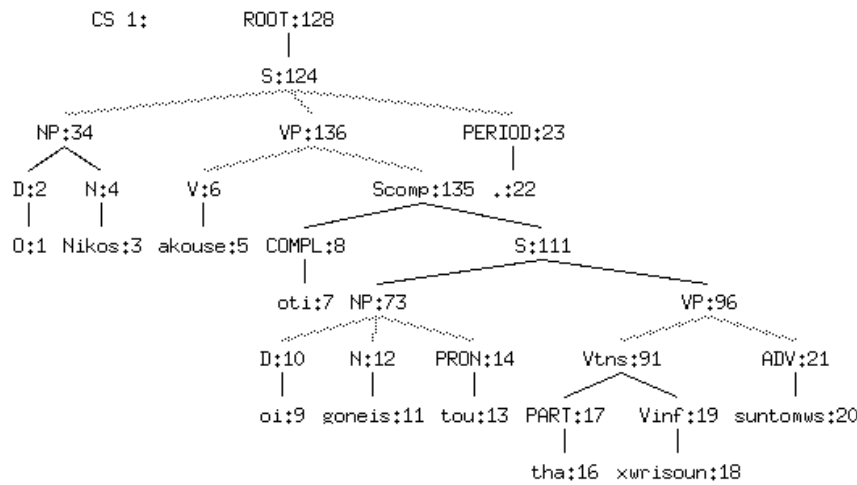
"Ο Νίκος ισχυρίζεται ότι θα ήθελε να έχει ένα σκάφος ."

#14

σ-δομή

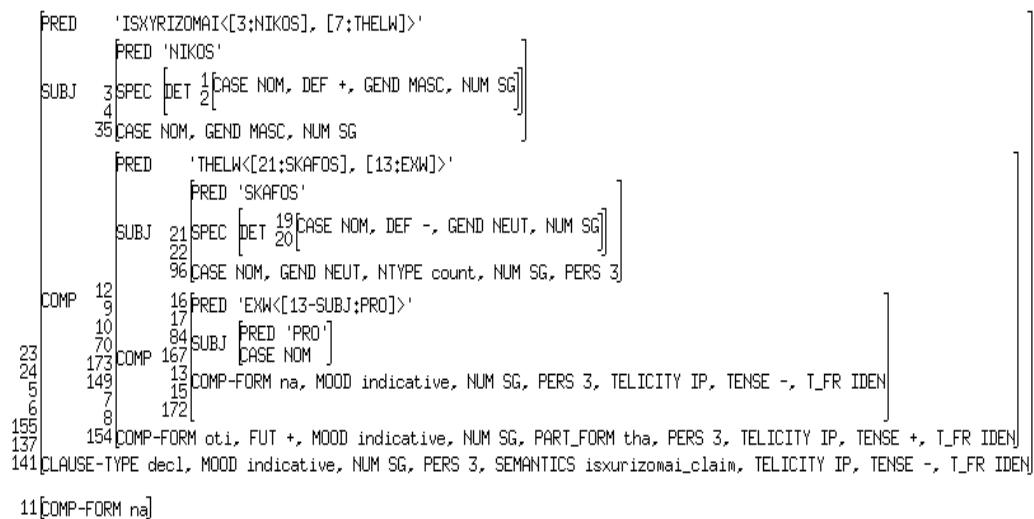
"Ο Νίκος ακούσε ότι οι γονείς του θα χώνιουν συντομώς ."

λ-δομή

F-structure #1

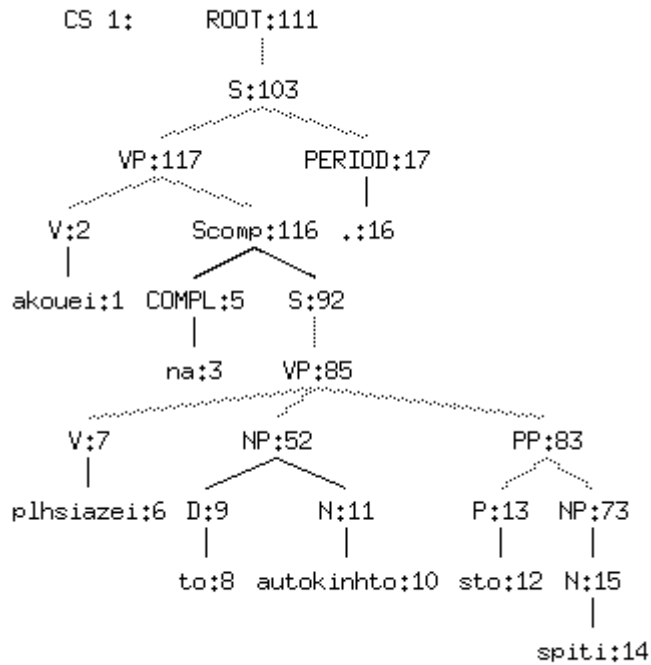
"Ο Νίκος ισχυρίζεται ότι θα ήθελε να έχει ένα σκάφος ."

#15

σ-δομή

"akouei na plhsiazeti to autokinhto sto spiti ."

λ-δομή

F-structure #1

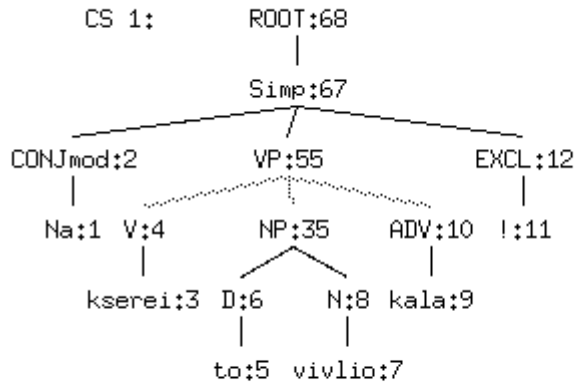
"akouei na plhsiazeti to autokinhto sto spiti ."

16	PRED	'AKOUW<[1-SUBJ:PRO], [3:PLHSIAZW]>'
17	SUBJ	PRED 'PRO' CASE NOM
1		
2		
3		
5		
6		
7		
117		
103		
116	COMP-FORM	na, MOOD indicative, TELICITY IP, TENSE -, T_FR IDEN
111	CLAUSE-TYPE	decl, MOOD indicative, SEMANTICS apoktw-gnush-mesw-akohs_hear, TELICITY IP, TENSE -, T_FR IDEN

#16

σ-δομή

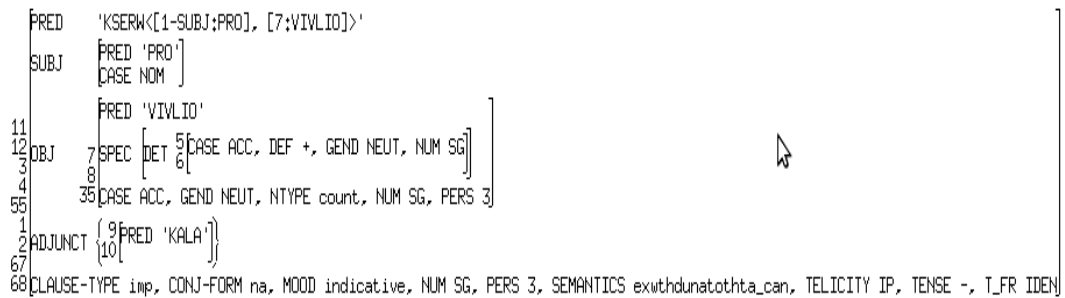
"Na kserei to vivlio kala !"

λ-δομή

F-structure #1

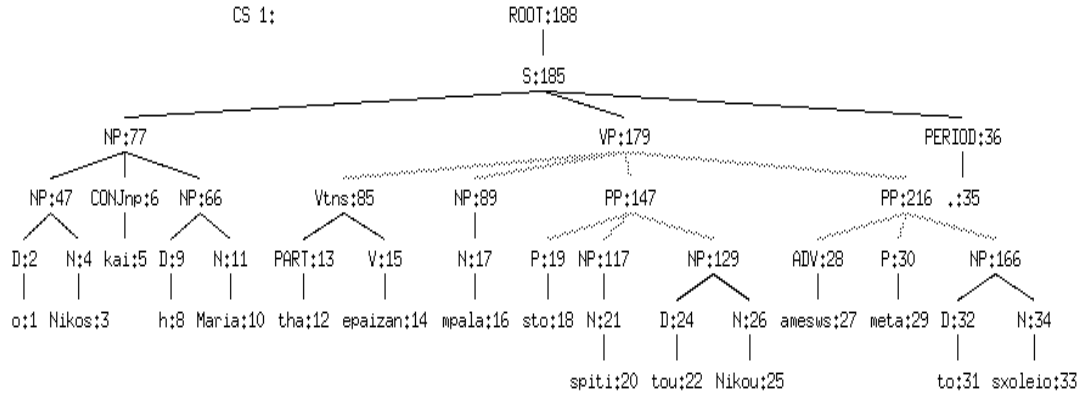
"Na kserei to vivlio kala !"

#17

σ-δομή

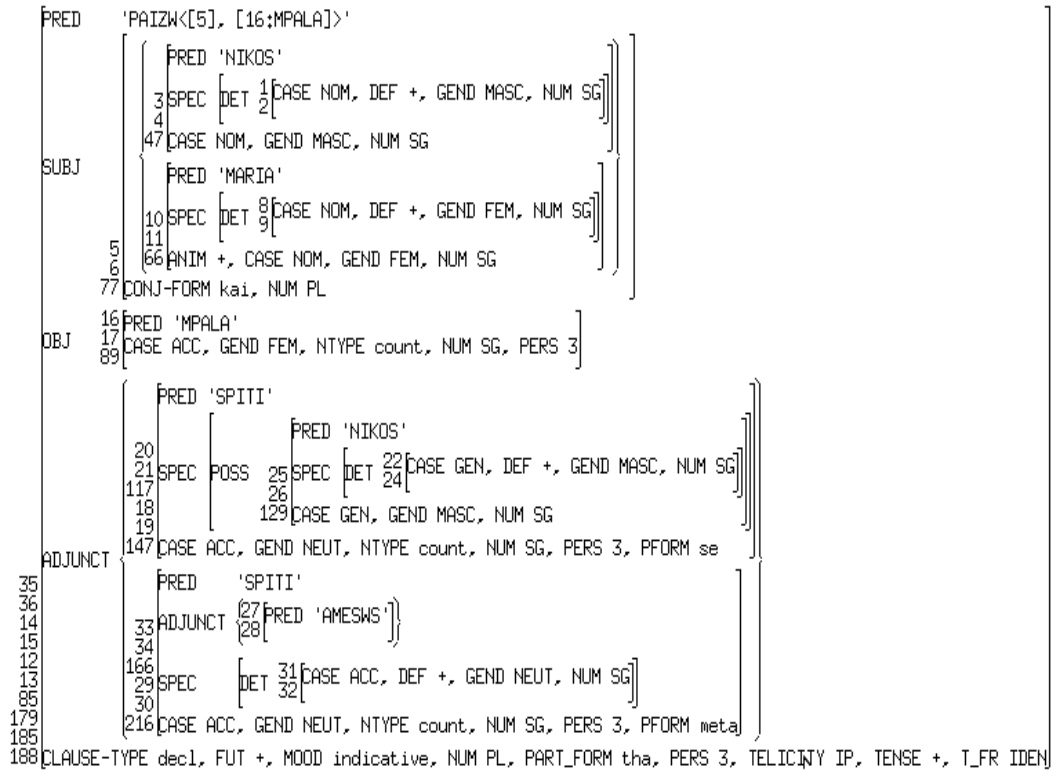
"o Nikos kai h Maria tha epaizan mpala sto spiti tou Nikou amesws meta to sxoleio ."

λ-δομή

F-structure #1

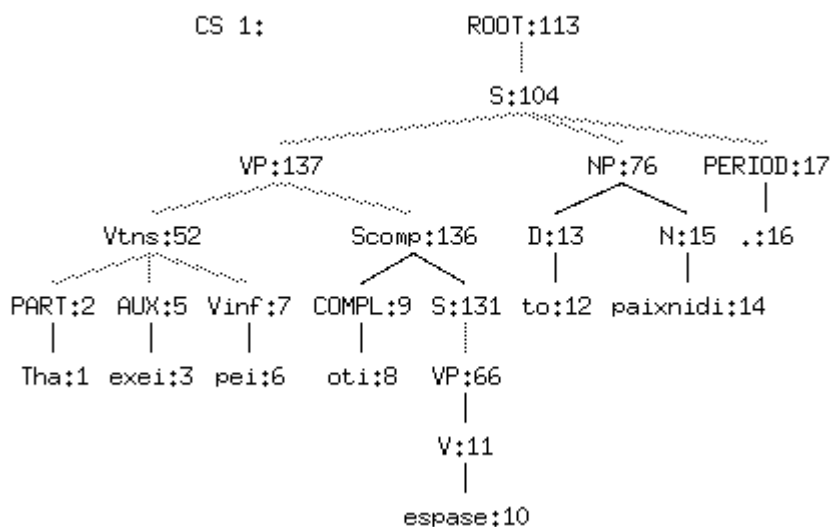
"o Nikos kai h Maria tha epaizan mpala sto spiti tou Nikou amesws meta to sxoleio ."

#18

σ-δομή

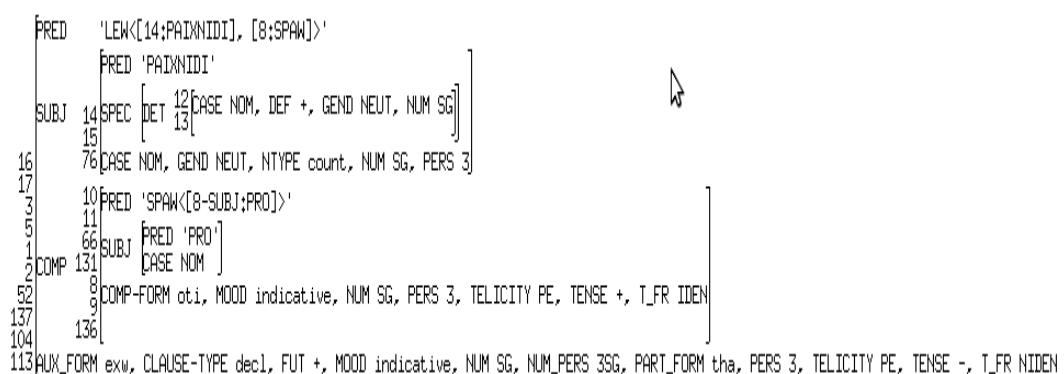
"Tha exei pei oti espase to paixnidi ."

λ-δομή

F-structure #1

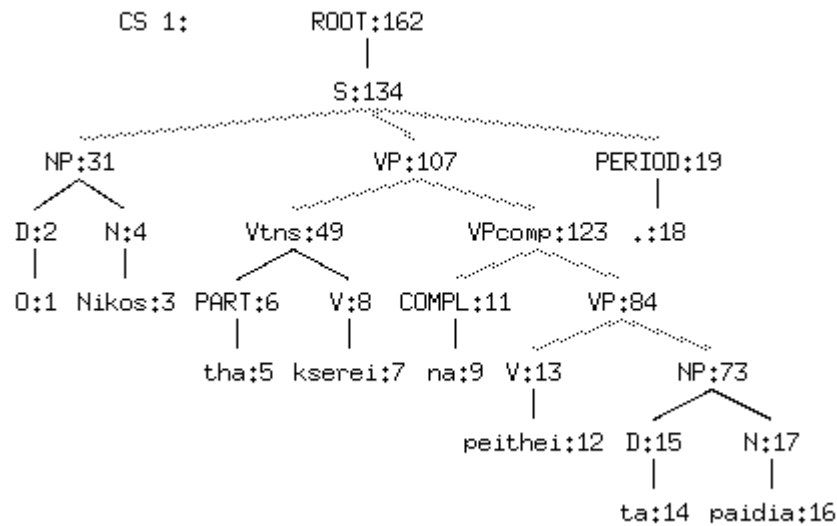
"Tha exei pei oti espase to paixnidi ."

#19

σ-δομή

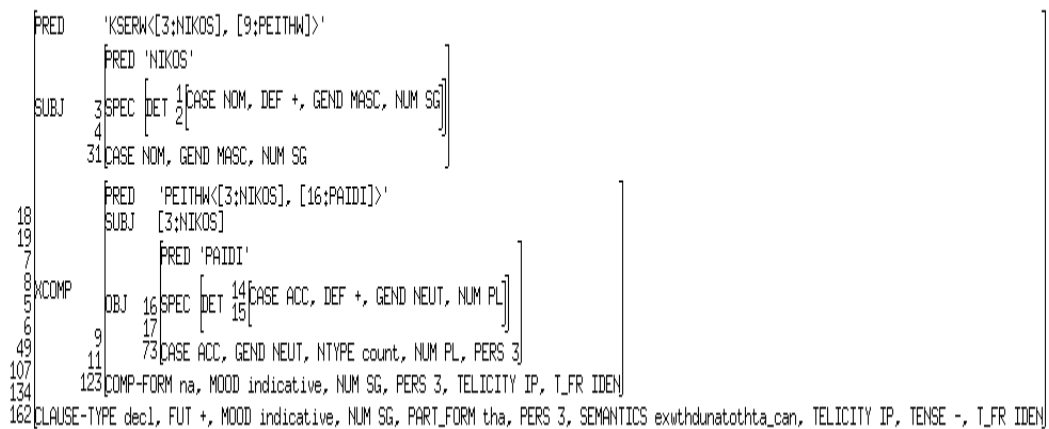
"O Nikos tha kserei na peithei ta paidia ."

λ-δομή

F-structure #1

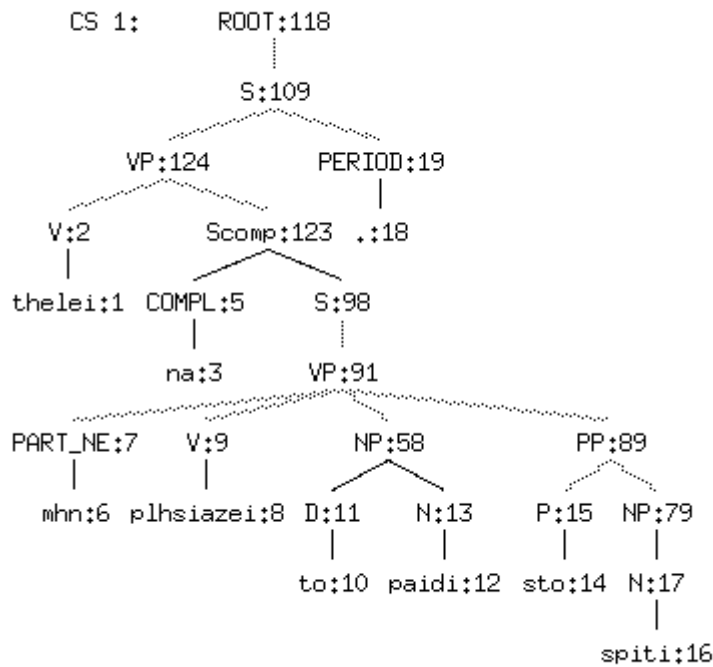
"O Nikos tha kserei na peithei ta paidia ."

#20

σ-δομή

"thelei na mhn plhsiazeti to paidi sto spiti ."

λ-δομή

F-structure #1

"thelei na mhn plhsiazeti to paidi sto spiti ."

